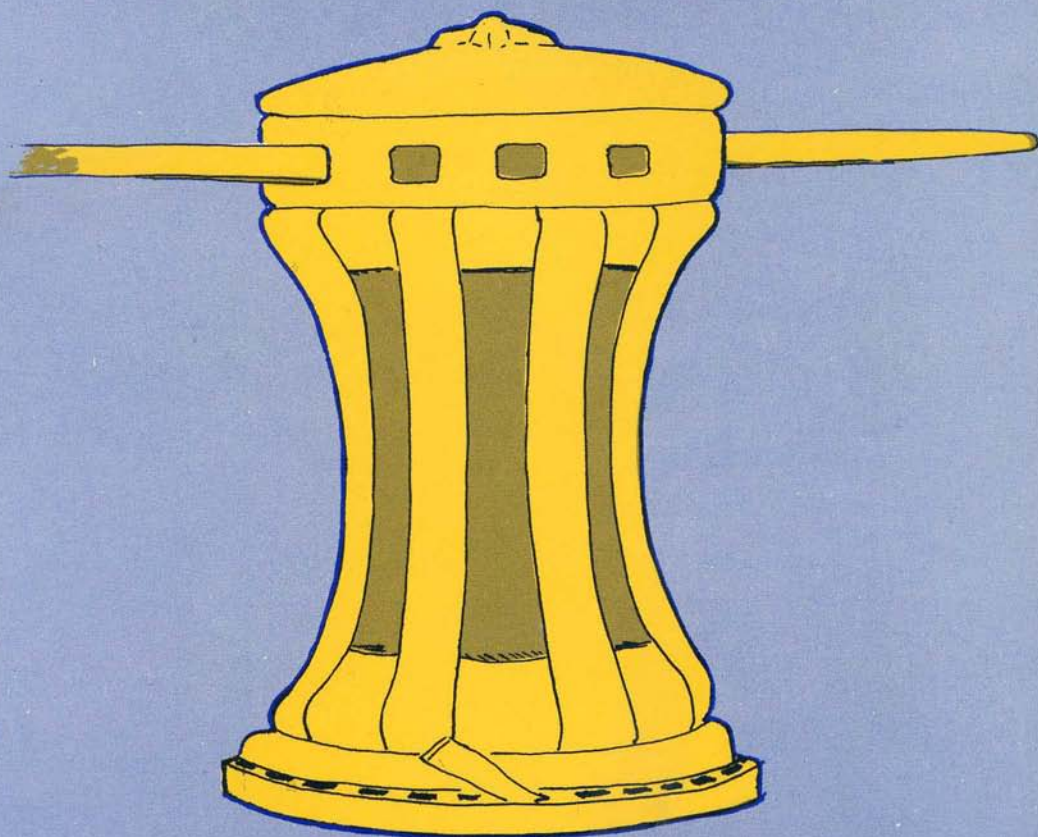

Forum Navale 74

Skrifter utgivna av Sjöhistoriska Samfundet Nr29

Forum navale

*Skríftir utgívna av
Sjóhístoríska Samfundet*

Nr 29

Sjöhistoriska Samfundet

- . . . har som målsättning att bidraga till utforskandet av sjöhistorien, i första hand den svenska, i alla dess sammanhang och former*
- . . . utger tidskriften Forum navale samt dessutom i mån av medel separata skrifter*
- . . . anordnar sammankomster för medlemmarna med föredrag i sjöhistoriska ämnen*

Samfundets adress är: Fack 24, 104 50 Stockholm 80. Postgiro: 156519—1. (Årsavg. f. n. kr. 30:—.)

Samfundets medlemmar kan under ovan angiven adress till nedsatta priser, angivna nedan, beställa följande skrifter: »Forum navale» nr 1 t.o.m. 17 (3:— per st.), 18 och dubbelnr 19—20 (6:— per st.), »Skeppshövidsmän vid örlogsflottan under 1500-talet» av Hjalmar Börjeson och Georg Hafström (4:—) samt »Svensk sjöhistorisk litteratur 1800—1943» av Uno Willers (10:—).

Manuskript till Forum navale sändes under adress: förste arkivarie Lennart Rosell, Sjöhistoriska Samfundet, Fack 24, 104 50 Stockholm 80.

Forum navale

*Skrifter utgívna av
Sjóhístoríska Samfundet*

Nr 29

*Utg. med stöd av Statens humanistiska forskningsråd, Kungl. Patriotiska Sällskapet
och Föreningen Sveriges Sjöfartsmuseum i Stockholm*

ÖSTERVÅLA 1974
TOFTERS TRYCKERI AB

Innehåll

Arne Forsell (1887–1974). Av <i>Bertil Broomé</i>	4
<i>Lars Grönstrand</i> , Ankarspel i seglare	7
<i>Christopher von Warnstedt</i> , Medaljerna för Tapperhet till Sjöss . .	28
Medlemsförteckning över Sjöhistoriska Samfundet 1 oktober 1974	130

Arne Forsell (1887–1974)

Sjöhistoriska samfundets förste ordförande (1939–1963), fil. dr. Arne Forsell, avled i Stockholm vid fyllda 87 år den 17 februari 1974. Det kan med anledning härav vara skäl erinra om hans märkliga person och omfattande insatser på olika områden, framför allt för Sjöhistoriska samfundet.

Arne Forsell tillhörde en berömd brödrakrets som gjort sig gällande på skilda verksamhetsfält. Han studerade historia och statskunskap i Uppsala, där särskilt Harald Hjärne gav honom starka impulser. Han disputerade 1918 för Rudolf Kjellén på en doktorsavhandling om Ministerier och collegier. Studier i departementalreformens förhistoria till 1812. Avhandlingen tillkom i forcerat tempo och svarade trots sina i många hänseenden metodiska förtjänster inte mot författarens rika begåvning. Forsells fortsatta vetenskapliga produktion blev ganska splittrad. Han skrev bl. a. stora avsnitt i de 1935 publicerade Kungl. Maj:ts kanslis historia (tiden 1720–1789) och Svenska utrikesförvaltningens historia (tiden 1721–1809), en godshistorik om Kaggeholm (1939) och bidrog till diskussionen kring Karl X Gustaf och tåget över Bält.

Forsell hade en stor pedagogisk begåvning, som väl stämde med hans generösa natur. Han var bl. a. under många år en utmärkt och uppskattad lärare i stats- och samhällslära vid krigsskolan på Karlberg. Likaledes var han mångårig censor vid studentexamina.

Forsell engagerade sig som student i Uppsala ivrigt i försvarsrörelsen och blev 1914 redaktionssekreterare i Vårdkasen, som var organ för försvarsvännerna. Han torde ha tänkt sig en levnadsbana som publicist och politiker. Några år var han huvudredaktör för Göteborgs Dagblad och relativt ung kom han in i andra kammaren, vid lagtima riksdagen 1919. Han var riksdagsman även vid urtima riksdagen s. å. och därefter 1920 och 1925–1932. Inom högerpartiet blev han snart ledare för en oppositionell

ARNE FORSSELL

grupp representerad av Nationella ungdomsförbundet, där Forssell var ordförande. Han lämnade partiet efter en på sin tid mycket uppmärksammad strid.

Sin huvudinsats gjorde Arne Forssell som arkivman. Han anställdes 1922 i riksarkivet, där han var arkivråd 1936–1944, och var stadsarkivarie i Stockholm 1944–1952. Vad man kanske mest beundrade hos Forssell som arkivman var hans formella elegans, hans förmåga att tolka författningar och att handleda myndigheterna. Hans polemiska läggning tog sig inte sällan uttryck i välskrivna reservationer till riksarkivets beslut.

Som ung tjänsteman i riksarkivet fick Forssell redan 1922 uppdraget att ordna Flottans arkiv på Skeppsholmen. Det omfattade mer än 2300 hyllmeter och befann sig i stor oordning. Han ordnade handlingarna i sammanhörande grupper och redovisade sitt arbete i ett antal 1929 avlämnade promemorior och förslag. Under arbetena i Flottans arkiv knöt Forssell nära kontakt med olika företrädare för den sjöhistoriska forskningen. Det var därför naturligt att blickarna föll på honom, när ordförandeposten skulle tillsättas i det efter ingående diskussioner 1939 bildade Sjöhistoriska samfundet. Här kom Forssells organisatoriska och vetenskapliga begåvning på ett kongenialt vis till sin rätt. Han hade förmåga att säkerställa samfundets ekonomi och ge dess skriftserie en vetenskapligt sett framträdande ställning. Vid samfundets sammanträden blommade hans person alldeles särskilt. Samfundets ledamöter lyssnade med spännt intresse till ordförandens eleganta och spirituella konversation och njöt av hans slagfärdighet och charmfulla och kultiverade framträdande.

Arne Forssell var en man med starka sym- och antipatier. Han var fast rotad i sin familj och bland de många vänner han alltsedan studieåren förvärvat på olika håll, han var medelpunkten i flera sällskap och klubbar. Här kan nämnas att Forssell 1941–1947 var ordförande i Stockholmsavdelningen av föreningen Sveriges flotta. Han var stridbar och inte lätt att tas med för politiska motståndare eller andra med vilka han råkat i kollisionkurs. För den som åtnjutit hans vänskap känns det angeläget att betona hans varma omtanke, minnesgodhet och välvilja. Hans klara hjärna, hans exakta minne och hans drastiska humor gjorde honom till en särpräglad och ovanligt intagande människa.

Arne Forssell har testamenterat sitt omfattande arkiv till Krigsarkivet. Här ingår värdefulla bidrag till kunskapen om Sjöhistoriska samfundets historia under hans ordförandetid.

Bertil Broomé

Ankarspel i seglare

Av lektor Lars Grönstrand

Spel för upphivning av ankare började – naturligt nog – uppträda i fartyg så snart ankardonen blev så pass svåra (= tunga, grova) att den till ankarlättnings avdelningen inte mer för hand orkade sköta arbetet. När detta skedde är naturligtvis numera omöjligt att fastställa, men man vet att spel, vindspel, som åtminstone *kan* ha använts även för detta ändamål, förekom i Norden redan på 1200-talet. Jag åsyftar här fyndet av det enkla spel med horisontal spelvals, "spelstock", som i tämligen väl bevarat skick bärgades vid utgrävningarna i Kalmar hamn år 1933. Detta lilla "spakspel", här avbildat i fig. 1, stod på förkant av det korta akterdäcket, och det förefaller att ha använts närmast för att hissa det tunga råseglet, men det bör ha kunnat brukas också för ankarhivning. Som synes av bilden bestod det av en horisontellt liggande spelstock, lagrad i två lodräta spelposter och försedd med två mot varandra vinkelräta och helt genomgående slitsar, i vilka spelspakarna stacks in. Genom att man i tur och ordning hivade runt och så skiftade dessa spakar, tvangs spelstocken att rotera och en tross, som lagts runt stocken lindades upp på denna. Stack man en av spelspakarna helt genom slitsen låstes spelet.

Så får man föreställa sig att vindspel såg ut i våra förfäders skutor, kanske redan i de större vikingaskeppen ett par, tre århundraden tidigare. Var vindspelet i denna form ett nordiskt spel? Knappast. Konstruktionen var på intet sätt märklig och måste ha kunnat uppträda på vitt skilda håll i världen. Men namnet vindspel var nordiskt i formen "vindåss", och det ordet blev windas i franskan och windlass i engelskan och det torde finnas också i gamla nederländska benämningar windaz och windæs.

Alan Villiers visar i sin bok "Men, Ships and the Sea" på sida 57 ett foto av ett vindspel med i stort sett samma konstruktion, använt för inhalande av trålen i en nutida fiskedjonk. Spakarna på detta kinesiska spel förefaller dock att vara fasta.

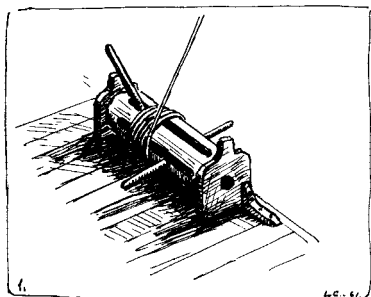
Benämningen vindspel försvann så småningom, åtminstone för ankarspelens del, och ersattes med ett ord, som kanske ursprungligen var ett slangord. Stekspett hette på holländska braadspit; detta ord förvrängdes till braadspil och det kom under 1600-talet in till Sverige i formen brådspel, senare omformat till bråspel eller brottspel. Den förra formen synes ha blivit den vanligaste. (Hellquist).

Frågan är dock om denna förklaring är den rätta. Tar man fasta på den andra i svenska förekommande formen av ordet, brottspel, finns möjligheten att härleda ordet från det fornsvenska brjóta, bryta. Denna etymologiska fråga är väl ännu ej avgjord.

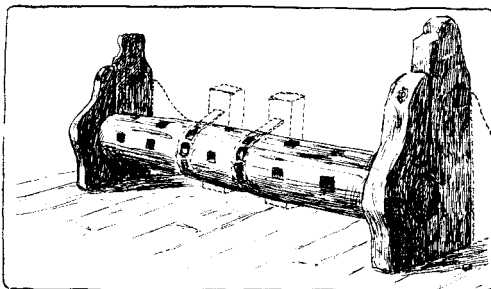
År 1962 fann man vid muddringar i Weser ett rätt väl bevarat skrov av en kogge. Skrovet plockades i stycken, vilka bärgades och märktes samt konserverades för framtida uppmontering. Virkesundersökningar visade att fartyget härstammade från tiden omkring år 1400. Bland de detaljer, som bärgades, befann sig också ett vindspel, ett bråspel, som stått akterut på huvuddäcket, monterat mellan ett par grova lodräta timmer, ett par "spelbetingar". Själva spelstocken var 3,5 m lång och 0,55 m i diameter; den var försedd med genomgående hål för spelspakar, men ej med de långa slitsarna, som hos kalmarfyndet. Det var alldeles klart avsett enbart för ankarlättning, ty på ett däck högre upp befann sig ett "gångspel", som var lättare åtkomligt för segel- och förhålningsarbeten. Till beläggning av ankartåget fanns förut en särskild anordning. En av de grova tvärbjälkar, som gick tvärs igenom hela fartyget, till och med genom bordläggningen, och som härigenom effektivt bidrog till tvärskeppsstyrkan, hade midskepps två lodräta timmer bultade till sig. Dessa två korta ståndare var de så kallade betingarna och tvärskeppsbalken benämndes därför "betingsbalk". På betingarna belades ankartågen, som över betingsbalken löpte akterut mot spelet.¹

På exakt samma sätt belades ankartågen i senare tiders stora örlogsmän, ehuru betingsbalken upphörde att gå ut genom skeppssidorna och blott var så lång att den sträckte sig ett litet stycke ut över betingarna. Den fick också därvid ett annat namn: "tvärbetingen". De båda betingarna säkrades samtidigt föröver av två svåra knän, betingsknäna, senare vanligtvis av två nästan horisontellt liggande timmer, betingstryckarna. Se fig. 2, som visar regalskeppet WASAS ankarbeting. Det här betingssystemet blev senare den bas, på vilken det vanliga bråspelet byggdes upp (fig. 3). Därvid försvann tvärbetingen ofta, men ersattes på en del spel av en tvärskepps

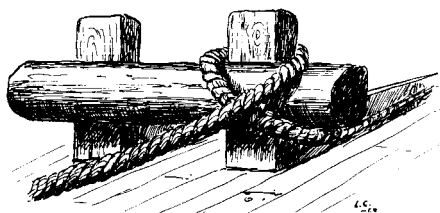
1) Dr. Siegfried Flidner: Die Bremer Kogge. Focke-Museum, Bremen

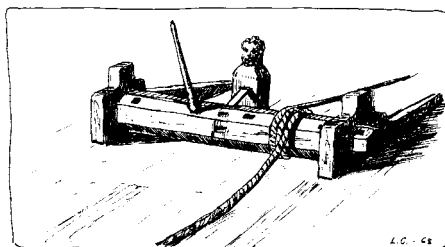
1. Det äldsta bevarade vindspelet

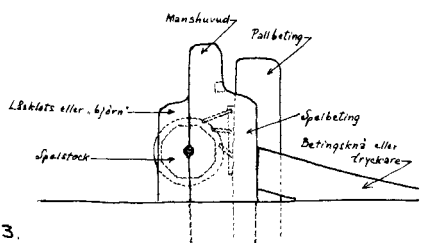
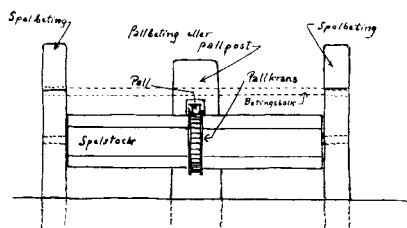
4. Bråspel från "Gröne Jägaren" Hypotetiska detaljer är inprickade

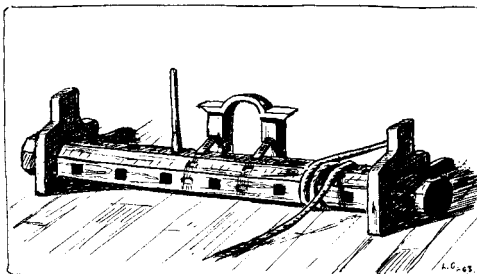
2. Beting från "Wasa"

5. Vindspel - bråspel - på engelsk pink från slutet av 1600-talet. (efter Rålamb.)

3.

6. Vindspel på större handelsfartyg från 1700-talet (enl. Chapman)

liggande lättare "betingsbalk", som förenade spelbetingarna just under de s. k. manshuvudena.

I mitten av 1600-talet byggdes i Sundsvall ett fartyg, som fick namnet GRÖNE JÄGAREN. År 1652 införlivades det med örlogsflottan. Fartyget skall ha varit 90 fot långt och 22 fot brett och haft en bestyckning av c:a 25 kanoner. 1676 sprang fartyget i luften och sjönk på 30 meters djup mellan Dalarö och Ornö. 1953 bärgades från detta fartyg bland annat dess ankarspel, ett väldigt bråspel; 5,21 m lång och 0,45 m i tjocklek var den väldiga spelstocken. Spelet som inte var helt intakt, stod i några år utställt på Sjöhistoriska Museet i Stockholm, där det fortfarande torde ligga magasinerat. (Fig. 4.)

Det som saknas på spelet från GRÖNE JÄGAREN är just det nya, som kommit till någon gång sedan hansakoggens tid. Spelstocken visar dock tydligt vari detta nya bestod.

Spakhålen är nu icke genomgående. För att spärra stocken mot tillbakarullning har man försett dess mittparti med – i detta fall – två kransar fördjupningar, som ursprungligen varit plåtbeslagna. För om vardera av dessa kransar har stått ett kraftigt timmer, pallposten, eller pallbetingen, på vilken en platta av trä eller järn varit ledat fäst och med sin fria aktre del fallit in i dessa fördjupningar. De här bromsplattorna kallades pallar och gav sitt namn åt såväl det timmer där de var fästa som åt de bägge s. k. pallkransar i vilka de föll in mot spelstocken. Mindre spel hade blott en sådan pallbeting och en pallkrans på stocken.

Som en exponent för denna typ visas här en rekonstruktion av en mycket oklar skiss, som Åke Classon Rålamb återger i sin 1691 utgivna bok "Skeps Byggerij". Pallbetingen avslutas här upptill på ett för den tiden vanligt sätt: med ett utsnidat manshuvud. Utformningen av spelet är i princip färdig och lika den, som man kunde se i enklare spel i småskutor långt in på 1900-talet. Spelstocken har samtidigt blivit åttkantig. (Fig. 5.) För att vrida kring ett sådant bråspel måste besättningen ständigt flytta spakarna från hål till hål. På detta Rålambska spel fanns sex kretsar av hål, fyra på själva stocken och en ute på vardera nocken utanför spelbetingen.

I sin "Architectura Navalis Mercatoria" från 1768 visar af Chapman flera bråspel på sina skeppssritningar. Någon viktigare konstruktiv nyhet har inte tillkommit; på de flesta av de större spelen har pallposten dubblerats liksom hos Gröne Jägaren, – på en av perspektivritningarna har dessa förenats med en valvbåge (fig. 6), som kan ha tjänat till upphängning av den stora skeppsklockan, "glasklockan". Spelstocken har på Chapmans bilder försetts med spakhål utmed hela sin längd. De största fartygen synes

ha begagnat enbart gångspel vid ankarlättningen. Mer om dessa senare.

På småskutor kom detta spel som redan nämnts att leva länge. I mitten av 1930-talet har jag tecknat av flera sådana ankarspel på vedskutor, liggande i Åbo hamn; två av dessa visas här (fig. 7 och 8). Pallposten är åter enkel – och den förblev så ända till slutet även på större ankarspel – likheten med såväl Rålambs som Chapmans bråspelstyper är slående.

I förra hälften av 1800-talet började en ny typ bråspel uppträda. I dessa hade spakhålen försvunnit från spelstocken och kringvridningen åstadkoms med en pumpliknande mekanism, som arbetade på två kuggförsedda järnringar, de s. k. spelkransarna, fastkilade på spelstocken på ömse sidor om pallkransen. Sättet för kraftöverföringen varierade, men huvudprincipen var att på förkant av dessa spelkransar arbetade två "släpskor", som antingen bara genom friktion eller vanligtvis med spärrhakar eller pallar grep in i ringarna, och för varje uppåtgående rörelse vred spelstocken med sig uppåt, men vid nedåtgående slirade fritt nedåt utmed spelkransens rand. Det förefaller att ha existerat flera patent med i huvudsak samma grundidé, men med något varierande utförande. Dessa s. k. pumpspel blev mycket populära och kom att bli de allra vanligaste i de stora seglande träskeppen – i modifierad och i viss mån i moderniserad form förekom de också i många stora järn- och stålseglare under slutet av seklet. De arbetade snabbare än de gamla spakspelen och kraftverkan blev mycket stor, men de våldsamma pumpande rörelserna med armar och överkropp var tunga och arbetet ansträngande, liksom för övrigt allt manuellt ankarlättnande med tunga don.

Spelet kallades för den skull ofta bland brittiskt sjöfolk för "Armstrong's patent" (fig. 9). Då kättingen låg två rundtörnar kring spelstocken vandrade den under arbetet småningom längre och längre mot centrum. På en del spel försökte man motverka detta genom att göra spelstocken tjockare mot mitten och sålunda få kättingen att slira tillbaka bordvarts under inhiivningen. Vanligtvis gjorde den dock inte detta snabbt nog, utan med jämna mellantider måste man stoppa hivningen och föra tillbaka kättingen mot spelbetingarna. Detta kallades att "förfara kätting". För att kunna lätta på törnarna lade man först en "kättingsstoppare" på kättingen ett stycke för om spelet. På senare tid kunde denna bestå av en i däck bultad mekanisk kläm-anordning, men den äldre och vanligaste typen av stoppare bestod av en dubbel järnhake, en slags trång klyka, insmid i ändan av en kätting, vars andra ända var schacklad till en bult på spelbetingen eller tryckaren. Nu kunde kättingen slackas upp akter om stopparen och skiftas bordvarts längs spelstocken. Då törnarna åter hade

stramats åt på stocken och man pumpat ett par slag i spelet kunde stopparen avlägsnas och hivningen fortsätta. Vid primitiva spel kunde stopparen helt enkelt utgöras av en tåg- eller kättingsstropp, som slogs några varv runt kättingen och höll den på plats intill betingen medan man förfor kättingen.

Skulle endast det ena ankaret lättas lades den andra kättingens bägge bukter antingen över ena spelbetingen (fig. 7) eller över en för detta ändamål speciellt avsedd hornformad järnbult på insidan av densamma. Så har skett vid styrbords kätting på spelet i figur 9. Den för tillfället tomma babordsbulten synes sticka in mot den mörka bakgrunden under backen.

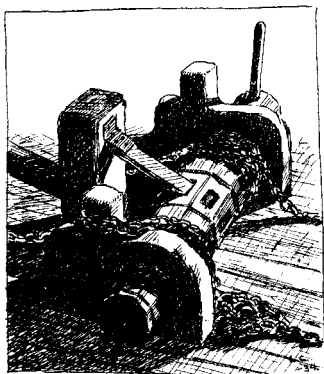
På alldeles liknande sätt som här beskrivits måste naturligtvis såväl kätting som ankartross "förfaras" även vid användningen av de gammaldags "spakspelen".

Som en variant av pumpspelen visas här också ett modernt yachtspel. På framkanten av ett spärrehjul sitter en pall, som hindrar vridning framåt, medan "pumparmen" är försedd med en annan pall, som vid nedförande griper i samma hjul och tvingar hjulet och "stocken" runt. (fig 10.)

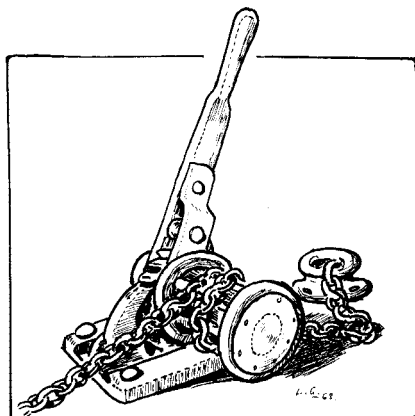
Det väsentligaste, som överhuvud hänt i fråga om ankarspelskonstruktioner, var nog när pumpspelet ersatte det gamla spakspelet. Det kunde därför vara av intresse att såväl till tid som rum försöka fastställa när detta skedde.

Någon exakt plats och datum har inte låtit sig bestämma. National Maritime Museum i Greenwich har välvilligt till författarens förfogande ställt kopior av tre av de tidigaste patenthandlingar rörande pumspel som finnes i museet. Dessa patent är alla betecknade: "By Her Majesty's Royal Letter Patent" vilket måste tolkas så att de är utställda efter drottning Victorias trontillträde år 1837. Å andra sidan finnes enligt museet uppgifter om att dessa spel varit i bruk senast år 1844, varför tidsgränserna måste ligga mellan dessa bägge årtal.

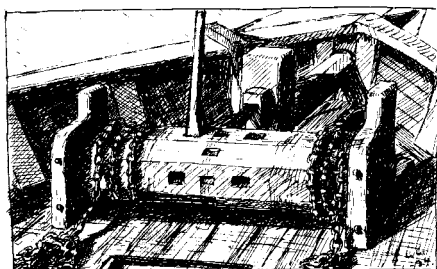
Det till principen äldsta ser ut att vara "Pow & Fawcus" från North Shields Iron Works och Lower Shadwell i London. Det liknar i stort sett ett vanligt pumpspel, men släpskorna griper här endast genom friktion fast i raden av två fullkomligt släta spelkransar. (Fig. 11.) Den följande konstruktionen – patentsökt av A. & W. Johnson – förefaller att vara den mest ordinära pumpspelsstypen i serien, med tre pallar inne i släpskorna; pallarna arbetade emot kuggranden i spelkransarna. Det sista av de engelska spelen, konstruerat av firman Wood Brothers i Liverpool och London, har en mer utvecklad konstruktion av släpskon, synbarligen avsedd att förhindra möjlighet till slirning, samt att genom lyftstångens

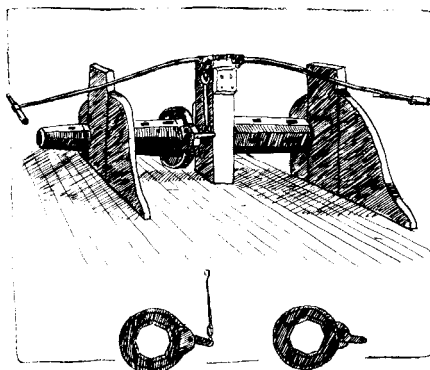
7. Bråspel på motorjakten "Onni".

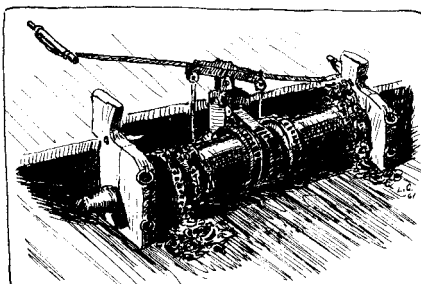
10. Ett modernt yachtspel.

8. Bråspel, "spakspel", på jakten "Njord" från Korpo. Spelet nybyggt år 1933 -. Det tidigare spelet, byggt samtidigt som jakten omkr. år 1900, hade spelnockar utanför betingarna och i dessa hål för spakarna. (Pall av järn).

11. Pow & Fawcus' pumpspel sett förifrån.

9. Bråspel - pumpspel - från slutet av 1800-talet.

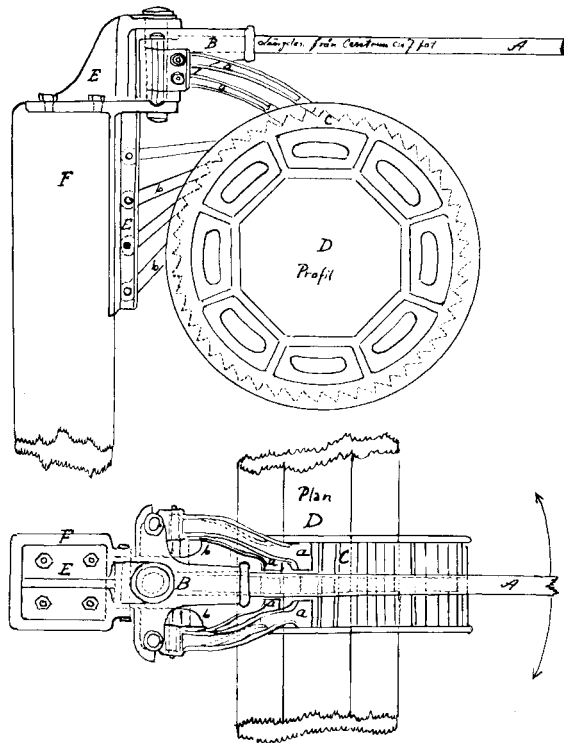

Fig. 12. Lindahl & Runers ankarspel

C. F. Lindahl och D. Runer.

Patent N:o 39, den 13 juli 1849.

*"Vind- eller ankaruppföringsspel.**Beskrifning:*

Genom häfstången *A*:s horisontala fram- och återgående bågformiga rörelse sättes den med denna häfstång förenade och med Pall- eller spärrhakarne, *a, a* försedda balance eller hylsa *B* uti en i förenämnde riktning gående rörelse, hvarigenom nämnde spärrhakar vaxelvis ingripa uti pallringen *C*:s tänder och kringföres spelstocken *D* hwilken på wanligt vis hwarar med sina axlar i lager anbragta uti spelposterna. *E*, en på Pallstöttan *F* fästad ställning tjenande till stöd för stoppningspallarne *b, b* och för häfstångssystemet.

Gefle d. 5 juni 1849.

Lindahl & Runer".

fästning långt från spelstockens axel öka kraftmomentet.

I Sverige har åtminstone två, kanske tre eller flera pumpspel, patenterats. William Gibson i Göteborg grundade år 1831 i Jonsered vissa industrier, bl. a. ett gjuteri. Han hade till en början en kompanjon, svågern A. Keiller, men denne utträdde ur firman 1839 och Gibson fortsatte som ensam ägare.² Enligt uppgift har firman konstruerat pumpspel, verkande enligt friktionsprincipen, men någon patentansökan har icke kunnat finnas i Riksarkivet i Stockholm, varför året också för denna konstruktion blir osäker. Gibsons spel måste ha kommit till någon gång efter firmans grundande, kanske först efter Keillers avgång 1839, och innan utgången av 1840-talet, ty de omtalas som kända spel i en patentansökan år 1852. Tyvärr kan man därför lika väl tänka sig att Gibsons spel utgjorde kopior av Pow & Faucus spel, som att de utgjorde en självständig konstruktion.³

På Riksarkivet finnes däremot två patentansökningar för ankarspel, den tidigare från 1849, den senare från år 1852. Det förra spelet var patentsökt av C. F. Lindahl och D. Runer. Det var inte ett alldeles vanligt pumpspel, utan arbetade med en enda spelspak, som stack ut akterut över spelet och skulle föras horisontellt från sida till sida. Den centrala pallkransen saknades och det arbetade och låstes på samma dubbla spelkrans. Se figurer och bildtext. Spelet har varit i användning, åtminstone på mindre fartyg, vilket ses av bifogat fotografi, taget av sjökapten Sam Svensson. Det senare spelet är ett mer ordinärt pumpspel, konstruerat av J. G. Bergvik på Öfverums Bruk i Kalmar län. Patentansökan är daterad den 17 jan. 1852. Den enda egentliga olikheten mot vanliga spel var en s. k. "Sparrhake", som var ledat fäst ovanpå själva släpskon och låg an mot spelkransen med sina kuggar just över släpskon. Som säges i ansökan avsågs härmed att förhindra slirning av släpskon, som var ett vanligt fel hos Gibsons spel, liksom hos Lindahls spel. Detta måste tolkas så att Lindahl eventuellt hade konstruerat ytterligare en typ av pumpspel med vanlig släpsko.

Av vad som ovan framgått kan dragas den slutsatsen att ankarspel av pumpspeltyp kommit till på olika håll under 1840-talet, möjligen först i England, men mycket snart också på andra håll, bl. a. även i Norden och då närmast i Sverige.

2) Nord. Fam. bok III uppl.

3) Enligt uppgift av amanuens Gösta Carlsson, Göteborgs Sjöfartsmuseum, har man varken där eller i Jonsereds fabriker några uppgifter om Gibsons pumpspel.

Likaväl som på en horisontell vals kan man naturligtvis vinda upp ett tåg eller en kätting kring en lodrätt monterad vals. Placeras en sådan vridbar i lodrätt läge och förses med hävarmar, bommar eller spakar, i övre delen, huvudet, så har vi det vanliga "gångspelet", som liksom bråspelet ju bygger på den fysikaliska "enkla maskin", som kallas "valsen med hjulet". Sådana gångspel är gamla, hur gamla vet väl ingen, men det finnes ej något skäl att anta att de vore yngre än bråspelen, vindspelen.

Det äldsta bevarade gångspelet är troligen det spel, som man år 1962 fann ombord i vraket efter den tidigare nämnda koggen. Detta gångspel hade en klart markerad avsats mellan "huvudet" och själva spelvalsen; den senare var avsmalnande uppåt för att förhindra att kring densamma lagda

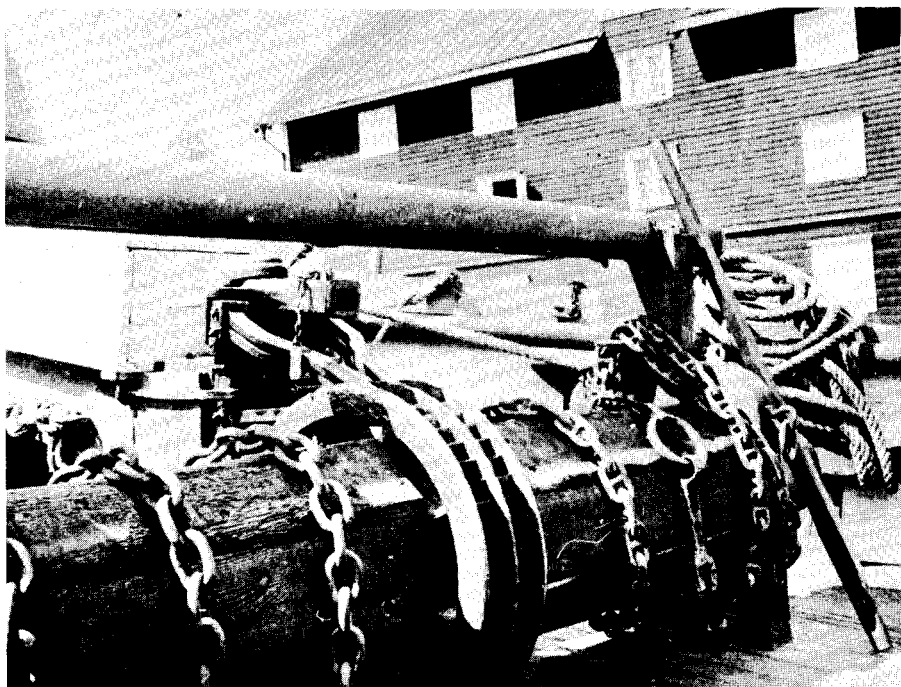

Bild 13. Spelet på galeasen NORDEN av Källvik. Tillhörde först en gammal öregrundsskuta HELMI, som ägdes av NORDENS redare Pettersson. HELMI högs upp 1906 och Pettersson skiftade då spelet över till NORDEN. Hon hade förr gammalt spakspel.

NORDEN förbyggdes helt 1918 i Västervik. På bilden ligger NORDEN i Visby hamn.

Obs. Kroken till en kättingsstoppare hänger mitt på styrbords sida av spelstocken.

Foto och uppgifter av Sam Svensson

tåg arbetade sig nedåt mot däck och kom i beknip under spelet. Huvudet var försett med genomgående hål för spelbommar och – tydligen av estetiska skäl – med en serie lodrätt stående kannelyrer. Någon stoppanordning fanns inte på detta gångspel, som alltså inte kunde lämnas utan kraft på spakarna under hivningsarbete. Detta spel har inte varit ett ankarspel.

Ett annat mycket gammalt gångspel, som under senare tid bärgats från vrak, är ett dubbelt spel, som år 1563 sjönk med den stora svenska örlogsmannen ELEFANTEN i Kalmarsund. Det var illa skadat då det på 1930-talet bärgades, men har kunnat rekonstrueras. Totalt mätte det 4,25 m i längd, eller rättare höjd. Det hade liksom koggespelet genomgående hål för spelbommar. Det drevs från det övre däck, där hålen i spelhuvudet fanns, men var försett med på två nivåer fastbultade stående korta krumtimmer, s. k. "speldockor", som dels något ökade diametern på den plats där tåget lades kring spelet, dels gav bättre friktion och därmed grepp om tåget. Man kunde alltså hiva in på två däck med detta spel. På övre däck fanns dessutom ett par i sin ena ända fastbultade men vridbara träklampar, pallar, som kunde pressas in mot spelet mellan dockorna och därigenom förhindra tillbakavridning. En eller ett par sådana "pallar", som tryckte emot motsvarande uttag i spelstockens fot, stoppade effektivt all rörelse hos spelet i icke önskad riktning. Började man åter hivningen trycktes en sådan pall automatiskt åter ut ur sitt låsande läge. Ett sådant av pallar låst spel "stod pall" mot dragning i det kring detsamma lagda tåget – ett gammalt sjömansuttryck, som fortfarande begagnas i vardagligt språk, men utan att man ägnar en tanke åt vad det en gång avsåg. När man förde in en pall i låsläge sades att man "slog pall i spelet". När dessa stopp-pallar först började användas vid gångspel vet man ej säkert, men åtminstone på 1600-talet var alla gångspel så inrättade – kanske redan hundra år tidigare. (Fig. 17, 18.)

Ju mer skeppen ökade i storlek, desto grövre måste ankartången bli, och till slut visade det sig omöjligt att lägga dessa direkt "till spels". Man övergick då till att använda ett särskilt tåg av klenare dimensioner, ett "kabellarium", sammansplitsat eller sammanbändslat till ett jättelikt öga, som lades ut på däck från trakten av betingen och akterut, därpå ett par varv runt spelet och tillbaka på andra sidan av däck. På den sida, vars ankare skulle lättas, najades kabellariet till motsvarande ankartåg, just för om gångspelet löstes najningarna och föröver lades nya på med jämna mellanrum, så att ankartåget hela tiden hölls tätt bant till kabellariet längs

Forts. sid. 21

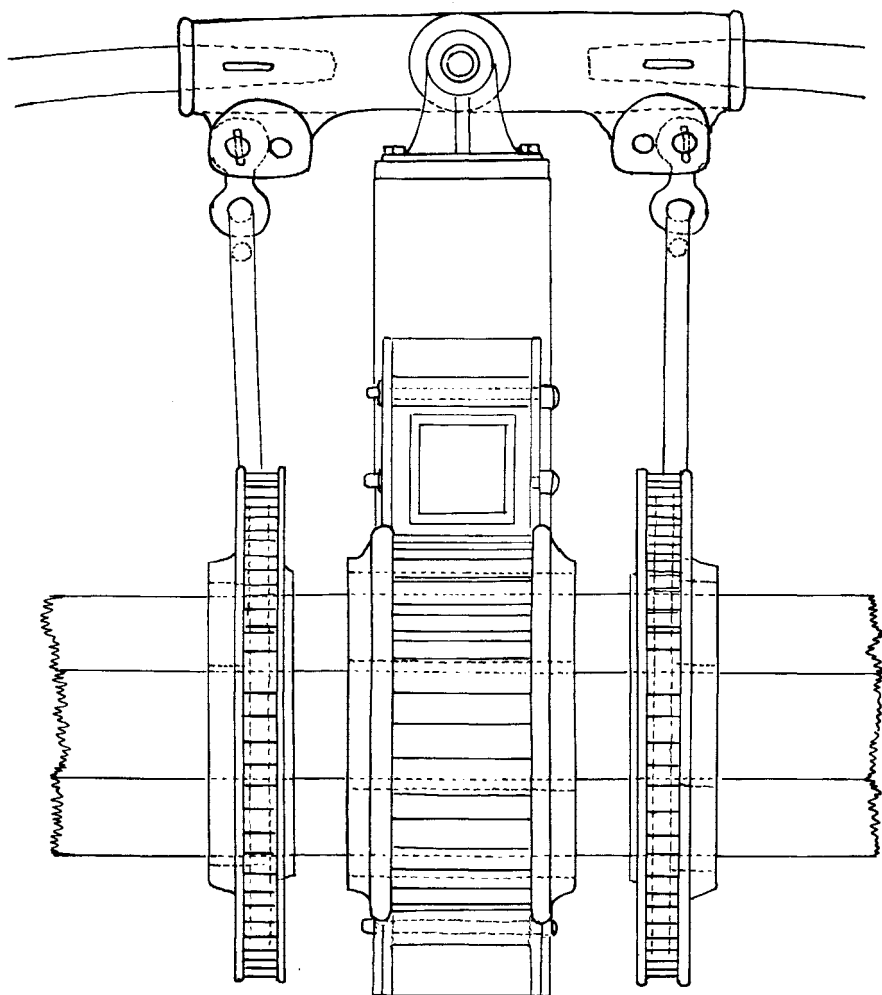

Fig. 14. J. G. Bergviks pumpspel

J. G. Bergvik.

Patent N:o 4, den 6 febr. 1852.

"Pumpspel för fartyg.

Det förbättrade Pumpspel för Fartyg, hvarå undertecknad ödmjukast söker patentträtt, jemfördt med Herr Gibson i Göteborg, har den skillnaden, att Götheborgsspelen, såsom varande beräknade på blott friktion av släpsklon mot ringen oftast slirar, hvilket är den största och farligaste olägenheten på dessa inrättningar, då dere-

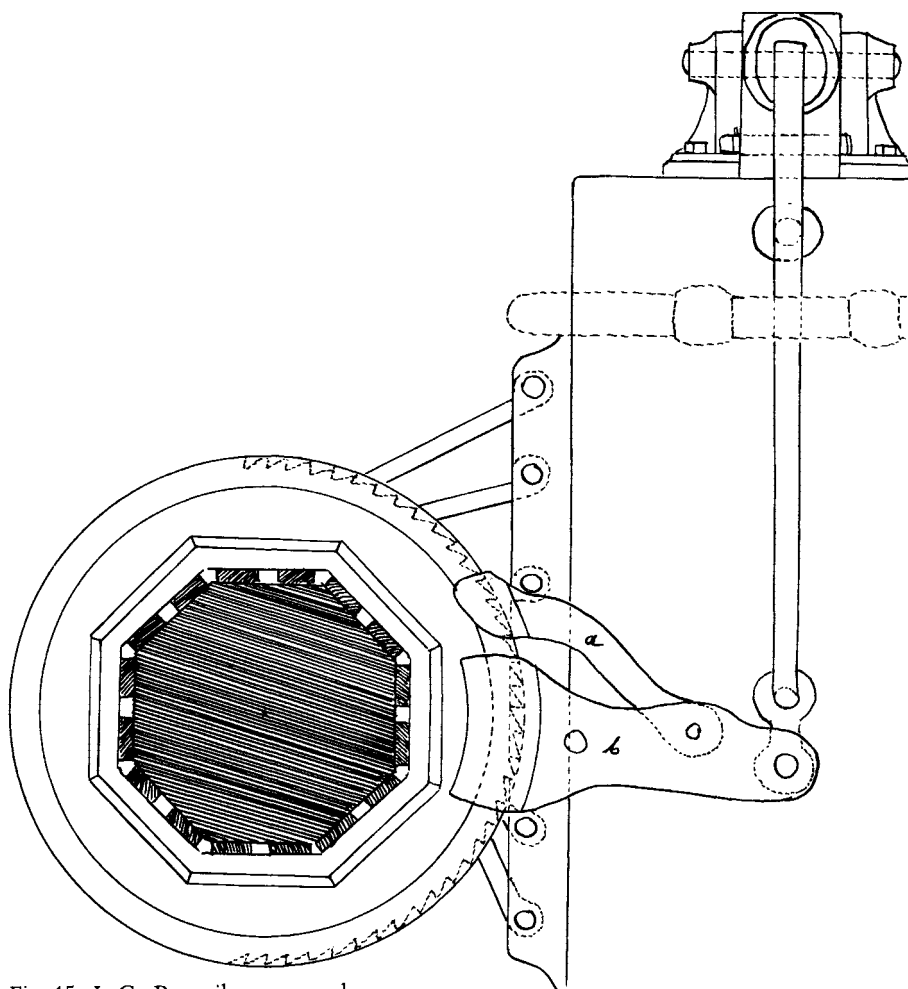

Fig. 15. J. G. Bergviks pumpspjel.

mot detta alldrig kan slira i anseende till de fritt ovanpå ringarna liggande, gripande sparrhakarne.

Jemfördt med både Herr Gibsons i Göteborg och Herr Lindals i Gefle patenterade pumpspel, så verkar detta förbättrade genom sina sparrhakar fortare, säkrare och med mindre manskap: fortare genom sparrhakens längd, hvars axel ligger längre från sparrskifvans /eller ringens/ periferie och således genom minskad rörelse i spelarmen verkar genast, då deremot de korta pallarna uti Gefle-spelen inuti släpeskon, hvilkas axlar ligga så nära invid ringen, gör att rörelsen på spelarmen blir större utan att göra deremot svarande verkan på spelet, och fordrar således en längre tid för an-

karets lättande, säkrare genom det att kraften är placerad på tvenne ställen å ringen, samt att sparrhaken ligger ofvanpå ringen, hvarigenom den har lättare att falla, då däremot de korta och lätta pallarna uti släpeskon icke kan med samma hastighet och säkerhet gripa uti kuggarne: Med mindre manskap genom sparrhakens läge och längd, och dess axels placerande invid lyftstängerna.

Öfverums Bruk.
Calmar Län.
d. 26 nov. 1851.

J. G. Bergvik
Bruksförvaltare

Beskrifning:

Pumpspelet består af:

Vanlig spelring med 5 pallar och 2^{ne} spelhjul hvarigenom rörelsen på Spelstocken åstadkommes.

1. Pallåda, hvaruti spelpallarne äro fästade genom svarfvade bultar med saxar uti.

1. Lyftarm med häfstänger för åstadkommandet af kraften och verkan på spelet med sina hjul genom Lyftstängerna.

Uti de markerade punkterna a och b består den hufvudsakliga förbättringen: a är en sparrhake, som icke finnes å de förr patenterade pumpspelen, hvilken med sina kuggar ingriper uti kuggarna på spelhjulet och genom sitt fria läge är lätt att göra ren från is och mera som kan hindra t.ex. pallar att verka, och som genom sin axel, hvilken är placerad nära lyftstången, verkar med mera kraft och fortare, än de andra pumpspelen och tillika med punkten

b släpskon, utgör dubbel verkande kraft, eller att kraften är placerad på 2^{ne} punkter af spelhjulet, hvarigenom en säkrare verkan uppstår, och hvarigenom den andra olägenheten de förr patenterade pumpspelen haft, den att ofta slira, med all säkerhet och enligt kännares intyg bör vara undanröjt. Att detta pumpspel med sina sparrhakar och deras läge nära lyftstängerna, skall fordra mindre manskap vid ankarets lättande, är klart.

Öfverums Bruk Calmar Län.
d. 17 januari 1852.

J. G. Bergvik.
Bruksförvaltare."

ena sidan av däck. Detta var det vanliga förfarandet i alla stora örlogsmän, men det krävde stor besättning, och det hade ju örlogsmännen alltid.

Så här gick det till ända tills man i i början av 1800-talet begynte införa ankarkättingar. Så hivades också ankarna in ännu under Nelsons tid – det kan man se än i dag ombord i hans berömda flaggskepp VICTORY i Portsmouth. Detaljer förändrades. Gångspelen fick en något annan yttre utformning och pallarna gjordes av järn och flyttades från däck till foten av själva spelstocken; i stället lades en kuggförsedd "pallkrans" av järn på däck under spelet. (Fig. 19.)

En märklig kombination av bråspel och gångspel finnes att se på en modell av fullriggade skeppet DORIS som står utställd i Altonaer Museum i Hamburg. Doris byggdes år 1800 i Flensburg, och på modellen av henne är styrbords ankartåg först lagt två slag runt bråspelets stock, men strax akter om denna har det najats till ett kabellarium, som sedan är lagt kring ett gångspel akter om stormasten. Det förefaller som om bråspelet vid den i modellen återgivna upphivningen egentligen skulle ha tjänat blott som en spärr för tillbakasirning, emedan inga spelspakar är instuckna i detta spels spakhål. Intet hindrar förstås att detta kunde göras och man sålunda kunde hiva hem i bägge spelen samtidigt. Huruvida systemet med kombinerade spel var vanligt i början av 1800-talet har jag inte reda på.

I och med att kättingar i början av 1800-talet ersatte ankartågen kunde vissa förändringar märkas hos spelen. Om en grov kätting ligger ett par varv runt en spelstock av trä, erhålles fullt tillfredsställande friktion. De gamla bråspelen förändrades till en början inte, ty den tunga kättingen stramade själv åt sig om stocken, och spelet fungerade lika väl med kätting som med tågvirke – i vissa avseenden bättre. Det går emellertid mycket lätt att bygga ett brett, längs randen urgröpt hjul med lämpliga urtag och format efter en kätting av bestämd dimension. I så fall fordras blott att kättingen ligger an mot hjulet – låt oss säga längs en tredjedel av dettas omkrets – för att åstadkomma ett stadigt grepp i kättingen. Sådana "tandhjul" kunde lika väl placeras på en lodrät som på en vågrät vals, och till en början kom de till användning just på gångspel och främst i seglande örlogsmän. Efter sin (franske?) uppfinnare skall de ha kallats "barbottin-spel" (C. E. Måhlén: Nautisk ordbok, sid 51). Ett sådant spel visas i fig. 15. Fördelen var klar: hela anordningen med kabellariet och det ständiga arbetet med att ömsom naja fast och lossa ankartåget vid detta försvann. Samtidigt kunde ankarspelet placeras i främre delen av fartyget, och på det sättet slapp man att hala tunga kättingar över däck till ett midskepps

beläget spel. Kättingarna matade tvärtom nu själva ned sig i kättingsboxen genom sin egen tyngd och blott hjälp av en man krävdes för att lägga dem vackert samsade nere i kättingsboxen.

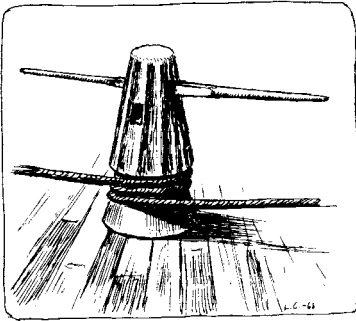

Pumpspel med horisontal axel har också gjorts av järngjute för såväl järn- och stålseglare som för ångare, men de ersattes mycket snart av ankarspel byggda i kombinationsutförande. Men hos dem som byggdes ersattes den långa spelstocken av två "kabellarieskivor", efter kättingarna urgröpta tandhjul, ett på var sida om pallkransen. Man kunde också arrangera särskilda frikopplingar för dessa kabellarieskivor, så att man kunde hiva in blott på den ena av dem, eller också låta en kätting rinna ut – utan att påverka den andra, och utan att denna behövde lyftas av spelet som på de gamla pumpspelen med genomgående trästock.

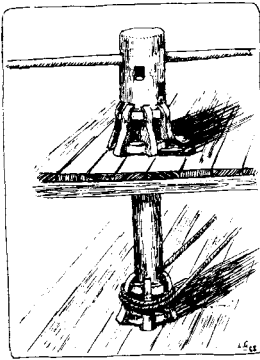

Under senare delen av 1850-talet började man bygga kombinerade spel: en horisontal spelvals eller axel med kabellarieskivor, driven av ett på backen ovanför befintligt gångspel. Ett av de första av dessa kombinationsspel var det i England mot slutet av 50-talet patenterade "Emerson & Walkers" ankarspel – en skiss visas i fig. 21. Gångspelet var här dubbelt med två rader spakhål; den övre raden var förenad med en inre axel, som slutade med ett undre koniskt kugghjul, den undre raden, som var direkt förbunden med själva gångspelsvalsen och pallkransen och alltid skulle gå medsols, var förbunden med en yttre ihålig axel, som slutade i ett övre likaledes koniskt kugghjul. Dessa kugghjul grep in i var sitt av två olika stora kugghjul, fast förenade med den horisontala spelaxeln och de bägge delarna av gångspelet roterade alltså alltid med spelet men åt olika håll och med olika snabbhet, den övre delen av huvudet motsols och ungefär hälften så snabbt som huvuddelen av spelet. Arbetade man på övre delen av gångspelshuvudet och trampade fram motsols, fick man visserligen mindre kraft vid inhivningen, men den gick snabbare och man började vanligtvis så, innan arbetet blev för tungt. Då flyttade man över spakarna till undre hålraden och började vrida spelet medsols. Nu kom kättingen in långsammare, men var mindre tung att hiva in.

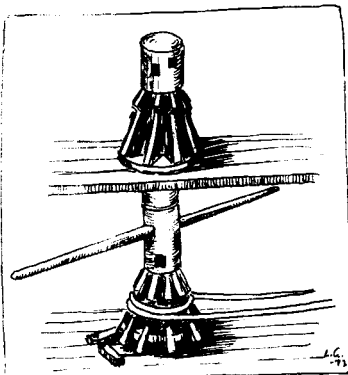
Det ursprungliga Emerson & Walkers spel från tiden omkr. 1860 var ett av de tidigaste av denna typ och relativt primitivt: man kunde inte koppla loss kabellarieskivorna och låta kättingen rinna ut vid ankring, inte heller hiva på bara en kätting utan att först lyfta av den andra från spelet. Inte

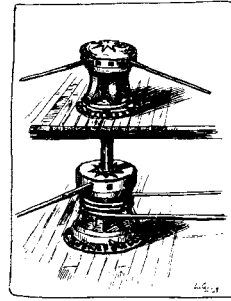
16. Gångspel från ett fynd av en Kogge från omkr. år 1400 - nära Bremen.

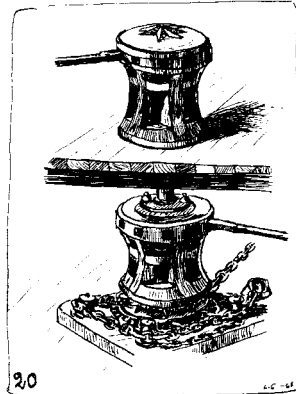
17. Dubbelt gångspel från "Elefanten" - 1560-talet.

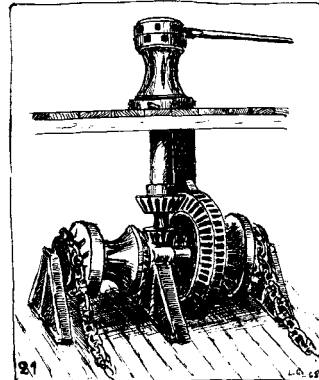
18. Gångspel omkr. 1600

19. Dubbelt gångspel - slutet av 1700-talet.

20. Gångspel från seglande örlogsfartyg, "barbotinspel". 1800-talet.

21. Emerson & Walkers ankarspel

heller hade detta spel något bromsband, som tillät en mjuk bromsning av utlöpande kätting. Det tillät inte heller frikoppling av hela gångspelet från själva ankarspelet, så att detta bekvämare lät sig användas för rena däckarbeten: förhalningar och segelarbeten. Allt detta kom till med mera komplicerade ankarspel på de stora seglarna under 1880- och 90-talen – delvis var dessa först utarbetade och utprovade på ångare. De byggde dock alla på samma idé: att med ett gångspel på backen driva ett under backen stående ankarspel och att kunna göra detta med två olika utväxlingar och därmed två olika kraftverkan. Att närmare ingå på de rent mekaniska finesserna i dessa konstruktioner skulle föra utöver avsikten med denna uppsats, och därför får denna översikt sluta med Emerson & Walkers nu något mer än 100-åriga gjutjärnsspel.

Summary

Anchor windlasses may have developed quite independently in different places on the earth. There have been windlasses constructed on mainly identical principles both in northern and southern Europe, and in China. The oldest windlass known so far comes from a small coaster of the 13th century. She was found in the harbour of Kalmar, Sweden, in 1933. This windlass was probably used chiefly for hoisting the heavy mainsail, but could also be used for heaving up an anchor.

Another windlass – from the Hanse period – was found in the river Weser in 1962, and this windlass was without doubt intended for anchor work. It was placed in the after part of the vessel on the main deck – above which was placed a capstan for sail work on the poop deck. In the fore part of this Hanse ship were the heavy bitts on which the anchor cables were belayed.

The windlass developed slowly – first through the addition of one or two central pawl bitts with one pawl on each and a corresponding row of crevasses around the barrel, forming a kind of pawl rim. This prevented the windlass from recoiling. The windlass was worked with the aid of wooden bars, fitted into holes in the barrel itself or in its ends. The oldest windlass of this type now preserved is probably the one from the Swedish man-of-war, "Gröne Jägaren", sunk in 1676 through an explosion; parts of it were saved, though, in 1953.

There was no important development in the construction of the windlass during the next two centuries, not until the beginning of the 19th century. In his "Architectura Navalis Mercatoria" of 1765 F. H. af Chapman shows drawings, depicting windlasses of almost the same type as that from the „Gröne Jägaren”.

Some time in the late 1830:es or perhaps in the 1840:es there suddenly appeared, in different countries, a new construction, a so called pump type

windlass, or "patent windlass", in which the horizontal barrel was turned with the aid of two purchase shoes, gripping along the fore side of two purchase rims on each side of the central pawl rim. The purchase shoes were pumped up and down with the help of two iron bars, pivoted on a "cross head" on the top of the pawl bitt. The purchase shoes could be of different construction, the older ones gripping the purchase rims on the principles of friction only, the later always working with pawls or cogs falling down into the rim of cog wheels. This type of windlass often went by the nickname of "Armstrong's patent".

There existed many patents building on this main principle. Three early British patents were granted to among others Pow & Fawcus, A. & W. Johnston and Wood Brothers. In Sweden patents were issued at this time, too, to William Gibson and J. G. Bergvik. There was also a somewhat odd type of purchase windlass constructed by C. F. Lindahl and D. Runer in 1849. A few windlasses of this type were used in smaller ships, at least one of them still being in use in the beginning of the 20th century.

An anchor could be weighed with a capstan as well as with a windlass with a horizontal barrel. There is no reason to believe that capstans were a later invention. Capstans may be quite as old as the other type; they were at least used very early for the purpose of hoisting sail and for other heavy work on deck. In the 17th century they were often built with an axis reaching down to the lower deck with a heaving drum on each deck and a row of holes for "capstan bars" in the head of each drum – one of these drums was always on the main deck, where also the anchor cable entered the ship. The power was transmitted by a "messenger", i.e. a rope, forming a wide loop into which the anchor cable was "nipped". The messenger was wound a couple of turns around the capstan and thus the anchor could be hove in. Anchors were weighed in this way in the "Victory" – as can be seen today in the ship itself at Portsmouth.

After the middle of the 19th century windlasses were built in a way that combined a windlass with a horizontal drum with a capstan on the forecastle deck above. They were perhaps first introduced in steamers, but they were soon used in all the big sailing ships, mainly in those that were built of iron or steel.

One of the first of this kind of windlasses was constructed by Emerson & Walker; it dates from about 1860. It could be worked at two speeds from a double capstan; worked clockwise with the bars fitted into the lower holes of the capstan when the movement of the drum with its cable-holders or "wildcats" was slower, but the effect produced was more powerful than

when the bars were tucked into the holes higher up. Many devices with a more intricate construction appeared, all of them built up on the same main principle.

LITTERATUR:

- Admiral Paris, *Souvenirs de Marine*. Facsimile efter uppl. 1882-92.
 Altonaer Museum in Hamburg 1964, Gerhard Timmermann: *Das Schiffbauhandwerk*.
 af Chapman, F. H., *Arch. Navalis Mercatoria*, 1768,
 Flidner, Siegfried, *Die Bremer Kogge*. Bremen 1963.
 MacGregor, David R., *The Tea Clippers*. London 1952.
 Måhlén, C. E., *Naut. ordbok*. Stockholm 1966.
 Nord. Familjebok. III uppl. (Stockholm 1928).
 Rålamb, Åke Classon, *Skeps Byggerij*. Facsimile efter 1691 års uppl.
 Villiers, Alan, *Men, Ships and the Sea*. Chicago 1963.
Sjöhistorisk Årsbok 1959-60.
Svenskt skeppsbyggeri. En översikt av utvecklingen genom tiderna.
 Malmö 1963.
Sveriges Sjöfartsmuseums Årsbok 1940.
Patenthandlingar i National Maritime Museum, Greenwich.
Patenthandlingar i Riksarkivet, Stockholm.

Medaljerna för Tapperhet till Sjöss

Av Fil. kand. Cristopher von Warnstedt

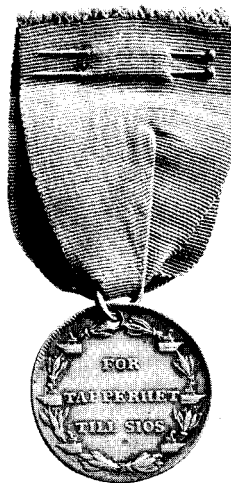
Silvermedaljen för Tapperhet till Sjöss (SMts) instiftades av Gustaf III den 28 maj 1789 (1) samtidigt med silvermedaljen för Tapperhet i Fält (SMtf). Båda medaljerna tilldelades då endast i silver och är ännu i dag gällande svenska tapperhetsutmärkelser. De har såtillvida gemensam historia som nästan alla författningsbestämmelser rörande dem utfärdats gemensamt. Endast i undantagsfall förekommer särskilda bestämmelser rörande enbart den ena medaljen (2).

Viktigt att observera i sammanhanget är att SMts blev en Konungens motsvarighet till det s. å. 18/6 med hans gillande av överbefälhavaren för Flottorna hertig Carl instiftade "Distinktionstecknet" för Tapperhet till Sjöss (3). Detta användes för dekorerings första gången 1789 4/7, men synes icke ha utdelats vidare sedan ett stort antal förtjänta under sjöbataljen vid Öland s.å. 26/7 också fått motta det.

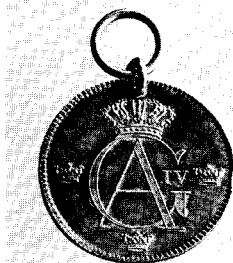
De s. k. Fredrikshamns- och Svensksundsmedaljerna har felaktigt betecknats såsom minnestecken (4). Redan det ringa antal vari dessa medaljer tillverkades - 410 GM och 230 SM - borde dock ha visat forskarna att medaljerna inte - såsom påståtts - kan ha tilldelats alla i de båda sjöslagen deltagande officerare och underofficerare. Ty icke mindre än 275 svenska fartyg deltog enbart i Svensksundslaget. Enligt Kungl. Brevet 1790 15/5 skulle medaljerna tilldelas "alla de Officerare, som fört *Befälet*". Men eftersom en officer ju alltid för befäl, måste det här givetvis röra sig om något särskilt slag av befäl. De bevarade listorna på de medaljerade (5) visar också att medaljerna i princip endast tilldelades fartygsbefälhavare samt främste överlevande underofficer på varje fartyg. I de fall där en underofficer varit fartygschef - detta förekom i viss utsträckning vid Arméns Flotta - tilldelades ännu en underofficer medaljen. Övriga som utmärkt sig särskilt mycket fick SMts, varvid åtminstone vid Arméns Flotta tilldelningsnormen blev 3 medaljer per båt

Anm: Innehållsförteckning på sid 129.

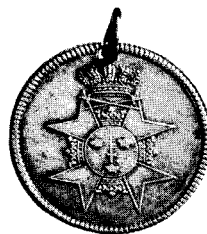
Silvermedaljen för Tapperhet
till Sjöss under Gustaf III:s tid.
T.v. framsidan, t.h.baksidan.
Foto ATA.

Silvermedaljen för Tapperhet
till Sjöss under Gustaf IV
Adolfs tid. T.v. framsidan, t.h.
baksidan. Foto ATA.

Silvermedaljen för Tapperhet
till Sjöss, den 1809-1841 gäl-
lande versionen. T.v. framsi-
dan (identisk med förutvaran-
de baksidan), t.h. baksidan.
Foto ATA.

för dem, som varit mest i elden samt 2 eller blott 1 för de mindre utsatta.

Dessa förhållanden förklarar varför Fredrikshamn/Svensksunds-medaljerna för underofficerare i samtiden genomgående benämnes "Stora Tapperhetsmedaljen" i motsats till SMts, som kallades "Lilla Tapperhetsmedaljen". Observeras bör att de underofficerare som redan bar SMts måste återlämna denna, därest de tilldelades "Stora" medaljen (6).

Sjömedaljens utseende

Genom ovannämnda Kungl. Brev skapades (7) en medalj *av silver* i storleken sju och en halv (dvs. 32 mm i diameter), som på framsidan bar Gustaf III:s profilbild och på baksidan utmed kanten 2 lagerkvistar belagda med 6 antika båtstävar med ramm samt på mittytan inskriptionen "För Tapperhet till Siös". Denna version användes åtminstone t.o.m. år 1806, då Gustaf IV Adolf den 12 augusti lät utbyta framsidans bild av fadern mot sitt eget namnchiffer omgivet av 3(2:1) kronor. Även denna version blev emellertid snabbt föråldrad. Efter konungens avsättning i maj 1809 kunde man ju inte gärna använda den nya framsidan längre. Denna gång infördes Svärdsordens lilla kors som bild på den ursprungliga framsidan. Samtidigt bestämdes emellertid - 1809 10/6 - att medaljen skulle vändas så att inskriptionssidan för framtiden blev framsida (8). På så sätt gjordes medaljen oavhängig av regentbyten.

Sjömedaljens utseende förblev därefter oförändrat tills ett Kungl. Brev av den 22 december 1841 bestämde att den skulle minskas till 5:te storleken samt krönas av en kunglig krona i likhet med övriga kungliga medaljer. Därtill kom bestämmelsen, att den medaljerades namn skulle ingraveras å medaljen. Medaljen för Tapperhet till Sjöss, är jämte sin "fältkollega", alltså *den främsta* av Sveriges kungliga medaljer. Men nyssnämnda Kungl. brev torde mycket snabbt ha blivit obsolet. Myntverket har aldrig tillverkat nödiga stampar (32). Icke heller är något fall känt, där tapperhetsmedalj burits i 1841 års band.

Genom Kungl. Brev av den 15 maj 1808 infördes *Guldmedaljen för Tapperhet till Sjöss*, avsedd enbart för officerare. Sedan dess utdelas sjömedaljen alltså såväl i guld som i silver. Till utseendet är guldmedaljen densamma som silvermedaljen.

Medaljbanden

Medaljernas bärband har ändrats en rad gånger, vartill kommer att banden i början var olika för olika personalkategorier. Ursprungligen bars medaljen enligt Kungl. Brevet 1789 28/5 "i knapphålet". Redan några månader efter instiftandet omtalas "ljusblått" linneband (9). Rent formellt sett ingå uttryckliga bestämmelser om medaljbandets utseende inte ens i 1807 års medaljstatuter. Första gången bandet nämns i nu kända förordningar är faktiskt i Kungl. Brevet 1808, varigenom guldmedaljen infördes.

Hittills påträffade bestämmelser om medaljband är följande:

- 1808 15/5 Kgl. Brev, att officerare bära GMtf och GMTs i *mellanblått band* (bandets material icke angivet);
- 1808 20/5 GO, att underofficerare hädanefter skall bära nytilldelad SMtf och SMts i *blått sidenband*. Men SM, som tilldelats dem såsom underbefäl eller manskap, skall fortfarande bäras i *blått linneband*.
Märkas bör att härav indirekt framgår att även officerarnas band var av siden.
- 1809 10/6 Kgl. Brev, att officerare hädanefter skall bära GM i *till hälften gult och hälften blått band*.
- 1809 10/7 Kgl. tillägg till föregående brev, varigenom för första gången medges att även officerare må under den tid, som åtgår för anbefallt medaljutbyte, endast bära medaljbandet.
- 1809 26/12 GO, som förbjuder officerare och underofficerare att enbart bära medaljbandet.
- 1810 27/1 Kgl. Brev om samma sak.
- 1813 2/11 Kgl. Brev och s. å. 2/12 Kammarkollegii Cirkulärbrev, att underofficerare, underbefäl och meniga hädanefter bära SMtf och SMts i *gult band med blå kanter*.
- 1816 11/7 GO, vari bestämmes att varje medaljpension gratis åtföljes av ett nytt medaljband årligen.
- 1819 29/6 GO nr 396, föreskriver att *samtliga* tapperhetsmedaljer hädanefter skall bäras i *till hälften gult och till hälften blått band* (dvs. i dittillsvarande officersbandet).
- 1841 22/12 Kgl. Brev, att *samtliga* kungliga medaljer hädanefter skall bäras i *högblått band med gula kanter*.

Trots sistnämnda brev bars medaljen ännu på 1870-talet av ett flertal medaljerade officerare i 1819 års band. Att detsamma gällde även lägre kategorier torde framgå t.ex. av f.d. korpralen Pehr Kjellmans vid Skånska Husarregementet medaljpensionskvitto 1871 15/2, där det heter "jemte ett gult och blått sidenband". Medaljfonden utlämnade själv detta band (10). De fem under åren 1914–15 tilldelades GMtf bars likaså i detta band. Möjligen ansågs därför 1841 års brev endast gälla de civila medaljerna?

Beträffande medaljbandens blå nyans framgår av det i Svenska Flottans Historia II (Sthlm 1943), vid sid. 432, publicerade porträttet av kapten Peter Lillja bärande såväl GMts som SMts, att den senare medaljens band till nyansen helt överensstämmer med den blå halvan av guldmedaljbandet.

Viktigare författningsbestämmelser rörande Medaljen för Tapperhet till Sjöss, t.o.m. år 1870.

1789 28/5 Kgl. Brev till Statskontoret och Kammarkollegium, vari silvermedaljernas för tapperhet utseende fastställes och tillverkning av stansar beordras.

Brevets medaljbeskrivning lyder sålunda:

"N:o 1 för *Soldater*.

Första sidan Wår bröstbild, namn och titel *Gustaf III Sveriges Konung*.

Andra sidan, inom en lagerkrans dessa ord: För Tapperhet i Fält.

N:o 2 för *Sjömän*.

Första sidan lika med den till N:r 1.

Andra sidan, inom en skeppskrona eller krans, sammansatt på Romerska viset af skeppsstammar dessa ord: För Tapperhet til Siös".

Storleken skulle enl. protokollet av 1789 12/5 vara "såsom ett 1/3 Riksdalerstycke", vilket i Kgl. Brevet ändrats till: "Deras värde blifver sexton Schilling stycket och följackteligen av den därtill wanliga storlek."

Brevet fortsätter: "De böra förse med Silfveröglor, emedan Wår afsigt är, att låta dem bäras uti knapphållet till Heder och Uppmuntran."

Att medaljerna även skulle tilldelas underofficerare framgår sålunda ej uttryckligt av instiftelsebrevet. Men i den Kgl.

rekvisitionen av SMts 1790 25/3 säges detta för Flottornas del uttryckligt. Först i Cirkulärbrevet 1791 16/11 utsäges detsamma även om SMtf, men då i en form som knappast ger rum för annan tydning än att med "Soldater" ovan avsetts även underofficerare och underbefäl.

- 1791 16/11 Kgl. Brev (Registratur uti Krigs Ärenden 1791, s. 98; RA), angående tapperhetsmedaljernas förverkande genom dom för nesligt brott. Underbefäl och manskap skall "frånryckas" dem, men betr. underofficerare måste först Kgl. Maj:ts godkännande inhämtas.
Innehållet vidarebefordrades till Domstolarna genom Krigshovrättens cirkulärbrev s. å. 16/12 och Svea Hovrätts universal s. å. 20/12.
- 1791 12/12 Kgl. Brev, angående tapperhetsmedaljers återfordrande vid dödsfall, inlösen "samt huru dessa Medailler kunna förverkas".
- 1791 14/12 Kungörelse från Överståthållarämbetet i Stockholm, angående skyldighet för *avskedade* underofficerare och manskap, som inneha tapperhetsmedalj, att "inom detta årets slut uti Öfwer = Ståthållare = Embetets Cantzli sig anmäla" för att uppge sitt näringssätt, sin fasta bostad m.m.
Förmodligen avsåg kungörelsen att stävja det florerande gatutiggeriet från sysslolösa eller svårt skadade tapperhetsmedaljerades sida. Måhända ville man även undersöka om någon tiggare falskeligen bar medalj.
- 1792 2/7 Kgl. Brev (Registratur uti Krigs Ärenden 1792, II, s. 16), konfirmation på att tapperhetsmedaljerade skall åtnjuta frihet från Kronoutskylder.
- 1792 2/7 Kgl. cirkulärbrev till alla landshövdingar och regementschefer (Registratur uti Krigs Ärenden 1792, II, s. 17; RA), angående att varje tapperhetsmedaljerad av statssekreteraren för Krigsärenden skall utfå skriftligt bevis att han är berättigad att bära sin medalj. Adressaterna skall ingiva så noggranna förteckningar, att t.o.m. den medaljerades signalement medtagits. Författaren har hittills icke kunnat styrka att sådana medaljbevis under gustaviansk tid verkligen systematiskt utfärdats. Fr.o.m. år 1816 vid Armén, resp. 1819 vid Flottorna utfick däremot i varje fall de pensionsberättigade medaljerade sådant bevis i form av medaljen åtföljande

- pensionsbrev, utfärdat av vederbörande generaladjutant.
- 1793 14/3 Kgl. Brev, angående inlösen av avlidnas tapperhetsmedaljer (av silver) med "penningens" värde, dvs. 16 skilling banco. Beloppet skall förskotteras arvingarna av länsstyrelserna, som sedan får ersättning från Krigskollegium.
- 1798 31/3 Krigsartiklarna, kap. 14, § 69 bestämmer, att om någon medaljerad eller med annat "hederstecken att bära på bröstet" försedd av *manskapet* sedermera utstraffas för *nesligt brott*, blir han samtidigt ovärdig bära samma hederstecken, "hvilket honom frånryckes".
Men underofficerare i samma situation får ej fråntagas "tecknet" förrän "befälhavaren" anmält saken för Konungen och erhållit dennes godkännande.
- 1801 6/10 Kgl. Brev, att manskapets innehav av tapperhetsmedaljer "skall uti namnrullorne öfver Truppen, noga antecknas".
- 1806 12/8 Kgl. Brev (Registratur uti Krigs Ärenden 1806, RA), fastställer *ny framsida* för tapperhetsmedaljerna, nämligen konung Gustaf IV Adolfs namnchiffer omgivet av lilla riksvapnets 3(2:1) kronor.
- 1807 4/3 Tjänstgörande Generaladjutanten för Flottorna, viceamiralen baron Salomon von Rajalin, utger omfattande PM angående tilldelningen av "Silvermedaljen för Tapperhet till Sjöss". Obs! Troligen ett förarbete till Konungens tapperhetsmedaljstatuter av s. å. 24/3.
- 1807 24/3 Kgl. Brev (Registratur uti Krigs Ärenden 1807, RA), fastställer de – senare med smärre ändringar och tillägg försedda – *ännu* gällande statuterna för tapperhetsmedaljerna. Brevet lyder sålunda i den för Flottorna utgivna kopian:

Till Vice Amiralen af Puke.

Gustaf Adolph

Med Guds Nåde Sveriges, Göthes och Wendes Konung etc., etc.

Wår Ynnest och Nådiga Benägenhet med Gud Alsmächtig.
Tro Man, Befälhafvande Amiral vid Wår Örlogsflotta, Vice Amiralen, Öfver Commendant, Commendeur och Riddare med Stora Korssen af Vår Svärds Orden samt Riddare af Kongl. Franska Orden Pour le merites Militaires.

Då Wi af de i Pommern förefallne Krigshändelser med

Särdeles Noye inhämtat, at den Urgamla Svenska Krigs Åran och Tapperheten blifvit af Wåre derstädes förlagde Troupper i hela sin Hälgd bibehållne, så och enär jemte den belöning egen tilfridställelse af upfyllda Plikter medför, Wi till ett vedermåle af den upmuntran Wi vilja lämna Wåre Krigsmän I Nåder tillåtit at den Medaillie, hvarigenom Tapperhetsförtjensten utmärkes, fått till dem af Wåre Troupper utdelas, som dertill genom Sitt förvållande för värfvat sig hugkomst, anse Wi Likväl Nödigt at på det denna belöning genom en mindre noggrann utdelning ej måtte förlora i dess värde, de Grunder nogare böra bestämmas, på hvilka Under Officerare och Manskaf kunna til erhållande af Belönings Tecknet för Tapperhet i Fält och til Sjöss anmälas.

I sådant afseende finna Wi i Nåder godt förordna, det böra til vinnande af detta Hedersteckn, som endast under Krig kan utdelas, följande anses förtjente nemligen:

För Tapperhet i Fält.

1:o. Den som i Strid mot Rikets fiender tager af Fienden Segertecken.

2:o. Den Som med Rådigh het eller ovanlig tapperhet utmärker sig och dervid blifver Sårad.

3:o. Den Som utan at vara sårad ådagalägger sådan Rådighet eller Mannamod, at de mädfört den Nyttä eller påfölgd, som i annat fall icke stådt at Ärhålla; hvilcket likväl antingen genom sjelfva Gärningen eller och af Åsyna Vittnen bör vara Högtidligen bekräftadt; och:

4:o. Den som enskildt tilfångatager Någon Officer, Under Officer eller Befälhafvande af mindre Truppe.

För Tapperhet til Sjöss.

1:o. Den som i Strid mot Rikets fiender på Svenskt Örlogs = eller Skjergårdsfartyg utmärker sig och blifver sårad.

2:o. Den som under Fiendens Eld, genom en Dristig Maneuver i Vädret räddar Skeppet från en brydsam förlägenhet.

3:o. Den som vid Äntring är ibland de första at kasta sig om bord på Fienteliga fartyget.

4:o. Den som då elden kommit lös innom bords genom Mod och tilltagsenhet utmärker sig vid dess släckande; och:

5:o. Den som då Svår Läckra genom Grundskott upkommit eller annan vådelig händelse i Skeppet Timmar, genom Sitt modiga och oförskräckta efterdöme Lifvar och Upmuntrar sina kamrater til Skadans snara afhjelpande.

Enär Någon af Örlogs Fartygs Besättning under en Landstigning utmärckt sig följes vid föreslående til Tapperhets Tecknet samma grunder, som för Anmälan til det samma til Lands här ofvan blifvit i Nåder faststälde.

Då efter hvad Wi nu i Nåder föreskrifvit af här nämde belönings Tecken bör Utdelas, skall det åligga hvarje Befälhafvare at icke utan Mogen pröfning och med Yttersta granlagenhet efter nu uppgifne Grunder anmäla Någon til detta Tecknets erhållande och skall Sådant äfven i de af Högre Befälhafvare til Oss i detta Afseende ingifvande Förslag Noga i Akt tagas.

Om at Sålunda förordnat blifvit vilje Wi Eder gifva härmed föreständigadt och underrätta jemväl alla öfrige Chefer och Corpser med Nädig befallning at låta de under hvars och ens Befäl stående sådant vid en större samling kundgjöra – Hvarjemte Wi äfven Anbefalle Herr General Guverneuren En af Rikets Herrar General Lieutenanten Riddaren och Commendeuren af Wåre orden Friherre von Essen föreständiga, för att de i Stralsund varande Trouppar sådant tillkännagifva låta.

Wi befalle Eder Gud Allsmäktig Nädeligen.

Malmö den 24 Mars 1807

Gustaf Adolph

/ O. Hederstjerna.

Observera. Den på Krigskollegii ansvar under 1860-talet tryckta versionen (se nedan: 1844/70) avviker, utan att detta angivits eller motiverats, i åtskilliga detaljer från originaltexten. Det gäller t.ex. meriteringsgrund nr 4 till Mtf, där grundtexten klart säger att medalj tilldelas både för tillfångatagen fientlig underofficer och för ännu lägre befälhavare, medan Krigskollegii version knappast kan tydas annorlunda än, att i princip endast fientlig officer gav sådan utdelning. Det kan vidare konstateras, att man strukit den viktiga bestämmelsen, att marinsoldat, som utmärker sig till lands

under landstigningsoperation, skall tilldelas Mts – *icke* Mtf – men enligt samma grunder som gäller för Mtf. (Jfr nedan under 1844/1870). Att så i praktiken var fallet ännu under Sveriges allra sista fälttåg år 1814 framgår av det stora regnet av SMts för stormningen av Kragerön, som väsentligen utfördes av marinpersonal. Ja, även till dessas förstärkning medkommenderat infanteri – ur Hallands bataljon – fick för denna insats sjömedaljen (se Bilaga 2 nedan på namnen Vegesack, Cöster och Raab).

1808 15/5

Kgl. Brev (Registratur uti Krigs Ärenden 1808, s. 507; RA), instiftar Guldmedaljen för Tapperhet i Fält och Guldmedaljen för Tapperhet till Sjöss.

Brevet vidarebefordrades för Arméns del genom GO. s. å. 21/5, för Örlogsflottans del genom GO s. å. 23/5 samt för Arméns Flottas del genom GO s. å. 19/6 och har följande lydelse i den för Örlogsflottan avsedda kopian:

Till Vice Amiralen af Puke.

Gustaf Adolph etc, etc.

Wår Ynnest etc.

Då under närvarande Krig flera af de wid Wåra Arméer och Flottor tienande Officerare redan utmärkt sig genom en wäl använd tapperhet, wilje Wi äfven bereda Oss flere tillfällen at utmärka och upmuntra sådane förtienster, och i sådant afseende tillägga Dessa Officerare Medaillen för Tapperhet i Fält eller till Siöss *af guld*, at å Brösten bäras i et Mellan blått band.

Detta Hederstegn wilje Wi utdela med Egen hand, enär Wi wid Wåre Arméer eller å Wåre Flottor wistas, samt i närvaro af dervarande Officerare, och wilje då i Nåder tilltala den till belöning utsedde på följande sätt:

”Detta Hederstegn öfverlämnas till bevis af wäl använd Tapperhet och till beständig upmuntran at deruti fortfara.”

Då Wi icke wistas wid Arméen, eller å Flottan, eller annars hindrade äro, wilje Wi updraga den å stället warande Högste Befälhafvaren, at dessa Hederstegn å Wåre Höge Wägnar och på ofvan föreskrefne sätt utdela.

I Öfrigt bör den som et sådant Hederstegn erhåller altid bära detsamma, ehvad Grad af Orden honom ock framdeles gifvas

Guldmedalj för Tapperhet till Sjöss buren på ursprungligt vis i knapphållet av baron P. A. C. Raab (1793–1821). Foto SPA.

kan, äfen som, då någon dermed hedrad, genom döden Afgår, Tapperhets Medaillen bör till Oss genom Vår Krigs Expedition i Underdånighet insändas.

Detta hafva Wi Eder i Nåder tillkännagifwa welat och Befalle etc

Haga Slott den 15:de Maj 1808

Gustaf Adolph

/ C. Lagerbring.

1808 18/5 GO till förbanden vid Östra Fronten. Militärperson, som varit av fienden avskuren, men på omvägar återkommit, får ej föreslås till medalj. Han skall i stället erhålla "ransonneringspenningar", vilka enl. GO för Norra Armén 1809 25/9 var 16 rdlr och 32 skilling banko (Krigshandl. 1808–1809, vol. 121; KrA). Liknande GO utgick ungefär samtidigt från övriga arméhögkvarter.

- 1808 20/5 GO från Tjänstgörande Generaladjutanten för Armén. Underofficerare skall hädanefter bära SMtf i blått sidenband. Men de av dem, som tilldelats medaljen såsom korpraler eller meniga, skall fortfarande bära den i blått linneband. Liknande GO utgick ungefär samtidigt till Flottorna.
- 1808 14/9 Kgl. Brev (Registratur uti Krigs Ärenden 1808; RA). GMtf och GMTs skall genast återställas vid medaljerades utnämning till RSO, emedan sistnämnda är "en högre belöning för visad Krigsförtienst". Utnämnes vederbörande till riddare av annan orden behåller han däremot sin medalj. Vidarebefordrat till Armén genom GO s. å. 11/10 och till Flottorna genom GO s. å. 18/10.
- 1809 10/6 Kgl. Brev (Registratur uti Krigs Ärenden 1809, s. 877 f; RA), varigenom ny framsida för samtliga medaljer fastställs, dvs. Gustaf IV Adolfs namnchiffer utbytes mot Svärdsordens lilla kors. Guldmedaljerna – men *icke* de i silver – bäres hädanefter i ett till hälften gult och till hälften blått sidenband. Guldmedaljen får aldrig avläggas utan skall bäras "till dödsstunden", vilket även gäller RSO. Återlämnas därefter till Konungens Krigsexpedition. Guldmedaljen kan dock även förverkas genom dåligt uppförande. Innehållet vidarebefordrades till Armén genom GO s. å. 4/7 och till Flottorna genom GO s. å. 17/6.
- 1809 10/6 Kgl. Brev, angående utbyte av alla hittills tilldelade tapperhetsmedaljer från "detta krig" mot medaljer av den s.d. införda "nya prägeln". I avvaktan på utbyte vändas medaljerna med hittillsvarande frånsidan utåt.
- 1809 10/7 Kgl. diktamen till Statsrådsprotokollet. Då bestämmelser härom uteglömts i Kgl. Brevet s. å. 10/6 bestämmes nu att medaljutbytena skall ske genom respektive tjg. generaladjutanters försorg. Under den tid medalj är insänd för utbyte bäres enbart medaljbandet. Vidarebefordrades till Armén genom GO s. å. 22/7, vari bestämmes att respektive regements- eller kårchefer "ofördröjligen" skall insända medaljerna. Utbytet sker utan kostnad.
- 1809 11/8 GO med vidarebefordran av Kgl. Resolution, att bl.a. medaljförslag hädanefter under nu pågående krig skall enbart

- tillställas Högste Befälhavaren över Armén respektive Flottorna, vilken i sin tur, efter föregången noggrann prövning, har att till Konungen inkomma med förslag via Konungens Tjänstgörande Generaladjutant för Armén respektive för Flottorna. Medaljförslag skall vara försett med motivering och angivande av utmärkelsetillfälle.
- Sker anmälan i annan ordning är både statssekreteraren och generaladjutanterna förbjudna föredraga densamma.
- 1809 26/12 GO med förbud för officerare och underofficerare att endast bära medaljband. Även själva tapperhetsmedaljerna skall alltid bäras.
- 1810 27/1 Kgl. Brev till Armén och Flottorna med inskräpande av att tapperhetsmedaljerna alltid skall bäras i original. Att bära enbart bandet är förbjudet.
- 1813 16/4 Kgl. Brev (Karlskrona station, Stationsbefälhavarens Militär-exp. B II:1; KrA), innehållande bl.a. bestämmelsen att alla tapperhetsmedaljförslag från armé- eller flottförband på fältfot fr.o.m. 1813 1/5 avgöras av Kronprinsen i egenskap av generalissimus.
- Vidarebefordrad till Örlogsflottan genom GO 1813 23/4.
- 1813 20/10 Leipzig. Kgl. Brev utfärdat av kronprins Carl Johan enligt "Konungens förordnande", varigenom "vissa delar med därtill hörande inkomster af Wärt och Kronans Domanium i Pommern och på Rügen", avkastande f.n. 43.000:- riksdaler pommersk courant, anslås *dels* till belöningar för alla officerare, krigskommissarier och fältläkare ned t.o.m. bataljonschefs tjänsteställning, *dels* – dvs. 5.200:- rdlr. av nämnda summa – till pensioner "åt Underofficerare och Soldater, som ärhållit Tapperhets = Medaillen".
- 1813 2/11 Kgl. Brev, att *silvermedalj* för tapperhet hädanefter skall bäras i gula band med blå kanter.
- 1813 16/12 GO, varigenom meddelas att Kronprinsen "fastställt et penninge Capital", vars ränta skall användas till pensioner åt 300 innehavare av SMtf. Varje underofficer avses få årligen 10 rdlr, varje korpral eller soldat 7 1/2 rdlr.
- 1815 23/1 GO, varigenom samtliga regements- och kårchefer beordras ofördröjligen till Generalstabsexpeditionen inlämna förteckningar "på alla Under Officerare och Soldater, som hafva Medaille för Tapperhet i Fält".

Enligt bifogad mall skulle de ordnas i tre kategorier:

a) de, som medaljerats under tidigare krig och ännu är kvar i aktiv tjänst;

b) de, som medaljerats under "tyska" fälttåget;

c) de, som medaljerats under "detta" norska fälttåg.

- 1815 18/3 Kungl. cirkulärbrev, varigenom bestämmes att chefers förslag till tapperhetsmedalj endast får inlämnas under krig, då medaljerna endast får "utdelas" under pågående fälttåg. Kungl. Maj:t tillåter dock ytterligare tilldelning till ev. bortglömda, därest de anmälas "nu genast".
- 1815 8/6 Befälhavande Amiralens i Karlskrona GO, varigenom förordnas att i kompanirullorna noggrant skall antecknas alla innehavda tapperhetsmedaljer och "distinktionstecken" för underofficerare och manskap av alla kategorier.
- 1815 15/6 GO, varigenom erinras om den ovillkorliga skyldigheten att återlämna tapperhetsmedaljerna *dels* vid dödsfall, *dels* vid "utstrykning utur rullorne".
- 1816 9/1 Kgl. Brev, varigenom nya förteckningar på i tjänst varande tapperhetsmedaljerade infordras.
- 1816 12/3 GO nr 153, varigenom silvermedaljerades av alla kategorier pension fastställes till 4 rdlr. banco om året "at beräknas ifrån och med den 1 januari innevarande år". Det framhålls att de ursprungligen (jfr 1813 16/12) beslutade pensionerna endast avsåg en mindre grupp, som "erhöllö Silfver Medaillen. - - -, men sedan antalet af detta Heders Teckn ökats, dels under kriget i Tyskland och Frankrike, dels och under sista Campagnen i Norrige och HKH Kron Prinsen dessutom Nådigst funnit för godt at äfven tillägga alla, *som förut voro benådade* med detta Hedersteckn och under Dess Höga Befäl gjort sista krigen, en pension, som kommer att åtfölja Medaillen, så har K.M:t" fastställt ovanstående (lägre) pensionsbelopp. Vid regementen, där medaljexspektanter finnas, följer vid vakans den mest förtjänte exspektanten. Pensionerna utbetalas med hälften varje halvår.
- 1816 19/6 Cirkulärbrev från Tjänstgörande Generaladjutanten för armén, innehållande närmare bestämmelser angående utdelningen av ryska S:t Georgorden 5:te Kl till "Underofficerare, Corpraler och Manskap, som mäst utmärkt sig af de Svenska Trupper, hvilka under HKH Kronprinsens Höga

Befäl bidragit till Europas självständighet”.

I punkt 2, mom. c. föreskrives att ingen bör tilldelas S:t Georgskorset, som ej förut blivit benådad med SMtf eller SMts.

Innehållet vidarebefordrades till Flottorna genom GO 1816 25/11.

- 1816 28/6 GO nr 553, varigenom regements- och kårchefer beordras rekvirera medaljpensioner även för därtill berättigad ur aktiv tjänst avgången personal. Prästbetyg skall bifogas i varje enskilt fall.
- 1816 11/7 GO beträffande silvermedaljpensionerna, med bl.a. bestämmelsen att ingen får pension till mera än en medalj, även om han skulle ha tilldelats flera. Ett nytt medaljband åtföljer gratis varje årspension. Avskedade medaljerade fortsätta att lyfta pension till sin död, förutsatt att de hos respektive landshövding årligen skriftligen anmäler sig och vid behov förete prästbevis på att de är i livet.
- 1816 17/7 Generaladjutantens för Flottorna Cirkulärskrivelse att endast sådana medaljerade, som varit i aktiv tjänst 1813–1814, kan få medaljpension.
- 1816 24/7 utfärdade ”Kongl. Maj:ts General Adjutants Expedition för Armén” den första sviten av särskilda pensionsbrev å tryckta formulär till varje enskild medaljpensionär. Båda tjänstgörande generaladjutanterna meddelade förbanden om pensionsbreven genom GO 1816 27/7.
- 1816 22/12 GO, varigenom bestämmes att namnrullor på medaljpensionärer skall upprättas samt att pensionsbrevens nummer däri noggrant införas.
- 1817 4/3 GO nr 312, som ålägger alla avskedade medaljpensionärer att själva i början av juni och december årligen hos respektive länsstyrelse uppbära pensionen.
- 1819 20/2 Generaladjutantens för Armén cirkulärbrev, att när någon på exspektans till tapperhetsmedalj uppförd hädanefter tilldelas medalj, kan han icke till denna erhålla pension förrän nuvarande antalet pensioner sjunkit till 1 100 st. inom armén.
- 1819 29/6 Generaladjutantexpeditionernas cirkulärbrev, att samtliga tapperhetsmedaljer hädanefter skall bäras i till hälften gult och till hälften blått sidenband samt att medaljpensionärer hädanefter vid årets slut erhåller ett nytt medaljband gratis.

- 1819 6/8 GO nr 453, varigenom bestämmes att medaljpensionerna hädanefter skall rekvireras endast en gång om året, nämligen vid årets slut.
- 1819 års "Kongl. Majestäts Nådiga Tjenstgörings Reglemente för Dess armé" innehåller i I:a delens 6 kapitel, § 88 bestämmelser om tapperhetsmedaljs insändande vid dödsfall, dess inlösen samt att den, därest medaljexspektanter finnas vid förbandet, "så äger Regements Befälet att till den äldste af dem den ledig blifna Medaillen aflemna". Dessa bestämmelser transumerades ur reglementet och tillämpades på så sätt även vid Flottorna.
- 1820 20/2 GO, varigenom förbjöds att regementscheferna själva fyllde uppkomna medaljpensionärsvakanser med egna soldater, som var medaljexspektanter. Då det fanns betydligt fler medaljer än medaljpensioner skulle särskild turordning iakttagas beträffande medaljpensionerna och därför pension begäras i enlighet med GO 1819 6/8. Först sedan antalet medaljpensionärer nedbringats till 1100, kan varje medalj åtföljas av en pension.
- 1823 18/9 GO, som stadgar att alla rekvisitioner av tapperhetsmedaljpensioner hädanefter skall insändas till "Direktionen för Militärhospitalsfonderne, af hvilka Generaladjutanterne för Flottorne och Armén äro ledamöter".
- 1831 25/1 GO, som stadgar att årets medaljpension förloras, därest pensionären icke anmält sig så tidigt, att han hunnit upptagas på den årligen ingående rekvisitionen.
- 1833 4/3 Kgl. Cirkulärbrev angående manskaps förverkande av tapperhetsutmärkelser genom dom för "nesligt brott". Medaljen skall då "frånryckas" den dömde samt av regementschefen eller motsvarande chef insändas till Generaladjutantsexpeditionerna.
- 1833 5/3 Kgl. Cirkulärbrev beträffande återfordrandet av genom döden avgångna underofficerares och manskaps tapperhetsmedaljer. För i tjänsten avlidne personals del insänder regementschefen etc., för avskedad personals del vederbörande landshövding etc. medaljen till generaladjutantsexpeditionerna. Om den avlidne ej åtnjutit till medaljen knuten pension skall landshövdingen ersätta arvingarna med 24 skilling banko.

- 1833 7/10 GO, varigenom anbefalles att officerare och underofficerare skall bära medaljer även "på Långrock, Surtout eller Bigueche".
- 1837 20/1 Kgl. Cirkulärbrev till hovrätterna. Domar, varigenom officer drabbats av sådan påföljd, att fråga om hans uteslutande ur rullorna jämte förlust av innehavd tapperhetsmedalj eller annat "hederstecken", uppstått, skola hädanefter ovillkorligen delgivas Justitiekanslersämbetet (Sv. Förförsaml 1837:4, s. 8).
- 1841 22/12 Kgl. Brev, varigenom bestämmes att tapperhetsmedaljernas storlek minskas från 7 1/2:te till endast 5:te storleken. De åsättas i övre kanten en kunglig krona. Varje medalj förses med den belönades namn.
- 1841 23/12 GO, varigenom anbefalles att ordnar och medaljer alltid skall bäras även å frackar och långrockar.
- 1842 11/8 GO, varigenom alla till handelssjöfart tillåtna marinofficerare förbjöds att under tiden för sådan tjänstgöring bära *vare sig* flottans uniform eller distinktionstecken *eller* svärdsorden och tapperhetsmedaljer.
NB. Denna generalorder strider uppenbart mot bestämmelserna i ett flertal tidigare Kgl. Brev och GO.
- 1843 25/7 Kgl. Cirkulärbrev, varigenom anbefalles att alla pensioner från "directionen öfver Militär-Hospitalsfonden" hädanefter skall rekvireras halvårsvis och till rekvisitionerna skall fogas vederbörandes "prästbevis" varefter kvitto på skedd utbetalning insändas. Vid dödsfall tillfaller pensionen arvingarna för den årshalva, varunder pensionären avlidit. Dödsfall skall styrkas med dödsattest av församlingspräst.
- 1851 25/11 Krigskollegii cirkulärbrev till Konungens Befallningshavande i de olika länen angående återställande, inlösen etc. av tapperhetsmedaljer efter avlidna medaljerade.
- 1844/1870 utgav C. D. Forsberg och G. M. Stiernswärd: Samling af gällande författningar rörande armén, vari den tydligen på 1860-talet tryckta titeln 22 avhandlar "Krigs- och militärförtjänsters belönande". Kapitel 2 i detta avsnitt (sid. 15-20) avhandlar "Medaljer för Tapperhet".

Det viktigaste källmaterialet beträffande de medaljerade

Källmaterialet från 1789–1790 års ryska och 1805–1807 års franska krig rörande *båda* tapperhetsmedaljerna är tyvärr såvitt för närvarande känt sprött. Vem som egentligen var föredragande inför Konungen i medalj-ärenden under de tidigaste åren är sålunda oklart. När generaladjutants-ämbetet tillkom 1790 20/10 kom emellertid medaljärendena så småningom att hamna inom adjutanternas domvärjo (11). De första instruktionerna från 1790, 1792 och 1796 innehåller visserligen inga bestämmelser om tjänstgörande generaladjutanternas befattning med ordens- eller medalj-ärenden. Men sedan adjutanten 1793 11/2 fått säte och stämma i konseljen då militära ärenden föredrogs, kom han med tiden att få en så central ställning inom krigsmakten, att det blev naturligt att även medaljärendena handhades av honom. Först fr.o.m. 1808 års krigsutbrott blev det emellertid en fast regel, att medaljärendena föredrogs av respektive tjänstgörande Generaladjutanter för Armén respektive Flottorna. Härigenom kom dessas arkiv att bli en av de viktigaste källorna beträffande tapperhetsmedaljerna och de medaljerade.

Under 1813–1814 års krig däremot handlades medaljärendena i allt väsentligt i Kronprinsens högkvarter, där de föredrogs av chefen för Kronprinsens Generalstab (12). Efter fredssluten återgick medaljärendena emellertid till generaladjutanterna, vilkas arkiv änyo därmed blev huvudkällor beträffande tapperhetsmedaljerna.

A. Generaladjutantens för Flottorna arkiv i Krigsarkivet

Vart materialet från föredragningarna tagit vägen är obekant vad armén beträffar. Att formliga föredragningslistor förekommit är dock fullt klart därigenom att en sådan lista – från den 21 juli 1808 – påträffats (13). Trots de största ansträngningar har hittills blott ett enda underlagspapper för medaljärende påträffats i högre befälhavares arkiv inom armén. Det är en *expeditionsavskrift* av Chefens för kustarmén förslag till RSO och GMtf för Sävar och Ratan 1809 (14).

Arméns Flottas medaljmateriel är däremot bevarat samlat vad beträffar Fredrikshamns = Svensksunds-medaljerna av silver och därmed sammanhängande SMts. År 1812 påträffade nämligen en nytillträdande generaladjutant för flottorna icke mindre än 163 Fredrikshamns = Svensksundsmedaljer av silver liggande i förvar på expeditionen på Stockholms slott. Medaljerna borde inte ha funnits där. Senast år 1792 borde de ha utdelats. Carl XIII blev synnerligen upprörd vid denna nyhet och

anbefallde en noggrann undersökning. Den officer som 1790/92 haft hand om medaljärendena, dåvarande majoren vid Arméns Flotta, sedermera översten Johan Herman Schützerantz tillkallades och beordrades utreda ärendet snarast. Vilka förklaringar han levererat till det faktum att *huvuddelen av de medaljerade underofficerarna aldrig fått sina medaljer* är obekant. Hans rapport innehåller blott sakliga konstateranden. Men å andra sidan bifogade Schützerantz till denna rapport vartenda papper han påträffat i generaladjutantexpeditionens arkiv, som kunde ha samband med 1790 års olika Arméns Flottas medaljer. Ja, han t.o.m. tog med hedersvärjorna (!). På så sätt ha vi fått bevarat ett unikt samlat material rörande just dessa år. Men det lider tyvärr av påtagliga luckor vad beträffar själva Medaljen för Tapperhet till Sjöss, då Schützerantz' redovisning börjar först med augusti månad 1790 (15).

Från pommerska kriget 1805–1807 har hittills inget material alls påträffats rörande sjömedaljen. Det är tydligt att den då varit en angelägenhet på eskader- eller kompaninivå. Inga förslag eller beslut ha i varje fall hittills påträffats i Konungens eller de högsta marinchefernas bevarade arkivdelar.

För 1808–1809 års krig är källäget däremot ett helt annat. Detta beror sannolikt främst på tillkomsten av *guldmedaljen* den 15 maj 1808. Denna tilldelades ju endast officerare, varför dylika ärenden föredrogs för Konungen personligen, dvs. ingick i kommandomålen. Föredragande var Tjänstgörande Generaladjutanten för Flottorna. Denna lyfte då tydligt av bara farten ofta upp även silvermedaljerna på samma nivå som Svärdsordensärendena. Av denna anledning utfärdades icke bara Kungl. Brev i fråga om alla guldmedaljerna utan också ibland rörande silvermedaljer.

Guldmedaljerade sökas alltså i sviterna av Kungl. Brev i Generaladjutanten för Flottornas arkiv, varvid emellertid måste observeras att arkivet i sen tid uppsplittrats och därför nu återfinnes i flere olika arkivserier. Beträffande frågan om de Kungl. brevsviterna i detta fall verkligen upptaga *samtliga* guldmedaljerade kan endast svaras, att ingenting författaren hittills funnit visar att guldmedaljerade skulle fattas vad Flottorna beträffar (16).

I fråga om armén kan det dock för kriget 1808–1809 visas *dels* en rad *säkra* fall, då guldmedaljer tilldelats utan att noteras vare sig i Generaladjutantens kungabrevserie eller generalorderserie, *dels* ett stort antal fall där medalj – i guld eller i silver – tilldelats helt onormalt sent i förhållande till utmärkelsetillfället. Märkligt är att det inte finns en rad i Generaladjutantens generalorderserie om de första till officerare av Konungen

personligen utdelade medaljerna, trots att ceremonien tillmättes så stor betydelse att den finns utförligt beskriven i de tryckta "Bulletinerna" (17).

Ett särskilt problem erbjuder de till utlänningar utdelade medaljerna. Det förekom uppenbarligen att Konungen eller Kronprinsen vid audienser o.d. helt impulsivt behängde folk med medalj utan att ens utlänningens namn antecknats. Väsentligen tyckes detta dock röra tiden efter kronprins Carl Johans ankomst till Sverige. Tidigare tycks tapperhetsmedaljerna knappast ha utdelats till andra utlänningar än sådana, som stått i svensk krigstjänst.

Det nu senast sagda gäller alltså armén. Men ingenting säger oss att det måste ha varit annorlunda ställt med bokningen av tilldelade sjötapperhetsmedaljer. Tyvärr gäller i stället beträffande *samtliga* tapperhetsmedaljer att det förhållandet, att en påstådd medaljerad icke kan återfinnas i bevarat militärt källmaterial, *icke* på något sätt bevisar att vederbörande ej medaljerats. Detta gäller dock givetvis icke i fall där påstådd medalj strider mot statuterna. Litteraturen meddelar t.ex. många fall av underofficerare, underbefäl eller manskap som tilldelats tapperhetsmedalj "i guld" – vilken de aldrig *kan* ha fått (!).

Flytta vi oss så ned från Konungens och Generaladjutantsämbetets nivå till de olika flottstationerna och övriga enheter gör man inom marinen följande konstateranden rörande behandlingen av medaljärendena:

B. Örlogsflottans arkivalier i Krigsarkivet

Kungl. Brev om *guldmedalj*tilldelning har inte anträffats hos Befälhavande Amiralen, vare sig i ingående eller utgående diaries och saknas alltså även i inkommande och utgående brev. Dock hände det ibland, att medalj omnämndes i utgående brev därför att följebrevet till vederbörande närmaste chef noterats.

Härav synes den slutsatsen böra dragas att Kungl. Brev om tapperhetsmedaljer betraktades som *privatsak* mellan Konungen direkt och den medaljerade. Örlogsflottans olika instanser fungerade endast som postbefordrare och noterade alltså icke innehållet i breven. Sannolikt var breven dessutom förseglade och kunde därför icke öppnas.

Däremot noteras i generalorderserien ibland såväl Örlogsflottans som Arméns Flottas guldmedaljutdelningar samt SMts-tilldelningar och det fåtal tillfällen då *dekoreringen* av medaljerade ägde rum i Karlskrona (18). För guldmedaljerade inom Örlogsflottan förblir alltså Generaladjutanten för Flottornas justerade generalorderserie den enda verkligt pålitliga källan.

Silvermedaljerna tycks också i viss mån ha betraktats som en privatsak mellan Konungen och den medaljerade och ha sålunda ej heller noterats i arkivalier på amiralsnivå med tre undantag:

1. det fåtal fall där amiralen direkt fått order själv *utse* de medaljerade;
2. det fåtal fall där Konungen tilldelat SMts samtidigt med GMTs;
3. de ovannämnda generalorder som handlar om dekoreringstillfällen i Karlskrona. Samtliga medaljerades namn anföres dock *icke* alltid däri.

Går man ned på kompani- och fartygsnivå måste vi tyvärr konstatera att beträffande Örlogsflottan medaljinnehav i regel saknas i rullorna. Att medalj angives hör snarast till undantagen fram till år 1816. Vill man försöka upprätta en någorlunda fullständig förteckning på de silvermedaljerade får man underkasta sig det tidsödande arbetet att gå igenom kompaniarkivens både ordersviter och rullserier. Därvid upptäcker man emellertid snabbt, att fullständighet aldrig lär kunna uppnås. Kompaniernas arkiv äro nämligen under aktuell tid försedda med många och svåra luckor.

Allra tydligast avtecknar sig det otillfredsställande källäget kanske i följande exempel från något senare tid. Till Befälhavande Amiralen anmälde sjöregementsskrivaren C. A. Carlgren den 25 januari 1818 från Västervik, att man på Tjust kompani bland befälet inte visste, om bland avskedade båtsmän där funnes några medaljerade (!). Carlgren begärde få veta, om han skulle leda frågan vidare till landskansliet (19).

C. Arméns Flottas arkivalier i Krigsarkivet

Vid Arméns Flotta tillämpades en annan rutin beträffande medaljärendena än vid Örlogsflottan. Guldmedaljerade återfinnas sålunda bokade i Chefen för Arméns flotta Kungl. brev- och generalordersviter. Även på lägre nivå är källäget bättre än inom Örlogsflottan. Eftersom man här kan jämföra Generaladjutantens förteckningar över medaljerade med Chefens för Arméns flotta torde beträffande guldmedaljerade stor fullständighet kunna uppnås. Sveaborgseskaderns sorgliga öde torde här knappast inverka negativt i annan mån än att en del till medalj föreslagna på grund av fångenskap aldrig tilldelades medalj.

Även uppgifter om *silvermedaljerna* är vida fullständigare än vid Örlogsflottan. Dekoreringarna uppdrogs nämligen nästan genomgående åt eskadercheferna, ja ej sällan direkt åt ännu lägre chefer. Detta trots att de Kungl. Breven även här vanligen uppdrog dekoreringen åt Chefen för Arméns Flotta *personligen*. Forskaren tillföres härigenom material från ännu ett mellanled. Visserligen angives namnen på de medaljerade ingalunda

alltid i utgående brev från Chefen för Arméns Flotta. Men ofta nog antecknas *antalet* tilldelade, vilket onekligen är en god hjälp, även om namnlistan skulle saknas också i den lägre chefs papper.

Även vid Arméns Flotta visa kompaniarkiven dock upp många och svåra luckor, varför fullständighet rörande de silvermedaljerade icke heller här torde stå inom det möjligas gräns.

*D. Direktionens för Konungens Militärhospitals- och
Medaljfonder Arkiv i Krigsarkivet*

Direktionens arkiv har betydelse för sådana medaljerade, som fr.o.m. år 1816 eller senare åtnjutit medaljpension.

Den för forskaren viktigaste serien är G.I (Räkenskaper, Huvudböcker). Häri ingår nämligen medaljpensionsrekvisitioner, såväl från de militära förbanden som från landshövdingarna. I princip skulle den medaljerade efter ett avskedstagande överföras från den militära rekvisitionen till vederbörande landskanslis rekvisition. Häremot bröts emellertid mycket, varför medaljerade ofta förekommer i sitt förbands rekvisition livet ut eller i varje fall så länge de kvarblev inom förbandets indelningsområde. Däremot tycks medlemmar av värvade förband ej sällan ganska snart ha överförts till civila rekvisitioner.

Vid Flottorna hör det faktiskt till undantagen, att avskedade icke upptages på den militära rekvisitionen. Detta beror i varje fall för båtsmännens del på att de vanligen stannade kvar på platsen och följaktligen inställde sig vid de årliga avräkningsmötena. Värvade stannade också i regel kvar i den stad, där förbandet utrustades, varför även de helt enkelt anmälde pensionskravet hos chefen för sitt gamla kompani eller regemente. Faktiskt är det mycket sällsynt med medaljerade från Flottorna, som hamnat bland landshövdingarnas rekvisitioner (20).

Till rekvisitionerna är dessutom för varje pensionär årligen fogade vederbörandes personliga kvittens samt åldersbetyg från pastorsämbetet. Även om prästerna ofta varit mer eller mindre utförliga olika år, får man dock genom att följa vederbörande några år i serien reda på födelsedatum, ofta även födelseort samt i regel även dödsort och -datum. Dessutom tillhandahålles bostadsadressen och oftast namn på åtminstone någon av arvingarna; ibland lämnas förteckning på alla kända barn, t.o.m. de avlidna. Mycket vanligt är även att originalpensionsbrevet insänts och nu ligger i akten. Däri får man den viktiga upplysningen för vilket fälttåg medaljen erhållits. Detta synes dock endast gälla 1813–1814 års krigsrörelser.

I övrigt bör särskilt arkivets E-serie (Inkomna handlingar) observeras. Ansökningshandlingarna innehåller nämligen ej sällan utförliga biografier för den föreslagne, ofta med uppgifter, som det knappast finns chans att hitta på annat håll (21). Tyvärr rör dessa handlingar dock blott en mycket liten persongrupp. Påpekas bör att en mängd ansökningar av samma slag ligger i serien "Allmänna Verk m.m., Till Konungen", R. A. Det rör sig här uteslutande om medaljerade, som försummat anmäla sig i rätt tid. De fick så vitt man kan se undantagslöst avslag om pension och ansökningarna infördes icke ens i protokoll. Däremot underrättades Medaljfondsdirektionen summariskt om avslagen.

Den stora serien D (Rullor och liggare) innehåller för medaljforskaren knappast något, som inte lättare hittas i G-serien, i varje fall om man i förväg vet, vilket förband den medaljerade tillhörde. Ett undantag är dock den sammanfattande rullan över medaljer och pensioner, som tillkommit vid armén 1817–1826, som ligger i D II, Namnrullor, 1828. Där kan man förbandsvis följa arvegången av SMtf och medaljpensioner, så långt förändringar under sagda år kommit till direktionens kännedom. Att många förändringar även senare tillkommit, är dock fullt klart.

Antalet utdelade medaljer

Under åren 1789–1798 rekvirerade Konungen icke mindre än sammanlagt 1 GMts och 1595 SMts genom Kammarkollegium (22). Guldmedaljen är unik även därigenom att den speciellt slogs åt en medaljsamlare, den ryske (!) vice rikskanslern greve Osterman år 1792. Denne fick f.ö. samtidigt också 1 GMtf, således två medaljer, som egentligen icke fanns. Tyvärr kan endast en mindre del av den väldiga medaljmängden specificeras i fråga om mottagarna. I överste Schützercrantz' redogörelse för sitt handhavande av medaljutdelningarna under åren 1790–1792 återfinnas nämligen endast 761 medaljerade, vilka fördelar sig med 529 man på Arméns flotta och 232 man på Armén (15).

Något förbryllande är de båda sena medaljregnen åren 1796 och 1798. Sålunda beordrade Konungen Kammarkollegium 1796 12/12 att till landshövdingen i Göteborg leverera 35 SMts för utdelning bland de bohuslänningar, som hösten 1788 hade kapat flere danska fartyg samt dessutom återtagit de vid Kvistrum förlorade kanonerna (22). Den onekligen senkomna belöningen torde väl få ses som ett sätt att muntra upp den utsatta gränsbefolkningen. Den senare utdelningen kan möjligen ha något samband med sjökrigsförhållandena ute i Europa. I varje fall

rekvirerades 1798 30/4 100 SMts för leverans till generaladjutanten konteramiral Cronstedt (22). Sannolikt motiverades dessa sena belöningar på samma sätt som de talrika efterskottstilldelningarna efter år 1814, nämligen med att tillgängliga antalet medaljer vid de ursprungliga tilldelningarna icke räckt till alla verkligt förtjänta.

Ingenting i medaljmaterialet från 1700-talet tyder direkt på att svenska tapperhetsmedaljer då tillverkats även utrikes. Men Myntverkets arkiv redovisar endast 1160 slagna SMts. Var slogs de övriga 435 medaljerna?

Under 1805–1807 års krig i Pommern rekvirerades från Myntverket endast 100 SMts. Rekvisitionen skedde så sent som i augusti 1806 (23). Men redan i maj nämnda år hade åtminstone en massdekorerings vid armén ägt rum. De härför erforderliga medaljerna hade uppenbarligen tillverkats i Tyskland, troligen i Stralsund. Säsom bevisligen skedde med den unika utmärkelsen GMtf till en underofficer, rekvirerad 1807 (24), var de i Sverige slagna medaljerna – till vilka man f.ö. nödgades göra nya stamper – avsedda väsentligen för tilldelning till hempermitterad personal, huvudsakligen sårade.

Då medaljärenden under detta pommerska krig nästan helt saknas i de högre stabernas arkiv, kan man tyvärr icke ens gissningsvis våga uppskatta hur många tapperhetsmedaljer som utdelats. Vi vet bara, att en stor dekorerings ägde rum 1806 9/5, varvid enbart vid de tre kavalleriregementena 16 man hugnades med SMtf, att minst 24 man ur sju olika infanteriförband, 19 kavallerister, 5 artillerister och 1 matros ur Arméns Flotta tilldelades SMtf respektive SMts för utfallen från Stralsund 1807 28–29/1 (25), att Konungens Tjg. Överadjutant s. å. 22/7 från brigadchefer m. fl. infortrade förslag till SMtf-tilldelningar för striderna s. å. 13–14/7 (26) samt att s. å. 26/8 200 SMtf och 100 SMts rekvirerades från Myntverket (23).

Beträffande antalet utdelade Medaljer för Tapperhet till Sjöss torde vi för krigsrörelserna åren 1808–1809 inte heller på långt när vara fullständigt underrättade. På Konungens begäran rekvirerades emellertid från Kammarkollegium fr.o.m. 1808 18/5 t.o.m. 1810 15/5 sammanlagt 40 GMts och 400 SMts (27).

Samtidigt vet vi att under samma tid minst 50 officerare (se förteckningen nedan) tilldelats GMts. Åtminstone 32 av dessa föll emellertid under bestämmelsen i Kgl. Brev 1809 10/6, att medaljerna – som bar Gustaf IV Adolfs namnchiffer – skulle utbytas mot nya med Svärdsordens lilla kors på namnchiffrets förra plats. Frågan är om de 10 guldmedaljerna som Kammarkollegium beställt efter sagda datum gällde nytilldelningar eller

utbyten. Klart är i varje fall att enstaka officerare lät lång tid gå före medaljutbytet. Underlöjtnant G. W. Uggla t.ex. insände inte förrän vintern 1812 sin medalj och återfick den ompräglad 25/4 s. å. Och s. å. 1/7 återsändes 21 ompräglade SMts till Befälhavande Amiralen i Carlskrona (28). Det är därför mycket möjligt, att man vid Flottorna överlag begagnat ordern, att medaljens dittillsvarande baksida – med inskriptionen "För Tapperhet till Sjös" – fr.o.m. nu skulle vara dess framsida, till att avstå från ompräglingen.

Hur som helst är det dock klart, att guldmedaljer måste ha anskaffats även från *annat* håll än Myntverket. Troligen skedde detta i Stralsund eller i Berlin. Ty redan under kriget mot Frankrike i Pommern vet man att åtskilliga medaljer slogs i Tyskland. I ännu högre grad blev detta fallet under 1813–1814 års krig. Stampar fanns alltså även där (29).

Vad silvermedaljerna beträffar är det icke troligt, att de av Myntverket på grund av engångsbeställningen 1808 18/5 producerade 400 SMts verkligen täckt behovet. Det kan dock ha funnits en del medaljer i lager sedan tidigare.

Vi vet emellertid att det enbart för en av sjökrigets mest uppmärksam-
made bragder, skärgårdsfregatten Styrbjörns äntring i Jungfrusund 1808 natten mellan 17–18/8, tilldelades minst 307 SMts (30) och för bataljen i Grönvikssund s. å. 30/8 minst 98 SMts (31). Med hänsyn till att GMts tilldelades för åtminstone 6 andra sjöstrider och att bortåt tio gånger så många silvermedaljer som guldmedaljer brukade tilldelas, kan man göra följande sannolikhetskalkyl:

Minst 26 GMts tilldelades för de andra sjöstriderna och alltså troligen minst c:a 250 SMts.

Det är alltså uteslutet att Myntverkets 400 SMts kan ha räckt. Medaljer måste ha slagits på annat håll.

Av det sagda torde framgå, att under åren 1789–1809 minst c:a 50 GMts och minst c:a 2.500 SMts utdelats.

Under 1813–1814 års krig skedde avsevärda förändringar i antalet medaljtilldelningar främst därför att de väsentligen handhades av Kronprinsen, en herre som hade mångårig praktisk erfarenhet från dåtidens främsta europeiska krigsmakt av den stora betydelse för truppens anda och prestationsförmåga, som ett väl utvecklat tapperhetsbelöningsystem oftast har. Härtill kom, att man denna gång samverkade med flera andra länders krigsmakter och följaktligen påverkades av deras belöningsnormer. Antalet medaljtilldelningar och andra belöningar steg därför inom svenska krigsmakten nu högst avsevärt. Men här till kom massutdelningar av både

guld- och silvermedaljer till vapenbröder ur de allierade arméerna, främst då de ryska, preussiska och mecklenburgiska. På grund av arkivgallring (33) torde vi aldrig få reda på ens huvuddelen av de utlänningar som härvid guldmedaljerats (!) – för att nu inte tala om de kanske tusentals silvermedaljerade (34).

Krigsoperationerna till sjöss var emellertid under dessa krigsår obetydliga, varför sjömedaljernas antal torde vara betydligt bättre känt än fältmedaljernas. Kammarkollegium levererade åren 1813–1818 endast 37 GMts – men inte en enda SMts. Av Generaladjutantens för Flottorna justerade koncept jämte några kompletteringar ur Befälhavande Amiralens i Karlskrona GO framgår emellertid att minst 27 GMts och minst omkring 270 SMts tilldelats under nämnda tidsperiod. Vad som hänt med de 10 överskjutande GM har författaren endast lyckats lösa i ett fall, nämligen örlogskaptenen Peter Lillja, som år 1814, liksom löjtnanten vid Värmlands regemente J. Löfwé år 1815, i efterskott tilldelas medaljen, för Styrbjörns äntring 1808 (35). Löfwé fick dock GMtf ehuru han bort tilldelats GMts.

Vid Flottorna fanns år 1816 149 pensionstilldelade silvermedaljerade, nämligen 15 underofficerare och 72 man vid Örlogsflottan samt 23 underofficerare och 39 man vid Arméns Flotta (36). Men sedan anbefalld kontroll ute vid förbanden verkställdes år 1818 hade ytterligare 19 pensionsberättigade påträffats vid Örlogsflottan och 8 vid Arméns Flotta. Siffrorna på tilldelade och pensionerade är här endast skenbart motstridiga. Då krigsskador nämligen alltid räknades såsom främsta meriteringsgrund blev det senast vid mönstringarna efter varje krigsslut ett stort manfall bland de medaljerade i rullorna. Ty ett stort antal av dem kunde på grund av sina skador ej längre kvarstå i tjänst.

Till detta *borde* emellertid ha kommit en stor skillnad mellan antalet medaljerade i sin helhet och antalet av dessa, som fått pension. Så var fallet vid armén. Men vid *båda* Flottorna anmälde man samtliga medaljbärare till pension. Det framgår dock att en rad i efterhand till pension anmälda fått avslag på grund av att de ej tjänstgjort under Kronprinsens befäl. Uttrycklig förutsättning för pension var nämligen, att man hade tjänstgjort under Kronprinsens befäl. År 1816 anmäldes följande veteraner till pension för under tidigare år erhållna medaljer:

1788–1790 vid Örlogsflottan 10 man, vid Arméns flotta 17 man.

1808–1809 vid Örlogsflottan 52 man, vid Arméns flotta 45 man.

Allt som allt tilldelades för krigen 1789–1814 fram till år 1818 minst c:a 90 GMts och minst c:a 2.900 SMts. Märkligt nog ingår i dessa siffror dock

icke en enda tilldelning till en utlänning. Då fältmedaljen bevisligen i massor tilldelades utländska "vapenbröder" förefaller därför det hittills genomgångna sjömedaljsmaterialet vara ofullständigt på denna punkt. Denna misstanke stöddes av det faktum att åtminstone enstaka män vid de svenska Flottorna tilldelats ryska och preussiska tapperhetsordnar och tapperhetsmedaljer för 1813/14 års krig (37).

En intressant fråga när det gäller antalet medaljer är också hur många medaljer man kunde tilldelas. Att silvermedaljen kunde tilldelas flera gånger har länge varit känt av forskningen. Men samtidigt har det påståtts, att guldmedaljerna bara kunde erhållas en gång. Det nu föreliggande materialet visar dock, att detta påstående är fel. En hel rad dubbla fältguldmedaljerade är kända (38). Däremot har författaren för Flottornas del endast påträffat en enda säker sådan dubbelmedaljerad, nämligen löjtnanten vid Arméns Flotta A. H. Hagelstam, som 1808 på 3 veckor hann utmärka sig tillräckligt för denna hedersbevisning. Dessutom föreslogs åtminstone löjtnanten vid Arméns Flotta D. Lindgren till ny medalj för Grönvikssund 1808 30/8, där han dessutom blev svårt sårad. Han hade då en vecka tidigare tilldelats medalj för sin insats en månad tidigare under bataljen på Sandöström. Något tilldelningsbeslut för den senare medaljen har hittills icke påträffats.

Anledningen till att så få guldmedaljerade över huvud taget dekorerats mera än en gång ligger i själva verket på ett annat plan. Det fanns nämligen för officerarna helt andra möjligheter till andra tapperhetsbelöningar än för underofficerare och manskap.

Det framgår sålunda av åtskilliga medaljförslag att vederbörande tillfrågats, om han föredrog en tapperhetsbefordran framför medalj. Många valde då befordran. Men en del av dem fick senare i alla fall medalj på grund av nya insatser.

En annan mycket uppskattad tapperhetsbelöning var Svärdsorden, dvs. om man var löjtnant eller underlöjtnant. Det var en betydligt högre belöning än medaljen, medförde titeln "Herr" och *skyldighet* att utmärka innehavet även heraldiskt (39).

Kanske ännu mera uppskattad vid Flottorna var slutligen förläningen av H.M. Konungens hederssabel eller -värja. Författaren har hittills i källorna påträffat 5 hedersvärjor till Arméns Flotta för 1789 och 1790 årens strider samt 1816 till Örlogsflottan 9 och Arméns Flotta 4 (40).

För officerare gäller alltså att antalet medaljer är en *otillförlitlig* mätare på tapperheten. Härtill kommer emellertid – och det gäller även underofficerare och manskap – att man ganska ofta fick medalj för en hel rad på ett

och samma förslag sammanförda insatser. Hade vederbörande chef i stället lämnat in förslag för varje sådan insats för sig, hade antalet belöningar givetvis blivit fler.

En av svenska krigsmaktens troligen genom tiderna förnämligaste tapperhetsmedaljerade, den legendariske föraren (slutligen fältväbeln) vid Älvsborgs regemente *Daniel Elias Widbom* (1759–1821), var även sjömedaljerad. Han hade med stor utmärkelse blivit sårad inte mindre än två gånger under ryska kriget 1788–1790, sista gången vid Svensksund. För detta hade han belönats dels med SMtf, dels med SMts. År 1806 blev han ånyo sårad, nu i Pommern, och tilldelades ännu en SMtf. Under det förlustrika utfallet från Stralsund den 12 februari 1807 blev han därefter sårad för fjärde gången, nu svårt. När överbefälhavaren baron Armfelt efteråt inspekterade slagfältet, kände han igen Widbom. Denne hörde generalen beordra adjutanten att tilldela medalj. Då vände den liggande Widbom på sig, så att de 3 medaljer han redan bar syntes samt utbrast ungefär: "Herr General. Anhåller vördsamt att nu få den förgylld." Det raska svaret fördes vidare till Konungen, som genast beslöt tilldela Widbom den unika belöningen Mtf i guld (41). Veterligen är han den ende bland underofficerare och manskap som någonsin fått medaljen i guld. Strängt taget fick dock även han – liksom tidigare den ryske vice rikskanslern – mottaga en medalj som inte fanns (!).

Inom armén är Widbom dock ingalunda den ende som bar 3 tapperhetsmedaljer av silver. Särskilt inom de finska förbanden fanns år 1810 åtskilliga trippelsilvermedaljerade. Däremot har författaren hittills icke fått fram någon medlem av Flottorna som innehaft 3 SMts. Men tar man med de speciella tapperhetsmedaljerna för Svensksund och Fredrikshamn torde det efter 1808–1809 års krig ha funnits en hel del för tapperhet till sjöss trippelmedaljerade. Två var i varje fall styckjunkarna vid Arméns Flotta *Elias Nemlander* och *Erik Termaenius*, båda i tjänst ännu år 1816. Bägge dessa lyckades med att under år 1790 bli medaljerade först med Fredrikshamns = Svensksunds-medaljen, samt med SMtf och slutligen med SMts. Säkerligen fanns det åtskilliga lika välmedaljerade till. Det är t.o.m. möjligt att en eller annan av dem innehaft SMts före Fredrikshamnsmedaljen. I så fall hade han måst lämna igen denna första SMts vid undfäendet av de större medaljerna. Då har även denne faktiskt blivit medaljerad 4 gånger.

År 1816 fanns vid Flottorna åtminstone följande dubbelmedaljerade (42):

- a) *Örlogsflottan*: flaggjunkare Anders Svanberg (en äldre; 1814);
 flaggjunkare J. Löfström (en äldre; 1814);
 volontär 2. Sjöartgrt nr 21 Manlig, som 1813 lyckades
 få SMts och SMtf samt dessutom en preussisk tapper-
 hetsmedalj (37);
 båtsman 1. Blekinge komp. nr 161 Ricktig (1813,
 1814);
 båtsman 1. Blekinge komp. nr 8 Gren (1813, 1814);
 samt
 båtsman 1. Bohusläns komp. nr 243 Wind (1808,
 1814).
- b) *Arméns Flotta*: styckjunkare Johan Fontaine (Sthlms esk.), (1790,
 1808);
 styckjunkare Jakob Wilder (Sthlms esk.), (1790,
 1808);
 styckjunkare Jakob Mangström (Sthlms esk.), (1790,
 1790);
 underskeppare C. O. Schröder (Sthlms esk.), (1790,
 1790);
 underskeppare Carl Johan Dahn (Sthlms esk.); (såväl
 SMtf som SMts 1814; utstraffad 1816 10/5), (43);
 korpral nr 1 på 7. komp. Bogström (Sthlms esk.),
 (1808, 1814);
 volontär nr 8 på Övstljts komp. Snäll (Gbg's esk.),
 (1808, 1814).

Såsom en kuriositet må tilläggas att det fanns enstaka män vid Flottorna, som innehade medaljpension icke på grund av sjömedaljen utan därför att de innehade SMtf. Tydligt rör det sig dock om folk, som tidigare tillhört armén (20).

Gå vi så över till de guldmedaljerade, så fanns det en hel rad officerare, särskilt vid finska förband, inom Armén som innehade 1 GM och 2 SM av olika slag. Inom Flottorna var sådant högst sällsynt.

Ett säkert fall är dock underlöjtnanten vid Örlogsflottan P. A. Svensson, som innehade GMts, SMts och SMtsSvsund samt konstituerade underlöjtnanterna där Johan Löfström och Anders Svanberg.

Tilldelningsnormerna

Bestämmelserna för tilldelning av GMts och SMts framgå av 1807 års ovan avtryckta medaljstatuter. Särskilt för Flottornas del är dessa ganska oprecist formulerade. Man måste tidigt utfärda tilläggsbestämmelser. Men dessutom utbildade sig mycket snart en praxis, som dess värre uppvisar särdrag icke blott Armén och Flottorna emellan utan även inom Flottorna inbördes. Ur rättvisesynpunkt måste den icke sällan ha tett sig underlig. Vi skall här skärskåda praxis.

Den viktigaste bestämmelse, som saknas i statuterna, men som kom att fastslås inom armén genom en rad GO i början av år 1808 (möjligen var de blott återupprepningar av tidigare utfärdade order), var den att fångenskap diskvalificerade vederbörande från medaljtilldelning. Men bestämmelsen tillämpades icke konsekvent. I en del fall tilldelades ändå medalj med den onekligen vägande motiveringen att vederbörande blivit fången på grund av svåra sår. Men tydligen gällde detta egentligen bara fångar som kort efteråt blivit befriade av svensk trupp eller andra fångar. Kuriöst nog fick man däremot inte medalj, om man först gjort sig medaljförtjänt, därefter råkat i fångenskap och slutligen rymt därur medförande ryskt befäl som fånge. Ändock säger statuterna uttryckligen, att för fångets fientligt befäl skulle man få medalj. Denna diskvalificeringsbestämmelse gjorde bl.a. för Flottornas del, att ett antal medaljer "frös inne" på grund av Sveaborgs kapitulation.

I praktiken synes medalj icke ha tilldelats för lägre tillfångataget befäl än officer, detta trots statuternas klara besked om att medalj skulle tilldelas även för lägre befäl.

Den förtjänstbestämmelse i statuterna, som inom hela krigsmakten kom att få den största allmänna betydelsen, var den om medaljtilldelning för sår. Faktiskt måste man enligt statuternas 1. punkt ha blivit sårad för att kunna tilldelas medalj. Men den bestämmelsen följdes inte i praktiken. Åter och åter inskräpes därför genom Kgl. Brev, GO, cirkulärskrivelser osv. t.ex. att vid lika förtjänst i övrigt skall sårad ha företräde. I regel gav också svårare sår företräde framför lättare. Den, som blev av med arm eller ben t.ex., kunde vid Flottorna så gott som säkert räkna med medaljtilldelning. Anmärkningsvärt är därvid för Flottornas del, att man ibland lät medaljerade underofficerare gå kvar i tjänst under lång tid, trots att de saknade en arm eller t.o.m. ett ben (44). Uppenbarligen var detta en form av "socialvård" möjliggjord av de speciella förhållandena. Det fanns en hel del expeditions-, förråds- och varvsbefälsposter, som mycket väl kunde

skötas av invalider, bara de var dugliga i övrigt. Fall av att sådan invalid även tjänstgjort till sjöss har författaren dock hittills icke påträffat. En mycket vanlig skada inom Flottorna var f.ö. att vederbörande var "bränd".

Märkligt är att den allra främsta meriteringsgrunden i fältmedaljstatuterna icke en enda gång framhålles i medaljförslagsmaterialet för Flottorna, nämligen den om taget "segertecken". Ändå föreligger ett inte alldeles ringa antal fall av tagna fientliga fartyg, som rimligen måste ha fört flaggor och vimplar (45).

Även inom Flottorna förekomma åtskilliga exempel på felaktigt handlande vid medaljtilldelning. Det värsta exemplet, som författaren hittills påträffat rörande sjömedaljen, gäller visserligen egentligen en infanterist. Men detta gör knappast saken bättre. Natten till den 27 november 1808 hade löjtnanten vid Kronobergs regemente Gustaf J. Modenswärd (1783-1853) gått på grund i svår storm utanför Skarsviken (väster Ystad) med en kanonslup. Då man befann sig nära land kastade sig den simkunnige M. i det kalla vattnet med en tross om livet och lyckades fästa den vid ett träd i land. Både slupbesättningen och de egna infanteristerna kunde därefter räddas i land. M. föreslogs till GMts. Men ärendet fastnade i den militära papperskvarnen sedan något ljushuvud upptäckt, att statuterna föreskrev, att det var fartyget, som skulle ha räddats (Sjömedaljstatuterna, punkt 2). Ett nytt försök gjordes 1815 med lika klen resultat, trots att det då fanns ett ganska uppseendeväckande prejudikat att uppvisa. 6 *civilister*, som i nära nog samma farvatten utanför Skåne, hade räddat en betydligt mindre kanonslupsbesättning tilldelades 1814 4/1 SMts (!). Att Modenswärd under belägringen av Glückstadt s. å. ådragit sig en livshotande sjukdom och legat sjuk nära ett år i Lübeck togs heller ingen hänsyn till. M. måste därefter taga avsked på grund av i tjänsten ådragen ohälsa och framleva resten av sitt liv i ekonomiskt bekymmersamma förhållanden. År 1823 gjorde han ett sista försök och bifogade då en rad intyg från förmän och medlemmar av den aktuella kanonslupsbesättningen. Nu fick han äntligen medalj - men lilla (!) Guldmedaljen för Berömliga Gärningar (!) (46).

En tilldelningsnorm, som för modernt synsätt onekligen verkar stötande, var medaljtilldelningen i klump, dvs. att ett visst förband tilldelades ett visst antal medaljer antingen såsom svar på ett chefsförslag med bra mycket fler föreslagna än erhållna medaljer eller också på eget initiativ från högsta ort.

I själva verket var nog denna tilldelningsform i samtiden att göra en

dygd av nödvändigheten. Det fanns inga förutseende planerare, som lagt upp medaljförråd i förväg. Därför rädde det en ständig brist på medaljer, ja ofta en skriande brist. Detta visade sig redan under de första båda krigsåren då medaljerna fanns. Även vid Flottorna kunde mången underofficer åren 1789–1790 skatta sig lycklig om han ens lyckats bli hugnad med medaljbandet. Gustaf III var dock betydligt mera mån om truppen i detta hänseende än de följande tre konungarna. Han lät i *efterhand* slå så många medaljer, att de faktiskt räckte till alla föreslagna. Men detta innebar att de allra flesta medaljerade kunde dekoreras först under åren 1791–1792.

Ett bra exempel på hur tilldelningen i praktiken kunde handhas lämnar brigadcheferna inom Arméns Flotta i rapporter d. d. Svensksund 1790 21/8 (15).

Vid *Finska Brigaden*, som hade haft ryttare från Livregementet till Häst såsom förstärkning, tilldelades 7 underofficerare, 2 båtsmän, 6 volontärer, 3 matrosar och 2 enrolleringskarlar medalj samt av kavalleristerna 1 kvartermästare, 2 korpraler och 19 ryttare. Av dessa fick icke något av befälen vid dekoreringssceremonien mottaga vare sig medalj eller medaljband. Av de meniga fick däremot samtliga *antingen* medalj *eller* medaljband – men ingen båda delarna. Medalj fick 8 ryttare samt vardera 1 volontär, matros och enrolleringskarl, men ingen båtsman. Detta innebar, eftersom båtsmännen varit med som befäl, att samtligt befäl avstod från medaljerna. Vad banden beträffar avstod det riktiga befälet dem till de meniga. Dessutom var man artig värd och lät ungefär hälften av ryttarna mottaga medalj, medan i övrigt endast varje kategori symboliskt fick en medalj.

Vid *Andra Brigaden*, som hade haft folk ur Nylands och Bohusläns Dragoner samt ur Upplands, Nylands, Stedingks och Psilanderhielms infanteriregementen till förstärkning, tillämpades andra tilldelningsnormer. Sammanlagt medaljerades 52 underofficerare (därav 8 från Armén) samt 72 korpraler och meniga (därav 6 korpraler och 17 meniga från Armén). Den stora procenten underofficerare faller onekligen i ögonen. Det visar sig, att man här tilldelat en underofficer (i en del fall från Armén) per deltagande fartyg medalj och därtill ytterligare 2 arméunderofficerare. En sjättedel av de tilldelade underofficerarna kom från Armén mot en tredjedel vad manskapet beträffar. Man hade bara fått 42 medaljer (av 124 tilldelade). Med dessa dekorerades 13 underofficerare och 29 av manskapet. Här fick alltså var 4:de underofficer medalj, men bortåt varannan menig. 7 arméunderofficerare fick medalj mot 6 underofficerare från Skärgårdsflottan – men samtliga utan band. Dessutom avstod även här befälet helt från banden, medan varenda menig fick

åtminstone band. De meniga, som fick medalj, fick alltså vid detta förband också det tillhörande bandet. Däremot var man ännu flottare än Finska Brigaden mot sina gäster. 16 medaljer tillföll Skärgårdsflottans eget manskap medan 13 av de 23 möjliga prydde dragon- och infanteristbröst. Anmärkningsvärt nog återfinnes dock samtliga dragoner – såväl befäl som meniga – bland dem som dekorerades med medalj, detta trots att två av Nylandsdragonerna endast var reservister. En enda arméunderofficer fick vänta på sin medalj, medan 38 sjöunderofficerare fick göra likadant.

Att 2:dra Brigaden tilldelats 124 medaljer mot endast 42 för Finska Brigaden visar att den förra brigaden varit ojämförligt hårdare i elden.

Flottorna kom i stort sett att undgå förbandsvis klumpmedalj-tilldelningar av den anledningen att de på högsta ort alltid behandlades som två stora enheter. Guldmedaljerna tilldelades visserligen undantagslöst av Konungen själv. Men silvermedaljerna tilldelades i allt väsentligt av kompani- och fartygscheferna. Befälhavande Amiralen respektive Chefen för Arméns Flotta ingrep ytterst sällan i detta. De nöjde sig med att tillhandahålla äskade medaljer samt bestämma dekoreringstillfällena och vem som skulle utföra dekoreringen.

En del silvermedaljären kunde emellertid hamna hos Konungen. Vanlig anledning var att någon, som ej tillhörde Flottorna, föreslagits till SMts. Ett annat ärende, som gärna hamnade hos Konungen, var när någon själv begärde SMts. Detta var sällsynt, men ledde i åtskilliga fall till Kgl. Brev med tilldelning av SMts (47). Slutligen var det ganska vanligt att lägre chefer lämnade in SMts-förslag till Konungen i stället för till cheferna för respektive Flottor. Vanligen berodde detta på att vederbörande lägre chef icke inlämnat förslag i tid till rätt överinstans. I vissa fall kan man misstänka att man t.o.m. valde denna väg för att undgå berättigad tillrättavisning från högre chef. Men i de flesta fall berodde det på, att man ej underrättats om, när förslag senast skulle vara inlämnat. Därför fanns det inga medaljer kvar på respektive flottchefsexpedition. Alltså *måste* man vända sig till högsta ort för att kunna utfå behövliga medaljer (48).

Till sist några ord om vägrade medaljer. Tjänstgörande Generaladjutanten för Armén hade under varje krig åtskilligt "besvär" med vissa subalternofficerare, som gång på gång – ibland med bara några dagars eller veckors mellanrum – utförde bragder, som berättigade till belöning. Dessa avverkade raskt hela raden av tänkbara belöningar. Till slut måste man säga stopp (49). I mindre antal fanns det dylika fall även inom Flottorna.

T.ex. fick generalmajoren baron von Vegesack i oktober 1809 av Konungen till svar beträffande "Capitainen och Riddaren Losch" vid

Arméns Flotta att han skulle "gifva Capitainen tillkänna, att då han under loppet af föreledet år ärhållit tvenne Gracer, kan Kongl. Maj:t för det närvarande i detta ämne ingenting tilgöra" (50).

Betydligt värre gick det för underlöjtnant Gustaf Magnus Hård (af Torestorp), som 1815 13/1 klagat hos Konungen över att han icke tilldelats GMts för "förra årets sjöcampagne emot Norge". Generaladjutanten råkade ha ett par av Hårds chefer till hands i Stockholm och valde efter deras hörande att icke ens föredraga ärendet. I stället fick Hård mottaga en avskrift av sin dåvarande eskaderchefs föga uppskattande förklaring, varför han icke föreslagit Hård till medalj, "hvarvid jag", fortsätter generaladjutanten, "får tillägga den varningen, att Under Lieutenanten hädanefter bättre öfverväger hvad man uti Memorialer anförer, emedan man intet alltid träffar den skonsamhet med hvilken Contre Amiralen m.m. af Wirsén ansedt Under Lieut:tens yttrade obetänksamma klagan" (51).

Som ovan framgått utfärdades 1815 18/3 en GO till både Armén och Flottorna, varigenom all tilldelning av tapperhetsmedaljer förbjöds utom under *pågående* krig. Tydligt är, att så snart Kronprins Carl Johan fått reda på saken, lät han under hand meddela, att ordern skulle negligeras. Men det finnes exempel på att generalordern åberopats trots detta. Flera fall är kända i vad avser armén. Beträffande Flottorna är ett enda fall känt. Det träffade amiralen af Klint, som år 1817 hade föreslagit 3 volontärer vid Arméns Flottas Stockholmseskader till medalj men s. å. 15/9 fick till svars, "att inga anmälanden angående Tapperhets Medaillers erhållande så långt efter kriget får äga rum" (52).

Vad amiralen tyckte, är inte svårt att föreställa sig, när han redan 11 dagar senare kunde läsa på GO om nästa kungliga tilldelning av en SMts för samma krig (53). För att nu inte tala om, att Konungen så sent som s. å. 22/7 hade tilldelat 4 dragoner (54) vid Livregementsbrigaden SMts för Svensksundsslaget 1790 9/7 (!) – varvid det f.ö. t.o.m. särskilt förordnades att den gamla medaljstampen skulle användas så att dragonerna fick Gustaf III:s bild på medaljerna.

Det mycket omskrivna förhållandet, att tapperhetsmedaljer "ärvdes" inom förbandet, förekom veterligen icke vid Flottorna, eftersom nödigt antal medaljer tillverkats åt samtliga därav förtjänta.

Dekorering m.m.

En detalj som genast sticker i ögonen om man bläddrar bland medaljären den är den långa tid, som ofta förflöt mellan utmärkelsetillfället och

tilldelningen. Vid armén hände det att en f.d. jägare år 1857 tilldelades SMtf för en bedrift från år 1808 (!). Från Flottorna är inget så extremt fall känt. Rekordet där innehaves av nyssnämnda livdragoner, som fick sina medaljer 27 år för sent. Men i övrigt är endast tidsutdräkter på högst 7 år kända. Bland de drabbade befinner sig den ovan nämnde kapten Lillja som först år 1814 fick sin GMts för bedrifter sommaren 1808 (55). Härvid erkändes t.o.m. på GO att slarv förelåg.

Låt oss så övergå till formerna för dekorering med tapperhetsmedalj (18 och 56).

För *officerare* gäller härvid att dekoreringen skulle företagas av högste chefen själv i Befälhavande Amiralens respektive Chefens för Arméns Flotta ämbetsrum, men i närvaro av samtliga i staden varande marin-officerare, givetvis i paraduniform. Vid Arméns Flotta delegerades dock i regel dekoreringen på någon lämplig regementsofficer, därest den medaljerade ej tjänstgjorde i Stockholm. Vid Örlogsflottan tillkom att den nydekorerade omedelbart därefter åtnjöt hedern att vid Befälhavande Amiralens sida bevista vaktparaden i Carlskrona.

Även dekoreringen av *underofficerarna* företogs i regel av de båda vapengrensheferna personligen. I Carlskrona skedde detta i samband med den s.k. Stora Vaktparaden.

Underbefäl och manskap däremot dekorerades vid ett vanligt vaktombyte på Stora torget. Dekoreringen förlades i regel till en söndag omedelbart efter kyrkparaden, dvs. i praktiken inför ögonen på huvuddelen av i staden varande örlogspersonal. Var det fråga om ett större antal dekoreringar förlades högtidligheten gärna till någon av de dagar på året, då "Stor parad" ägde rum.

Sjelva dekoreringen utfördes för denna kategori sannolikt av respektive kompanichef, men framför Befälhavande Amiralen. Gällde det särskilt uppskattade bedrifter kunde dock någon högre chef beordras dekorera i stället för kompanichefen. Så t.ex. beordrades överste von Krusenstierna 1808 31/12 att dekorera sammanlagt 62 underofficerare, volontärer och båtsmän, nämligen de förstnämnda måndagen den 9/1 1809 vid "Stora Paraden" och de senare söndagen den 8/1 "vid Waktombytet". Han hade nämligen fört befälet vid Styrbjörns äntring. Samtliga medaljer gällde denna i samtiden mycket lovprisade, men i verkligheten militärt sett ganska bedrövliga aktion (56).

Att Gustaf III liksom även dåvarande hertig Carl gärna anordnade storslagna dekoreringssceremonier i sin egen närvaro är välkänt (57). Under dessa dekorerade de dock aldrig egenhändigt med SMts. Däremot

kunde det i undantagsfall hända, att de egenhändigt dekorerade enstaka personer med medaljen (58).

Gustav IV Adolf dekorerade åtminstone vid ett tillfälle personligen en silvermedaljerad, nämligen den bekante Ålands-länsmannen Arén. Detta skedde framför den skyldrande högvakten på Stockholms slotts stora borggård den 12 maj 1808 (59).

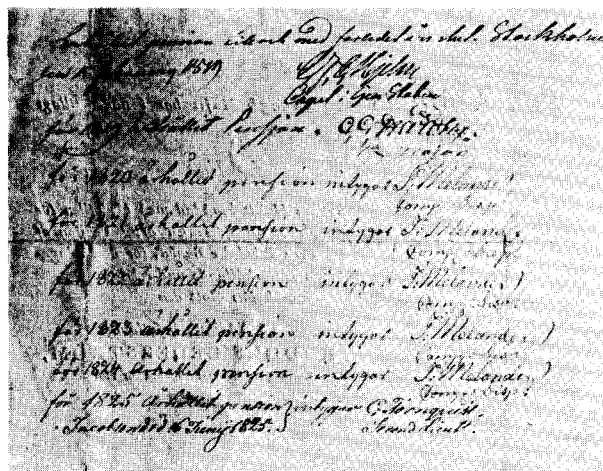
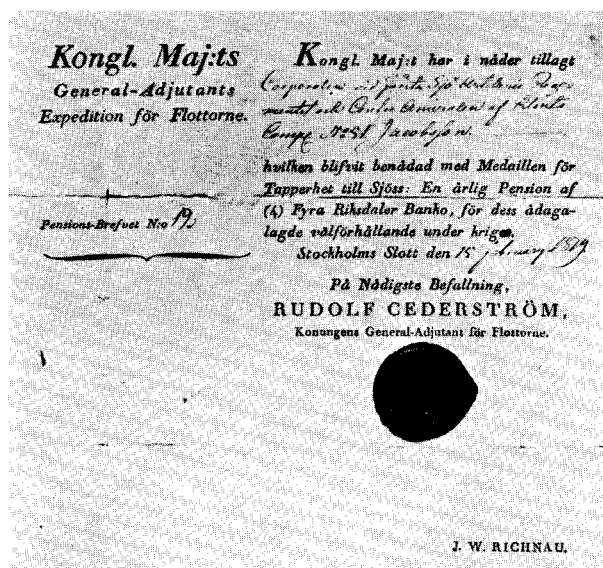
Likaså dekorerade han personligen i Grelsby på Åland den 30 juli s. å. de tre första officerare, som tilldelats GMtf. Däremot synes varken han eller Carl XIV Johan någonsin ha personligen medaljerat marinpersonal. Detta gjorde däremot den gamle sjöbussen Carl XIII både som riksföreståndare och som Konung vid flera tillfällen.

Slutligen bör observeras, att vid eftersläpande medaljtilldelningar, där vederbörande redan erhållit avsked, uppdrogs vanligen åt vederbörande landshövding att ombesörja dekorerings (53).

Medaljpensionerna

Uppenbarligen efter franskt mönster beslöt Kronprins Carl Johan under 1813 års krig att förena tapperhetsmedaljerna med en pension. Han fick möjlighet härtill genom att Napoleon under den långa tid, som Svenska Pommern hade varit besatt, hade konfiskerat de statliga jordegendomarna där och utdelat dem till förtjänta franska officerare. Sedan fransmännen förjagats behöll svenske Kronprinsen godsens i stället för att återställa dem till ursprungliga ägaren. Huvuddelen av godsmassan fördelades i stället bland förtjänta svenska officerare m.fl. Av en mindre del skapades en medaljpensionsfond, som ursprungligen avsågs skola utbetala 10 riksdaler om året till varje medaljerad underofficerare och 7 1/2 till meniga. Men när det hela år 1816 slutgiltigt reglerades, visade den sig endast kunna utdela 4 riksdaler om året till båda kategorierna. Detta berodde på att antalet medaljtilldelningar i slutskedet vida kom att överstiga vad man kunnat förutse, när Kronprinsen i Leipzig 1813 20/10 utfärdade det Kungl. Brev, varigenom medaljfonden grundades (60).

För att pensionen över huvud taget skulle kunna bibehållas vid ett försvarbart belopp måste man sedermera begränsa sig till endast år 1816 i *tjänst varande* personal. Men sedan pensionsbrevserien i juli 1816 utgivits fortsatte tilldelningen av medaljer ganska länge och i stort antal. Till dessa nya fanns inga pensioner. De måste därför ställas på exspektans till pensionerna. Detta blev i sin tur upphovet till att pensioner kommo att "ärvas" inom vissa förband. Ursprungligen var det rättigheten till medalj

Medalj pensionsbrev nr 19 för sjökorpralen nr 51 Jacobsson, utfärdat 15 februari 1819. Ett ovanligt väl bevarat pensionsbrev. I motsats till Arméns pensionsbrev anges utmärkelsefälttåget icke i Flottornas pensionsbrev. Brevets baksida har kompanichefernas påteckningar om pensionsutbetalningarna samt Jacobssons dödsdatum. I författarens ägo. Foto Holger Axelsson, KrA.

som ärvdes genom att man varit uppförd på förslag till medalj, men ej kunnat få den på grund av för liten medaljtilldelning till förbandet. Men eftersom pensionen hörde till en medalj, måste även denna i många fall åtfölja "arvet". Ytterst berodde det hela på att man underlät att – såsom Gustaf III gjort – efter krigsslutet slå tillräckligt många medaljer för att kunna hugna alla, som uppförts på medaljförslag. Därför ärvdes inom varje förband "pensionsmedaljerna" så länge det ännu fanns kvar någon omedaljerad och/eller icke pensionslyftande i tjänst, som varit uppförd på förbandets medaljförslag. Man kunde alltså först "ärva" en medalj utan pension och sedan en med pension – eller också direkt den senare.

Antalet medaljpensionärer för tapperhet till sjöss var vissa år (listor saknas 1819–1822) följande vid flottorna:

1816	149 st
1817	144 st
1818	175 st (därav 4 till armén)
1825	109 st
1830	83 st
1835	59 st
1840	47 st
1850	29 st
1860	12 st
1865	9 st
1870	3 st
1871	2 st
1872	1 st (som dock avled redan 10 januari).

Förändringarna i siffrorna berodde emellertid icke bara på avskedstaganden, nya medaljerade (1818) eller dödsfall. T.ex. hade år 1817 vid Örlogsflottan en båtsman rymt och en försvunnit efter avskedstagandet, medan vid Arméns Flotta en volontär utstraffats och en rymt. År 1818 ströks vid Örlogsflottan en man på grund av avsked och en för att han fått pension av misstag, medan vid Arméns Flotta tillkom en avskedad, som man råkat hitta nya boningsorten för (61).

Första steget för att kunna bestämma medaljpensionernas storlek måste givetvis vara att taga reda på hur många medaljerade som fanns. Till Armén och Arméns Flotta utfärdades därför av generaladjutanterna GO, att snarast ingiva förteckningar på i tjänst varande medaljerade, dels i januari 1815, dels i december månad s. å. Vissa förteckningar äro uppdelade på: a) äldre medaljer (1789–1809); b) medaljer för 1813 års krig; c)

medaljer för 1814 års krig. Detta ger i flertalet fall upplysning om när den enskilde intjänat sin medalj.

Arméns Flottas Stockholmseskaders förteckningar ingavs 1815 17/2 respektive 18/12. Den förstnämnda förteckningen, som upptog 73 medaljerade, är den för oss intressantaste, därför att den upptager även samtliga äldre medaljer jämte året – i vissa fall även sjöslagets namn – för tilldelningen. Den senare har en del viktiga nya upplysningar, t.ex. 6 tillkomna underofficerare och 5 volontärer. Dessutom hade man i den först inlämnade förteckningen glömt bort underofficerskårens främste hjälte under 1814 års sjöaffärer, den dubbelmedaljerade underskepparen C. I. Dahn, samt överstyrman Victor Nordberg, även han medaljerad 1814 (62).

Viktigt blev emellertid det formliga massavsked för äldre personal, som hade beviljats under åren 1815/16. Det medförde nämligen, att antalet pensionsberättigade, när man i juli 1816 lyfte de första pensionerna, hade gått ned kraftigt. 14 underofficerare, 4 korpraler och 25 volontärer hade bortfallit. Av de kvarstående lyfte 5 man pension för en medalj tilldelad år 1790, 16 man för en från 1808, en för en från 1809, en för medalj erövrad 1813 samt 14 för medaljer tilldelade år 1814. En av 1790 års män var också medaljerad 1808, likaså en av 1814 års hjältar. Observeras bör att enligt order från högsta ort ingen fick lyfta pension för mera än en medalj. 18 underofficerare och 2 korpraler hörde till pensionärerna (63).

Från *Göteborgs eskader* av *Arméns Flotta* saknas förteckningar från år 1815. Men den första pensionärrullan från år 1816 visar, att endast 5 man där lyfte pension för äldre medaljer, medan 14 man lyfte sina pensioner för insatser åren 1813–1814. Bland pensionärerna befann sig 5 underofficerare, men ingen korpral (61).

Örlogsflottan beordrades så vitt författaren kunnat finna först 1816 9/1 att upprätta förteckning på medaljerade (64). Den synes icke vara bevarad. Men i stället ha underlagsförteckningarna från de olika förbanden räddats. 1. Sjöartilleriregementet ingav sin förteckning 1816 4/2, 2. Sjöartilleriregementet sin redan s. å. 29/1, Kofferdibåtsmanskompanierna sina redan s. å. 26/1, de tre Blekingebåtsmanskompanierna samt de 5 småländska s. å. 8/3, 2:dra Ölands- och 2:dra Gotlandskompanierna först 1816 7/6, Östergötlands kompani tillsammans med 1:a Södermanlands Båtsmanskompani s. å. 20/3, Södra Roslags kompani s. d., de halländska kompanierna 1816 24/1 samt 1:a Bohusläns kompani 1816 14/2.

Sammanlagt förtecknade dessa listor 96 medaljerade korpraler och meniga. När förteckningen vidarebefordrades såsom underlag för pen-

Guldmedalj för Tapperhet till Sjöss buren på det nyare sättet på bröstet av överstlöjtnant J. S. Rosensvärd (1782–1818).

Foto SPA.

sionsutbetalningen innehöll den egendomligt nog bara 85 namn (65).

Författaren har också observerat, att listorna uppvisar motstridiga förnamn eller förnamnsinitialer samt förvanskade, ja ibland helt felaktiga tillnamn. Nummer och utmärkelser skifta också ej sällan från lista till lista. Och värst av allt: medaljerade föll ibland bort i avskrifter eller under diktamen.

Medaljforskaren bör observera att t.o.m. tapperhetsmedaljerna i guld *endast sällan* i litteraturen förekomma med rätt tilldelningsdatum. Vanligast är att förslagsdatum uppgives vara tilldelningsdatum, troligen därför att generaladjutanterna brukade återsända förslagslistorna *utan* påtecknat tilldelningsdatum. Därnäst vanligast är att dekoreringsdatum uppgives vara tilldelningsdatum. Detta beror på att officeren i fråga givetvis kom ihåg det datum han dekorerats.

För den enkle mannen i ledet, som oftast inte ens var läs- eller skrivkunnig, fanns det däremot bara *ett* datum som var relevant, nämligen den dag, då han utmärkt sig så under strid, att han fått medalj. Det finns hundratals lätt påtalbara exempel på detta i materialet. (83). För Flottornas

del räcker det med att peka på de många fall då man uppgavs ha tilldelats SMts under år 1788, fastän medaljen instiftats först i maj 1789.

De årliga cirkulärbrev, varigenom man begärde in kontrollistor på pensionärerna, kunde ibland få oväntade följder. Chefen för 1. Gotländska Båtsmanskompaniet, som långt tidigare beklagat sig över styvmoderlig behandling av sina mannar i medaljhänseende, tröttnade år 1818 och "slog näven i bordet" i brev 23/7. Han besvarade nämligen årets cirkulärbrev inte bara med att det inte fanns någon medaljerad vid kompaniet utan även med påpekandet att det i stället fanns många båtsmän där, som hade *bort* medaljeras. Särdeles pekade han på den fina insats manskap från kompaniet under löjtnant Ulners befäl gjort under invasionen av Kragerön i Norge år 1814. Han bifogade en lista på de förtjänta jämte noggranna motiveringar för var och en, "med Ödmiuk Anhållan, de måtte blifva hugkomne med ett sådant Hederstecken" (66). Anhållan ledde dock icke till önskad effekt.

År 1816 råkade chefen för Bohusläns kompani i luven på Amiralstabens, därför att denna envetet påstod, att båtsman nr 280 Berg vore medaljerad samt fortsatte att trots kaptenens protester översända medaljpension år efter år. Fejden varade hela 3 år, tills kaptenen efter avräkningsmötet år 1819 insände skriftliga vittnesmål, att karlen *icke* innehade medalj. Först då accepterade man i Amiralstabens kaptenens påstående. Saken var den, att den ursprunglige Berg hade rymt redan 1815 med medalj och allt. Men hans efterträdare fick samma båtsmansnamn och råkade dessutom ha samma förnamn (67).

Att det fanns enstaka kompanichefer, som hittade på egna knep för att hindra egna misshagliga underhavande från att få pension, visar ett fall från 2. Blekinge kompani. Där kom amiralen år 1818 på kompanichefen med att han helt och hållet förtigit, att båtsman nr 163 Anders Carlsson Stor innehade SMts tilldelad år 1808. Kaptenen försvarade sig med att Stor under åren 1813/14 endast kryssat i Sundet och varken deltagit i Tyskland eller Norge. Då amiralen struntade i detta svar och förde upp Stor såsom i efterhand påträffad pensionär, får man antaga att han misstänkte någon personlig motsättning ligga bakom det kuriösa, men tyvärr inte unika fallet (68).

Slutligen bör nämnas att man givetvis blev av med både medalj och pension vid utstraffning. Däremot utbetalades årets medaljpension oavkortad till änka eller barn vid dödsfall. Endast om den döde var ogift innehölls pensionen.

Varje pensionstilldelad fick sig tillsänt ett på tryckta blanketter i löpande nummerserie utfärdat särskilt pensionsbrev. Pensionären fick vid varje

pensionsutbetalning denna noterad på pensionsbrevet, i regel med kompanichefens namnteckning (69). Samtliga pensionärer, som godkänts till första pensionsinbetalningen, fick vid armén sina pensionsbrev daterade 1816 24/7, men vid flottorna först 1819 15/2. I fortsättningen erhöll varje nytillträdande pensionär ett på sitt namn utställt nytt pensionsbrev (70).

Några notiser om medaljerade

I allmänhet finns utan tidsödande specialforskning i rullor och kyrkböcker närmare biografiska uppgifter om medaljerade tillgängliga endast då det gäller officerare. Det är därför mycket vi skulle vilja veta om Flottornas medaljerade, men som vi måste lämna åt framtida specialforskare. Särskilt beklagligt är därvid, att medaljförslagen – om de bevarats – då det gäller underofficerare och manskap nästan aldrig nämna några detaljer från utmärkelsetillfället. Man får m.a.o. inte veta något om, varför vederbörande *egentligen* fick sin medalj.

Väsentligen är det endast om medaljerade, som kvarstod i tjänst ännu år 1815, som man får någorlunda hyggliga uppgifter snabbt via centrala listor. För dem angives nämligen nästan undantagslöst förtjänståret samt i fråga om underofficerare vanligen också vilken sjöstrid det gäller. Underkastar man sig den tidsödande forskning, som det innebär att gå igenom de högsta instansernas arkiv, får man dock beträffande Flottorna i de allra flesta fall fram även utmärkelsetillfället för meniga. Däremot är Arméns material på denna punkt vanligen av sådan beskaffenhet, att det är en lyckträff om man hittar den uppgiften.

I rätt många fall finnas också i högre instansers arkiv bevarade listor på sårade, åtminstone efter större strider. Då sjöstriderna nästan alltid hörde till denna kategori, kan man därför vanligen via dessa listor åtminstone få reda på om vederbörande var lätt eller svårt sårad, "bränd" el. dyl. En typisk sådan lista på sårade lämnades t.ex. in till generaladjutanten dagen efter Styrbjörns antring år 1790 omfattande samtliga sårade deltagare och med graderna "svårt blesserad", "blesserad" och "lätt blesserad" samt "bränd", "svårt bränd" eller "lätt bränd" (15). Ofta står där också om mistad arm eller mistat ben. Detta gäller hela perioden 1789–1814. Men materialet blir bättre ju längre fram i tiden man kommer.

Tursamma fall är deltagande i strid, som väckt särskild uppmärksamhet. Där kan även upplysningar om menigas insats återfinnas både i kungabrev och generalorder. Så upplyser t.ex. ett av Gustav IV Adolf själv undertecknat brev 1808 24/10 icke blott att "Landtvärnisten vid Stock-

holms Stads Lantvärn Samuel Renström uti affairen vid Sandö Ström blifvit svårt blesserad", utan även att han där tillhört "Joll Divisionen" och under striden enligt sin fartygschef "raskt och troget uppfyllt sina skyldigheter" (48).

Ännu bättre uppgifter får man givetvis om den egna allra närmaste chefen av någon anledning skriver till kungs. Detta gjorde t.ex. 1808 5/6 löjtnant O. Cronstedt, chef på kanonslupen Bärgvassen N:o 11, beträffande volontären Hackenberg vid Överste Aschlings kompani av Arméns Flotta. Härigenom få vi veta, att "denne tapra Soldat" strax i början av sjöstriden vid Nystad sårats av flere fientliga kulor, men dessutom haft oturen att genom skott fått sitt kruthorn "itändt", varigenom han "blefven illa blesserad". Men inte nog med det. Löjtnanten anmäler också, att han avsänt honom till brigadens sjukfartyg med full lön "från denna dag samt kost för 2:ne Dygn". Slutligen föreslår han Hackenberg till medalj (71).

Det förekom också, att man helt enkelt lämnade in sårade förteckningar såsom förslag till medaljering. Sådana äro alltid relativt utförliga. En hel rad sådana ha t.ex. bevarats bland 1790 års medaljförslag rörande Fredrikshamn- och Svensksundslagen (15). En sådan från 1790 19/8 från Stedingska regementet (Göteborgs infrgt) upplyser t.ex. att:

- nr 48 Rask fått kontusion i låret;
- nr 82 Hägg är sårad i högra armen;
- nr 88 Noor har fingrarna sönderslitna å höger hand;
- nr 13 Brun är illa sårad i höger arm;
- korpral nr 61 Landqvist illa sårad i huvudet;
- nr 95 Hultman sårad i båda lären och "studsens";
- nr 38 Flink sårad i ryggen;
- nr 14 Lindström har höger arm krossad;
- nr 77 Lager har båda armarna avskjutna.

Samtliga medaljerades för detta, som ägt rum 1790 9/7 i Svensksund.

Livregementets till Häst förteckning i samma volym (15) omfattar samtliga strider, som man deltagit i år 1790 som förstärkning ombord på 10:de Galärdivisionen, nämligen:

- nr 62 Hävelin (Majorens komp) illa sårad i axeln vid Björkö 3/7;
- nr 57 Munter (Östra Västmanl. komp) sårad i handen vid Fredrikshamn 20/5;
- nr 81 Bengtsberg (Övstljts komp) och nr 98 Ekegren (Östra Närkes komp): "Fingo bägge utaf Skrå Hattarna sönderskutne och Contusion" vid Fredrikshamn 20/5;
- nr 88 Åhrström (Kungsörs komp) sårad i låret vid Fredrikshamn 20/5;

- nr 97 Moberg (dito) sårad i arm och ansikte vid Svensksund 9/7;
 nr 8 Wiman (Fällingsbro komp) sårad i vänster arm och lår vid Svensksund 9/7;
 nr 23 Kiempenberg (dito), högra benet "borttaget" av kanonkula vid Björkö 3/7, varav han senare dog (före 7/9?);
 nr 55 Eklund (Norra Upplands komp), lindrigt sårad i hakan.

Samtliga tilldelades SMts.

Allra mest upplysande äro givetvis sådana inlagor, där vederbörande själv anholder om medalj. Ett bra exempel härpå är sergeanten vid Arméns Flottas Livkompani i Stockholm Johan Jakob Solanders odaterade inlaga, där han bifogar intyg från cheferna om vad han utträttat tre dagar i juni och juli månad 1790, trots att han egentligen bara var uppbördsman och borde ha sysslat med avlöningar, förråd och utspisning. Först bevistade han den nattliga bataljen vid "Coywista" kyrka 2/6, för att redan 3 juli få det ytterst besvärligt under Viborgska gatloppet och så sex dagar senare hamna mitt i bataljen i Svensksund. För att ha något att göra under sistnämnda oväsen antrade han "andra ryska galären på vänstra flygeln", slog ihjäl 5 ryssar i förbifarten och erövrade 4 ryska fanor, som hans chef löjtnant Mathias Odelius förde till Konungen på Amphion. För säkerhets skull ockuperade Solander därefter med en del kumpaner någon liten snabbseglande rysk båt och antrade bakifrån en rysk "bombkits", som han sedan seglade "in i den svenska flottan". Sergeanten slutar sin inlaga med den blygsamma förhoppningen, att generaladjutanten därför "tektes vara nådig och anse mig Werdig till ett Sådant Hederstecken" (47).

Om medaljerades ålder

Hur gamla var de medaljerade vid utmärkelsetillfället?

Guldmedaljerade hade självfallet en gräns nedåt dragen av nödvändigheten att ha uppnått officersgrad. Dessutom drogs en åldersgräns uppåt av det faktum, att medaljen inte borde tilldelas högre befäl än löjtnanter. Den stora majoriteten av guldmedaljerade inom den samlade krigsmakten utgjordes därför av män i 20–30-årsåldern.

Speciella förhållanden vid Flottorna, särdeles Örlogsflottan, gjorde emellertid att underlöjtnanters och löjtnanters ålder ofta var betydligt högre än vid Armén. Dels berodde detta på sämre befordringsgång över huvud taget, dels på att det var jämförelsevis vanligare att en duktig underofficer befordrades till officer. Av de 50 officerare, som vi med säkerhet vet tilldelats GMts för 1808/09 års krig, var därför vid

utmärkelsetillfället åtminstone 7 i fyrtioårsåldern eller däröver. Nestor var den gamle sjöbussen underlöjtnant H. Mörck, som var 45 år när han utmärkte sig i Grönvikssund 1808. I övrigt fanns det bland Flottornas då guldmedaljerade 4 man i åldern 30–36 år, 12 man i åldern 25–29 år, medan 18 man voro 20–24 år gamla. Yngst var 17-åringen fänrik Fr. B. Cöster (vid Hallands Infbataljon) samt de båda 18-åringarna underlöjtnanterna J. W. Richnau och Christer Jegerskiöld, av vilka den förre tydligen borde ha varit dubbelmedaljerad, eftersom han fick medalj först för den femte i ordningen av de sjöstrider han enligt cheferna visat "utmärkt bravour" under. År 1814 tillkom 18-åringen, sedermera amiralen C. H. Ulner.

Som jämförelse kan nämnas att de guldmedaljerades medelålder var betydligt lägre vid Armén. Bland dem finns dessutom åtminstone 3 sextonåriga fänrikar och ännu fler 17-åriga fänrikar och underlöjtnanter, alla fördelade på 1808/09 och 1813/14 årens krig. Nestor bland subalterner vid Armén torde, såvitt författaren kunnat utröna, vara f.d. löjtnanten vid Jönköpings regemente baron J. G. Falkenberg, som på grund av befälsbristen hösten 1808 ställde upp igen vid sitt gamla regemente och utbildade reservmanskap. Härigenom hamnade han 1809 i Västerbotten och tilldelades vid 60 års ålder guldmedaljen för slaget vid Sävar (var 59 år vid utmärkelsetillfället).

Även för *silvermedaljerades* ålder fanns det vissa faktiska åldersgränser. Icke ens i krigstid tog man nämligen gärna ut folk, som var yngre än 18–19 år. Åtminstone under krig var det vid Flottorna dessutom relativt sällsynt vid de stridande förbanden med meniga, som fyllt 50 år. Men det fanns vissa kategorier, där man helt normalt anställde underåriga, nämligen officersvolontärer, spel, skeppsgossar m.fl. Det var inte alldeles sällsynt, att en och annan av dessa pojkar lyckades hålla sig kvar vid förband, som utkommenderades. Därför finns det åtskilliga rena småpojkar, som bevisligen silvermedaljerats. Rekordet vid Armén torde innehas av officersvolontären vid Mörnerska Husarerna Carl Annerstedt, som bara var 13 år, när han i december år 1813 silvermedaljerades för Bornhöft. Vid Flottorna finns dock åtminstone en jämnårig, nämligen sedermera viceamiralen Carl Johan af Wirsén, vilken såsom skeppsgosse råkade få vara med i sjöslaget vid Svensksund och därefter tilldelades medalj. Men han blev aldrig dekorerad. Fadern ansåg det nämligen icke nyttigt för pojken att vid så unga år dagligen bära medalj, varför han utverkade att Konungen återkallade medaljen. Såsom 32-årig major vid Arméns Flotta lyckades Wirsén dock år 1809 på 3 dagar utmärka sig så både på Ume älv och vid Ratan, att han trots sin höga grad tilldelades GMts. Han är den

ende guldmedaljerade inom hela svenska krigsmakten under 1808–1809 års krig, som vid utmärkelsetillfället var regementsofficer. Tydligt torde därför vara, att han fått medaljen såsom senkommen hedrande ersättning för den år 1790 "infrusna" medaljen.

På forskningens nuvarande stadium är det tyvärr inte möjligt att närmare yttra sig om åldersförhållandena bland Flottornas medaljerade underofficerare och manskap. Redan att skaffa fram sådana uppgifter beträffande den mindre del, som fått medaljpension, skulle vara ett mycket besvärligt arbete, där sannolikt en del födelseårtal skulle visa sig omöjliga att få tag på – för att nu inte tala om dödsdata.

Den allra längst levande av till sjöss guldmedaljerade torde ha varit 89-årige kaptenlöjtnanten vid Örlogsflottan Carl Gustaf Florin (1782–1871). Den sist levande synes ha varit Fredrik Bernhad Cöster (1797–1878), kapten vid Livbevärringsregementet. Han var märkligt nog dessutom den yngste som någonsin tilldelats denna medalj. Denne infanterist bar alltså GMts i hela 64 år. Den siste silvermedaljerade vid Örlogsflottan som lyfte medaljpension, var rotebåtsman nr 48 Anders Ärlig vid 1. Bohusläns kompani, †1871 31/1. Hans medalj och pensionsbrev återsändes då (72). Medaljen torde således vara den sista, som korrekt insänts. Den siste vid Arméns Flotta var förstärkningsbåtsman nr 16 Matts Ersson vid Norra Roslags kompani, † 1872 10/1. Det finns dock god möjlighet att Ärlig och Ersson överlevts av någon eller några av de talrika medaljerade, som aldrig fingo pension eller som av en eller annan anledning upphörde att årligen anmäla sig i föreskriven ordning.

Siste pensionslyftande underofficer var f.ö. flaggkonstapel C. G. Stjernberg i Karlskrona, †1870 5/10 (72).

Medaljerad läkare

Bland Flottornas civilmilitära personal fanns det en grupp, som av naturliga skäl gärna råkade i elden under sjöstrid, nämligen läkarna. Det är sannolikt, att normerna för dessas belöning vid Flottorna varit ungefär lika vacklande som vid Armén. Där pendlade man nämligen mellan några ytterst sällsynta GMtf och SMtf över RNO och RVO till GMvg och GMiq, allt uppblandat med gratifikationer och berömmande tacksägelser på GO.

Den enda läkarbelöning vid Flottorna, som författaren hittills påträffat i de högsta instansernas arkiv, rör den framstående kirurgen med.dr *Johan Ernst Schaumkell* (1781–1833), som var läkare på Arméns Flottas chefsfartyg

under Styrbjörns äntring i Jungfrusund natten mellan 17 och 18 augusti 1808. Han hade under den långvariga sjöstriden å det synnerligaste utmärkt sig. Därför tilldelades han s.å. 21/10 GMvg (12:te storl.). Detta meddelades av generaladjutanten s.å. 24/12, vilket folgebrevsdatum felaktigt i litteraturen omgjorts till tilldelningsdatum. Då Schaumkell ej var officer, var generaladjutanten osäker om rätta formen för dekoreringen. Bef. Amiralen beordrades därför dekorera "i de personers närvaro, han finner lämpligt at tillkalla" (73).

Medaljerade kvinnor

Till sist må här närmare redogöras för de båda mest kuriösa fall av tilldelning av SMts, som påträffats. De gälla nämligen kvinnor (74) och har dessutom det gemensamt, att båda tjänade vid Arméns Flotta, båda blev medaljerade för samma drabbning under 1790 års krig, båda hamnade därefter i Stockholm och båda har i litteraturen icke blott förblandats med varandra utan dessutom flerstädes skildrats med en mängd oriktiga detaljer.

Hon, som först utmärkte sig, *Anna Maria Jansdotter Engssten*, har icke kunnat påträffas i kyrkoböckerna vare sig i den uppgivna födelseförsamlingen Färnebo i Västmanland eller i Stockholm. Uppgiften att hon varit född år 1762 har därför icke kunnat kontrolleras. Tack vare att hennes klagoskrift till Konungen år 1791 över utebliven prispenning bevarats, vet vi dock, att hon faktiskt tilldelats SMts och gratifikation, liksom också att hon utfört den bragd under det s.k. Viborgska gatloppet, som påståtts. Däremot var hon varken hushållerska eller piga hos majoren Paul Henrik Scharff. Hon var piga hos kaptenen vid Arméns Flotta G. A. Leyonancker (75), som också utgivit det intyg, som bekräftar det hela. Ombord på segeljakten – som den här benämnes – befann sig emellertid majoren Scharffs hela fältutrustning. Därför kunde denne senare lämna följande skildring av affären:

"Under retraiten ifrån Wiborg och Björksund, den 3 Julii nämde år, war hon tillika med fem Båtsmän på en af Kronan upköpt Roslagsbåt, som utom Capitains saker hade ombord 40 T:r ärter och några får, för Kronans räkning; de woro ej wäl i sjelfwa genombrytningen af Kejserliga Ryska Flottan, förrän en fientlig stångkula träffade detta fartyg, och krossade i et ögnablick båda sidorna af kajutan, och gjorde tätt utmed wattenbrynet en ganska wid öppning på båda sidor, samt dödade et får, som krupit dit in. Denna olyckshändelse, jemte Canonernas outhörliga knallande, gaf desse en förskräckande synekrets, och beslöto båtsmännen, at rädda sig på en

liten båt, fartyget tilhörigt; men denna oförskräckta flickan beslöt, ehuru båtsmännen tilbödo henne at följa med, at häldre blifwa et rof för fienden, än öfwer gifwa sin Herres saker; hon blef således ensam på detta fartyg, som behöfde aldraminst twänne karlar till dess manövrerande, och hwilket dessutom hade en skada frammantil, hwarigenom mycket watn inkastades af böljorna, och nu drefs af wäder och wind, emedan karlarne hade strukit seglen; hon började nu at försöka alt, för at blifwa räddad; hon upletar under et outhörligt kulregn de tåg som tjente at uphissa seglen, men hennes styrka tillät henne ej högre hissa dem än på halfwa masten, hwilket war hennes lycka, ty i annor händelse hade båten kunnat kantra, emedan det började blåsa hårdt; och tog hon något af sina kläder och stoppade i hälen, at watnet ej skulle för starkt inströmma, sätter sig sedan wid rodret, hwarifrån hon som oftast måste gå til pumpen; under detta hennes arbete ansätter en Rysk Fregatt henne med en outhörlig eld, men lyckan stod dem djerfwom bi, i det denna Fregatt stötte på grund och måste med sin eld uphöra. Hon begynte nu i mörkret komma närmare til Swenska kusten, och ankrade sluteligen i granskapet af Swensksund, sedan hon under mångfaldiga faror fört båten omtränt 7 å 8 mil. När högst Sal. Konung Gustaf III blef härom underrättad, tacktes han i Näder gifwa henne et hederstecken, bestående af en Silfwer-medaille, med Devise, för tapperhet til sjös, häftad i et blått band at bäras på bröstet, tillika med en summa af 50 R:dal.” (76)

Om Anna Maria Engssten vet vi i övrigt endast, att hon var i livet 1791 15/3, då det kungliga beslutet om gratifikation fattades. Hon hade samma år i januari begärt få tillstånd bedriva handel i Stockholm. Men något tillstånd från Stockholms Handelskollegiums sida har aldrig beviljats. Hon har inte anträffats i något av registren till kyrkoarkiven i SthlmsStA.

Den andra tapperhetsmedaljerade kvinnan, *Brita Cristina Nilsdotter Hagberg*, var född i Finnerödja troligen år 1756, men har ej säkert kunnat identifieras i kyrkobok där (77). Hon kom till Stockholm 1777 och gifte sig år 1785 med gardisten vid Svea Livgarde *Anders Peter Hagberg* (1753–1816), vilken fick avsked 1806 28/10, men kvarstod vid Livkompaniet såsom profoss t.o.m. slutet av 1809 års fälttåg. Under kriget i Finland 1788–1790 hade han tilldelats SMtf (78). Makarna utgöra därför Sveriges veterligen enda tapperhetsmedaljerade äkta par (!).

Hagberg, som föddes i Falun men ej anträffats i kyrkobok där (79), var f.ö. under hela sin tjänstetid tillika skraddare. Hustrun fick 1793 9/7 Stockholms Handelskollegii tillstånd att bedriva kringgående gatumängleri inom livsmedelsbranschen. 1802 17/7 förbättrades detta till att ”sittande i

hörnet av Oxtorgs- och Malmskillnadsgatorne” försälja samma varor. Tillståndet förnyades sista gången 1819 7/10 (80).

Makarna hade två vuxna barn. Dottern *Anna Christina Hagberg* (1792–1828) fick 1824 u.ä. sonen Carl Peter med Sveaartilleristen Per Erik Angberg (81). Då sonen genast försvinner ur kyrkböckerna utan dödsfall, är det möjligt att han genast bortgivits och att medaljparet Hagberg genom honom ännu kan ha ättlingar. Deras egen son *Anders Peter* (1797–1830) förblev nämligen ogift. Han var under soldatnamnet *Pihl* först åren 1811–1828 trumslagare vid Andra Livgardet och därefter till sin död vid Stockholms Stadsvakt (82).

Då Konungen vid Brita Hagbergs död icke var i Stockholm, kunde hon ej få officell militärbegravning. Sekundchefen ordnade därför, såsom strax skall framgå, genom frivilliga ändock ett slags militärbegravning. Uppgifterna i litteraturen om att Carl XIV Johan skulle ha utkommenderat två korpralskap ur Svea Livgarde till denna begravning och att salva lossats över graven gäller alltså i varje fall icke Brita Hagberg.

Dessa uppgifter lämnas här då de saknas i den utförliga biografi, som författaren 1973 publicerats i Sveagardesbladets julnummer. Här skall slutligen in extenso återgivas den långa biografi, som regementspastorn infört på sid. 155 i Svea Livgardes husförhörsbok (A I:b:5; Sthlms StA):

”Hagberg, Brita, fol. 3. Mannen var Gardist vid Livkompani(et) och blef utkommenderad i 1788 års krig. Hustrun, som efter mannens bortresa, ej trufdes hemma, tog hyra på Sjömanshuset såsom Jungman, sedan hon förut låtit fabricera åt sig ett falskt Prestebetyg, och kallade sig efter sin Svåger, Petter Hagberg. Hon blef då kommenderad på Arméens Flottas Chef Skepp, fregatten Styrbjörn, som fördes af då varande Öfverste-Löjtnanten, nu mera General Amiralen m.m. frih. von Stedingk. Bivistade Reträtten ur Björkö Sund, samt Slaget vid Svensksund. Blef vid Björkö Sund blesserad i bröstet, och då Läkarne, emot hennes villja, skulle förbinda henne, blef hennes kön upptäckt. Konung Gustaf den 3:dje fick rapport om denna muntra händelse och befalde att hon, så väl för sin alltid ådagalagda tapperhet, som och för sin exemplariska vandel, skulle erhålla Medalj. Detta löfte kom i förgätenhet; ett försök, som hon för omkring 3 år sedan gjorde, att göra sig påmind, förskaffade henne likväl en gratifikation ur Statskontoret af 25 Rd. 15 s., på Konungens befallning.

Något därefter erhöll den Regiments Pastor, som skrifver detta, underrättelse af Gumman sjelf om hennes lefnadsöden och anmälde saken hos Gen. Amiralen Stedingk, som ganska väl erinrade sig hela händelsen. General = Amiralen befalde då Regim = Pastor att anskaffa en Tapperhets

Medalj och föra Gumman till sig, som den 23 Okt. 1822, efter förflutne 32 års förlopp erhöll detta minne af sitt goda förhållande, jemte löfte att genom Pensioners anskaffande, sörja för hennes underhåll på gamla dagar.

Denna anteckning gjordes d. 23 Okt. 1822. Dog d. 19 mars 1825 och begrofs d. 23 derpå följande. Kapten Rudbäck vid 2:dra Lif Gardet, vid vars Kompagni Sonen är Trumslagare, bestod begrafningen. Hon bars af Lif Gardister och hennes Medalj var fästad på hyende på locket af Kistan. Rgtspastor höll tal vid grafven på Johannis Kyrkogård. Utsikterna för hennes ålderdom började ljusna, ehuru hon ej hann upplefva dessa gladare skiften. Tiden att bereda några militäriska högtidligheter vid hennes likbegängelse var för kort. Konungen hade säkert, om han känt hennes öden, tillåtit sådana.”

Bilagor

Nedanstående bilagor avser *icke* att biografera de medaljerade. Syftet har endast varit att lämna så mycket uppgifter, att identifikation och fortsatt forskning underlättas för framtida forskare. Tyvärr rådde vid de marina förbanden vid här aktuell tid högst olika normer för vilka uppgifter, som medtogos i olika slag av rullor. Uppgifternas omfång och kvalitet kan därför variera avsevärt i olika fall.

Beträffande officerare vållas särskilda svårigheter av anställning såsom "förhyrd" eller konstituerad. Dessa kategorier saknas i regel i officerskårnas rullor. Dessutom var vederbörande ofta blott anställd under en enda sommarperiod.

Beträffande underofficerare och manskap vållas i många fall svårigheter av att man på grund av sår fått avsked *före* de första efterkrigsgeneral-mönstringarna, ja kanske endast varit anställd under kort krigstid. I vanliga rullor står nämligen inget annat än nummer och namn samt aktuella kommenderingar, varför generalmönsterrullorna är det viktigaste person-historiska materialet. De innehåller födelse-, antagnings- och tjänsteår, dödsdatum, betyg m. m. Förstärkningsmanskap av olika slag är synnerligen dåligt rullfört och har därför vållat avsevärd tidsutdräkt enbart i fråga om att uppnå säker identifikation av enskild person.

Författaren har som grund använt medaljpensionsrullorna 1815–1823 samt generalmönsterrullorna för samma period i fråga om samtliga förband, som haft pensionärer. Härvid har alla påträffade medaljerade noterats, oavsett om de fått pension eller icke. Tyvärr saknar emellertid många rullor medaljuppgifter eller också slarvar man med dem. Särskilt förtretligt är att medaljerna i regel ej nämnes i meritförteckningar. Listorna är sålunda tyvärr säkerligen icke kompletta, trots att även allt påträffat medaljmaterial ur generaladjutantens och de båda vapengrenchefernas arkiv inarbetats. Härtill kommer att de ej få kompanier, som saknar medaljpensionärer, icke granskats i fråga om eventuella medaljerade.

Ehuru det egentligen ligger utanför ämnet har författaren även medtagit det ringa antalet påträffade *civila* medaljer, nästan alla tilldelade för livräddning. Dessa medaljer finns ingenstades centralt bokade och äro därför *ytterst* svåra att påträffa. Periodgränsen för dem har därför också vidgats till åren 1800–1830.

Guldmedaljerade för Tapperhet till Sjöss åren 1808–1809

Beckborg, R. W. (1788–1869), (Horn III: 1:48–50), uljt AF; för Grönvikssund 1808 30/8, där hans kanonslup sprang i luften och han själv sårad slungades högt upp i luften och ”frälstes, sedan han nedkom i hafvet”; föreslagen s. å. 5/9; tilldelad s. å. 19/9. – Ånyo svårt sårad på Ume älv 1809 18/9. – Slutligen kommendör.

C., se K.

Edberg, Lorentz (1765–1811), (Börjeson, s. 51), ljt ÖF; för Styrbjörns äntring i Jungfrusund 1808 18/8 där han förde Dristighetens barkass; tilldelad s. å. 15/10.

Erlandsson, Anders (1781–1845), (Horn III: 1:96–98), uljt ÖF; för Styrbjörns äntring i Jungfrusund 1808 18/8 (svårt sårad); tilldelad s. å. 15/10; dekorerad i Karlskrona av Befälhavande Amiralen s. å. 27/10.

Hagelstam, August Hannibal (1782–1800), ljt AF (Svbg eskader); *dubbelmedaljerad*:

a) för Grönvikssund 1808 30/8; tilldelad s. å. 19/9;

b) för Östansjö 1808 8/9; tilldelad 1810 9/5.

Hallén, Johan Fredrik Hermansson (1783–1846), (Horn III: 1:138–139), konstit. uljt AF (Svbg eskader); för Ume älv 1809 18/8 och Ratan s. å. 20/8 (sårad); tilldelad 1810 9/5 (föreslagen 3/4). – Slutligen premiärlöjtnant.

Hallström, Johan Henrik (1784–1868), (SAÄ V, s. 458b), brigadadjutant, uljt AF (Sthlms eskader); för Sandöström 1808 2/8; tilldelad s. å. 24/8. – Slutligen major.

Heimberger, Johan Philip (1782–1815), (Örn. IX: 78), uljt AF (Sthlms eskader); för Grönvikssund 1808 30/8; tilldelad s. å. 19/9; dekorerad 25/9. – Slutligen löjtnant.

Holmquist, C. G. (1781–1859), (Horn III: 1:166–168), uljt ÖF; för Styrbjörns äntring i Jungfrusund 1808 18/8; tilldelad s. å. 15/10. – Slutligen premiärlöjtnant.

von Horn, Per Fredrik (1786–1834), (Horn III: 1:170–172), uljt ÖF; för Styrbjörns äntring i Jungfrusund 1808 18/8; tilldelad s. å. 15/10. – Slutligen kommendörkapten 2 kl.

Jegerskiöld, Christer Anders Ludvig (1790–1832), (Horn III: 1:181–182; SAÄ:21), uljt ÖF; för Styrbjörns äntring i Jungfrusund 1808 18/8 där han var den förste officer, som kom ombord; blott 18 år gammal;

- tilldelad s. å. 15/10. – Slutligen major.
- Carlstedt, C. G. (1787–1822), uljt AF (1811: Malmö eskader); för Ume älv 1809 18/8 och Ratan s. å. 20/8, men hade även synnerligen utmärkt sig i Grönvikssund 1808 30/8; tilldelad 1810 9/5.
- Cavalli(us), Lars Johan (1779–1844), (Reghi, s. 178), ljt Kronobergs rgt; för Styrbjörns äntring i Jungfrusund 1808 18/8 (sårad); tilldelad s. å. 15/10; dekorerad s. å. 24/10 av Befälhavande Generaladj. i högkvarteret i Grelsby (Åland). – Slutligen major.
- Cederström, Bror Ulrik, baron (1787–18..), (SAÄ:51), uljt ÖF; för Styrbjörns äntring i Jungfrusund 1808 18/8; tilldelad s. å. 15/10. – Slutligen kapten.
- Christophersson, Jakob Reinhold (1787–1827), (Horn III: 1:62–63), uljt AF (Sthlms eskader); för Grönvikssund 1808 30/8, där han förde kanonslupen nr 63; tilldelad s. å. 19/9. – Slutligen kapten och sjökapten.
- Lagerberg, Carl (1787–1859), (Horn III: 1:212–214; SAÄ:30), uljt ÖF; för Styrbjörns äntring i Jungfrusund 1808 18/8 (svårt sårad); tilldelad s. å. 15/10. – Slutligen kommandör.
- Lagerhielm, Gustaf Henrik (1780–1814), (SAÄ:6), ljt AF (Sthlms eskader); för Kumlinge 1808 9/8 samt Ume älv 1809 18/8 och Ratan s. å. 20/8; tilldelad 1810 9/5. – Slutligen kapten.
- Levin, A. (17 –18), konstit. uljt AF (Sthlms eskader); för Ume älv 1809 18/8 och Ratan s. å. 20/8; tilldelad 1810 9/5.
- Lillja, Peter (1766–1835), (Horn III: 1:225–227), uljt ÖF; för Styrbjörns äntring i Jungfrusund 1808 18/8; föreslagen först 1814 19/3; tilldelad s. å. 20/3, varvid uttryckligen säges att han råkat bli bortglömd, då kamraterna tilldelades sina medaljer. – Innehade tidigare SMts för Baltischport 1790 17/3, då han var arklimästare. – Slutligen kapten.
- Lindgren, D. (1775–1822), uljt AF (Sthlms eskader); för Sandöström 1808 2/8; tilldelad s. å. 24/8. – Ånyo föreslagen till medalj s. å 5/9 för Grönvikssund (30/8) (sårad).
- Losch, P. H. (17 –18), uljt AF; för Grönvikssund 1808 30/8; tilldelad s. å. 19/9.
- Lundstedt, Gustaf Erik (1786–1854), (Horn III: 1:240–241), uljt AF (Sthlms eskader); för Grönvikssund 1808 30/8; tilldelad s. å. 19/9 (föreslagen 5/9). – Slutligen kapten och lotsdirektör.
- Lunell, J. U. (1785–1814), uljt AF (Sthlms eskader); för Ume älv 1809 18/8 och Ratan s. å. 20/8; tilldelad 1810 9/5.
- Löfwé, J. (1784–18), (Närke/Vrm Reghi, 2. uppl. nr 915), ljt Västmanlands Lantvärn; för Grönvikssund 1808 (sårad); tilldelad GMtf (!)

1815 16/8.

- Melander, J. M. (1786–1864), (Horn III: 1:259–262), uljt ÖF; för Styrbjörns äntring i Jungfrusund 1808 18/8; tilldelad s. å. 15/10.
- Myhrman, J. (1786–18), ljt AF (Gbg eskader); för Furholmen vid Strömstad 1808 27/4; tilldelad 1810 21/5.
- Mörck ("Murck", "Morck"), H. (1763–18), underlöjtnant AF; för Grönvikssund 1808 30/8; tilldelad s. å. 15/12; sårades på Pite älv 1809 25/8 och blev därigenom Flottornas under detta krig *sist* sårade officer.
- Neuendorff, P. I. (1769–18), underlöjtnant AF (Svbg eskader); för Ume älv 1809 18/8 och Ratan s. å. 20/8 (sårad); tilldelad 1810 9/5.
- Osterman, Ch. D. (1787–1868), (Horn III: 1:283–286), underlöjtnant ÖF; för Styrbjörns äntring i Jungfrusund 1808 18/8; tilldelad s. å. 15/10.
- Paulin, C. (1783–1818), stabsadj, underlöjtnant AF (Åbo eskader); för Grönvikssund 1808 30/8; tilldelad s. å. 19/9. – Var 1811 även RSO.
- Pfeiffer, J. G. (17...–1809; död av sina sår), underlöjtnant AF; för Ume älv 1808 18/8 och Ratan s. å. 20/8 (svårt sårad); tilldelad 1810 9/5. – Han är den andre som under detta krig *postumt* tilldelats GMts.
- Rehnberg, C. G., (Christ. Gotthard?) (1782–1813), underlöjtnant AF (1811: Malmö eskader); för Ume älv 1809 18/8 och Ratan s. å. 20/8; tilldelad 1810 9/5.
- Rehbinder, J. A. F., baron (1786–1814), (SAÄ:54), underlöjtnant ÖF; för Styrbjörns äntring i Jungfrusund 1808 18/8 (sårad); tilldelad s. å. 15/10.
- Richnau, J. W. (1790–1870), (Horn III: 1:320–322), underlöjtnant AF (Sthlms eskader); för Sandöström 1808 2/8 och "dessutom bevistat fyra affairer med utmärkt bravour" tidigare; tilldelad 1810 9/5. – Var blott 18 år gammal.
- Rumpf (17...–18), förhyrd underlöjtnant ÖF; för Jungfrusund 1808 18/8 där han förde Prins Adolph Fredriks barkass och erövrade den t.h. om Styrbjörn liggande ryska briggen och bogserade in den på svenska sidan; tilldelad s. å. 15/10.
- Rydberg, G. A. (1788–18), underlöjtnant AF (Sthlms eskader); för Bockholmsund 1808 4/7 (sårad) och Sandöström s. å. 2/8 (där han länge fortsatte kommendera sitt landbatteri "illa bleserad", tills det togs av ryssarna och han blev fånge); tilldelad 1810 9/5. – Slutligen löjtnant; avsked 1822.
- Sandberg, J. G. (1784–1849), underlöjtnant AF (Sthlms eskader); för Sandöström 1808 2/8 (sårad); tilldelningsdatum ej anträffat, men me-

- daljen uppfördes i rullorna fr.o.m. 1811.
- Sandelin, se Zandelin.
- |Schaumckel, J. E. (1781–1833), kir.stud., uppbördsläkare vid ÖF; tilldelades 1808 21/10 GMvg i vitt sidenband (med bestämmelse att Bef. Amiralen i Carlskrona personligen skulle dekorera honom) för Jungfrusund s. å. 18/8, där han "under fiendens eld, då Hemmema Styrbjörn äntrades, på stället lemnade de sårade alt möjligt biträde". – Kir.mag. 1811; med.dr. SMVac 1815.]
- Strandman, C. (1784–18), underlöjtnant AF (Sthlms eskader); för Ume älv 1809 18/8 och Ratan s. å. 20/8; tilldelad 1810 9/5.
- Svensson, P. A. (1773–18), (Horn III: 1:389–390), underlöjtnant ÖF; för Ume älv 1809 18/8 och Ratan s. å. 20/8; tilldelad 1810 9/5. – Tilldelad SMts och SMtSvsund 1790.
- (von) Sydow, J. G. (1784–1850), (Horn III: 1:391–393), löjtnant AF (Gbg eskader); för Furuholmen vid Strömstad 1808 27/4; tilldelad 1810 21/5.
- Thomée, G. W. (1780–1837), (Horn III: 1:400–401), underlöjtnant AF (Sthlms eskader); för Sandöström 1808 2/8; tilldelningsdatum ej påträffat; medaljen angiven i rullorna fr.o.m. 1811.
- Tolleson, P. O. E. (17 –1835), löjtnant Upplands Lantvärnsbrigads 3. bataljon, 2. komp.; för Sandöström 1808 2/8; tilldelad s. å. 24/8.
- Törnquist, M. G. (1781–1856), (Horn III: 1:412–413), underlöjtnant AF (Sthlms eskader); för Grönvikssund 1808 30/8; han borttog därvid färjorna vid Rölax och Lappdal "samt verkställde under en mördande gevärseld försänkningar af det gamla sundet mellan Kimito och Tallholmen"; tilldelad s. å. 19/9.
- Uggla, G. W. (1787–1862), (Horn III: 413–415), underlöjtnant ÖF; för Styrbjörns äntring i Jungfrusund 1808 18/8 (sårad), där han förde Försiktighetens slup; tilldelad s. å. 15/10. – Hans ursprungliga medalj insändes för omprägling och återsändes 1812 25/4.
- Wessberg, J. (17 –1808), underlöjtnant AF; för Grönvikssund 1808 30/8; tilldelad s. å. 19/9, men stupade i Palva sund dagen före (!), då hans kanonslup nr 39 flög i luften.
- Wigert, (17 –18), underlöjtnant Upplands Lantvärnsbrigad; för Sandöström 1808 2/8; tilldelad s. å. 24/8.
- Willich, F. (17 –18), underlöjtnant AF; för Ume älv 1809 18/8 och Ratan s. å. 20/8; tilldelad 1810 9/5.
- af (1812) Wirsén, C. J. (1777–1825), (Horn III: 439–441; SAÄ:2), major AF; för Ume älv 1809 18/8 och Ratan s. å. 20/8; tilldelad 1810 9/5. –

Tilldelades som skeppsgosse SMts för Svensksund, men medaljen återkallades på faderns begäran.

Wollin, G. (1785–18), underlöjtnant ÖF; för Styrbjörns äntring i Jungfrusund 1808 18/8, där han förde Fäderneslandets barkass; tilldelad s. å. 15/10.

Zandelin, G. E. (1778–18), underlöjtnant AF; för Östansjö 1808 18/9; tilldelad 1810 9/5.

Örnberg, J. F. (1781–1814), underlöjtnant AF (Sthlms eskader); för Ume älv 1809 18/8 och Ratan s. å. 20/8; tilldelad 1810 9/5.

Bilaga 2

Guldmedaljerade för Tapperhet till Sjöss under 1813–1814 års krig

Ahlbaum, Carl Johan (1791–1835), (Horn III:1:6–7), underlöjtnant ÖF; för belägringen av Stettin 1813; föreslagen 1814 4/1; tilldelad s. å. 22/3. – Slutligen premiärlöjtnant.

Appelberg, Gustaf Emanuel (1789–1858), (Horn III: 1:19–20), underlöjtnant AF; för Fredrikstad (Norge); föreslagen 1814 4/8; tilldelad s. å. 9/8; dekorerad s. å. 12/12. – Slutligen premiärlöjtnant.

Bagge, J. C. (c:a 1790–18 . .), (tjförteckn. 1813 i Chefen AF:s arkiv B I:1814 nr 4), konstit. underlöjtnant AF; för Fredrikstad (Norge); föreslagen 1814 4/8; tilldelad s. å. 9/8. – Slutligen kapten i handelsflottan.

Blomstedt, Johan Christian (1775–1831), (Horn III: 1:41–42), kapten AF; för Fredrikstad (Norge); föreslagen 1814 4/8; tilldelad s. å. 9/8; slutligen kommendörkapten.

Drakenberg, Nils (1783–1839), (SAÄ:7, där dödsåret är 1837; Horn III: 1:81–82), löjtnant AF; för Fredrikstad (Norge); föreslagen 1814 4/8; tilldelad s. å. 9/8. – Slutligen major.

von Vegesack, O. G. Eugen, baron (1795–1876), (SAÄ:8; Värmlands Fältjäg Reghi II:217), löjtnant Hallands bataljon; för landstigningen vid Fredrikstad (Norge); föreslagen 1814 4/8; tilldelad s. å. 9/8; order till generalen greve Adlercreutz s. å. 2/11 att personligen dekorera honom. – Slutligen kapten. – Känd militär skriftställare, som bl. a. utarbetat den första tryckta sammanställningen av guldmedaljerade för tapperhet.

- Florin, Carl Gustaf (1782–1871), (Horn III: 1:109–110), underlöjtnant ÖF; för belägringen av Stettin 1813; föreslagen 1814 4/1; tilldelad s. å. 22/3. – Slutligen kaptenlöjtnant.
- de Frese, Abraham Carl Christian (1794–1823/. .), (SAÄ:11), underlöjtnant AF; för Fredrikstad (Norge); föreslagen 1814 4/8; tilldelad s. å. 9/8. – Reste utrikes 1822.
- von Gegerfeldt, Göran S. (1779–1866), (Horn III: 1:121–122; SAÄ:14), kapten AF, Landskrona eskader; för rådigt uppträdande såsom befälhavare å en däckad kanonslup under konvojering av handelsfartyg genom Öresund 1813 6/4, då man blev beskjuten från Kronborg; föreslagen s. å. 12/4; tilldelad s. å. 28/4; särskilt Kgl. tack å GO s. å. 1/5; s. å. 4/5 beordrades fältmarskalk Toll att personligen dekorera honom; dekorerad 1814 i mars (medaljen översänd till chefen 3/3; den hade av Genadj för Flottorna rekviderats hos Krigsexpeditionen redan 1813 29/4; betecknande nog heter i brevet 1814 3/3 att dekoreringen skulle företagas av övstljt von Diederichs eller om von G. redan ankommit till Landskrona av major Dorph. Glömd var alltså den särskilda honnören att dekoreras av högste befälhavaren personligen). – Slutligen kommandör.
- Hornstedt, Claes V. (17 . . –18 . .), konstit. underlöjtnant AF; för Fredrikstad (Norge); föreslagen 1814 4/8; tilldelad s. å. 9/8 (hans namn saknas i justerade konceptet till Kgl. Brevet s. å. 2/11; men lyckligtvis hade flaggkapten Gustaf af Klint redan s. å. 17/8 satt ut tilldelningen på GO, varför H. utan krångel fick sin medalj).
- af Klercker, Carl Ulrik (1778–1828), (Horn III: 1:185–186; SAÄ:5), major AF; för Fredrikstad (Norge); föreslagen 1814 4/8; tilldelad s. å. 9/8. – Slutligen överstlöjtnant. – Känd genealogisk samlare och skapare av Klercker/Mattonska samlingen på Kungl. Biblioteket.
- Kullberg, Olof Benjamin (1779–1836), (Horn III: 1:209–211), underlöjtnant AF; för Fredrikstens belägring (Norge) (sårad i höger fot); föreslagen 1814 27/10 till tapperhetsbefordran till ljt, men tilldelades i stället GMts s. å. 2/11. – Slutligen löjtnant.
- Cöster, Franz Bernhard (1797–1878), (Biografika; KrA) fänrik Hallands Infanteribataljon; för landstigningen vid Fredrikstad (Norge); tilldelad 1814 9/8; order till generalen greve Adlercreutz s. å. 2/11 att personligen dekorera honom, men fick han enligt egen uppgift medaljen sig tillsänd i brev från Adlercreutz. – Slutligen kapten. – Hans skildring av Norgefälttåget trycktes i tidn. Hallands Söndagsbilaga nr 6–16/1901.

- Löfström, Johan (1780–18 . .), konstit. underlöjtnant ÖF; för belägringen av Stettin 1813; föreslagen 1814 4/1; tilldelad s. å. 22/3. – Hade även 2 SMts, se underofficersförteckningen nedan. *Trippelmedaljerad*
- Melån, Gustaf Adolf (1781–18 . .), (Horn III: 1:255–256), löjtnant AF; för Fredrikstad (Norge); föreslagen 1814 4/8; tilldelad s. å. 9/8; dekorerad i oktober s. å. – Slutligen kapten.
- Nordenskiöld, Otto Gustaf, baron (1841), (1780–1861), (Horn III: 1:275–276; SAÄ:8), övstljt ÖF; för landstigningen och erövringen av Kragerön (Norge) 1814; tilldelad s. å. 9/8; s. å. 28/10 beordrades viceamiral baron Cederström personligen dekorera honom; medaljen bortglömdes och rekvirerades av Generaladj. för Flottorna först 1815 21/1, varpå denna nödgades återupprepa rekvisitionen s. å. 15/3. – Slutligen (verklig) amiral.
- Peteché, Gustaf (1780–1824), (Rullor; KrA), löjtnant AF, Malmö eskader; för Fredrikstad (Norge); föreslagen 1814 4/8; tilldelad s. å. 9/8. – Slutligen löjtnant.
- Raab, Per Adam Claes, baron (1793–1821), (SAÄ:20), löjtnant Hallands Infanteribataljon; för landstigningen vid Fredrikstad (Norge); tilldelad 1814 9/8; order till generalen greve Adlercreutz s. å. 2/11 att personligen dekorera honom. – Avancerade icke.
- Ramsay, Johan Wilhelm (1788–1840), (SAÄ:21; Horn III: 1:317–318), löjtnant AF; för Fredrikstad (Norge); föreslagen 1814 4/8; tilldelad s. å. 9/8; dessutom tilldelad HMKHedsabel 1816 2/8 för sjöexpeditionen å marinbriggen Delphin. – Slutligen kapten.
- Rosenswärd, Johan Samuel (1782–1818), (SAÄ:4), major AF; för landstigningen på Kragerön (Norge); tilldelad 1814 9/8; medaljen rekvirerad av Generaladj för Flottorna först 1815 21/1, som s. å. 15/3 nödgades återupprepa rekvisitionen. – Slutligen överstlöjtnant och guvernör på S:t Barthélemy.
- Röö, Johan Henrik (1787–1855), (Horn III: 1:351–352), löjtnant AF; för Fredrikstad (Norge); föreslagen 1814 4/8; tilldelad s. å. 9/8. – Slutligen kommendörkapten.
- Sjögren, Johan Erland (1772–18 . .), (GenAdjExp A, Utg.koncept 1815 21/1), underlöjtnant ÖF (Örlogsskeppet Manligheten); för äntringen av danska kaparfregatten Elfven medelst en "16 åra slup" under patrullering å Malmö redd 1813 19/12 om natten; tilldelad 1814 24/5; Genadj. för Flottorna glömde dock rekvirera medaljen till 1815 21/1, men nödgades s. å. 15/3 upprepa rekvisitionen, varpå medaljen s. å. 14/4 äntligen nedsändes till Befälhavande Amiralen i Karlskrona.

- Svanberg, Anders (1765–1823), (Karlskrona Station, Stationsbef:s Militär-exp B:II:1, 1814 22/3), konstit. underlöjtnant ÖF; för belägringen av Stettin 1813; föreslagen 1814 4/1; tilldelad s. å. 22/3. – Innehade även 2 SMts, se underofficersförteckningen nedan. *Trippelmedaljerad*
- af Trolle, G. H. J. (1764–1824), (SAÄ:14; Horn III: 1:403–404), major AF; för landstigningen på Kragerön (Norge) 1814; tilldelad 1815 (förmodligen 2/1, då GenAdj för Flottorna rekvirerat den s. å. 3/1). – Slutligen överstelöjtnant.
- Ulfsparre (af Broxvik), Carl Gustaf (1783–1846), (SAÄ: 53; Horn III: 1:416), underlöjtnant AF; för Fredrikstad (Norge); föreslagen 1814 4/8; tilldelad s. å. 9/8; av Konungen tilldelad RyS:tA03kl 1818 28/10 för tapperhet och blev därigenom tillika ärfblig rysk adelsman. – Slutligen löjtnant.
- Ulner, Carl Hans (1796–1859), (Horn III:1:417–419), underlöjtnant ÖF; för Kragerön (Norge) 1814; föreslagen s. å. 4/8; tilldelad s. å. 9/8; dekorerad av Bef. Amiralen s. å. i november (medaljen översänd dit 28/10); dessutom tilldelad HMKHedsabel 1816 2/8 för kryssning med örlogsbriggen Delphin. – Han var blott 18 år. – Slutligen konteramiral och sjöförsvarsminister.
- Ögnelood, Johan R. (1778–1824), (SAÄ:9; Horn III: 1:450–451), kapten ÖF; för Fredrikstad (Norge); föreslagen 1814 4/8; tilldelad s. å. 9/8; dekorerad 1815 i maj (medaljen tillsänd chefen övstljt von Diederichs s. å. 11/5). – Slutligen major. – Han fick våren 1813 arrest för att han utan order i Pommern avgivit salut på Konungens namnsdag s. å. 28/1 (Chefen AF arkiv, D III:7).

Bilaga 3

Vid Örlogsflottan och Arméns Flotta åren 1816–1823 tjänstgörande medaljerade underofficerare

- Andersson, Gunnar, * 1777 1/10, † (levde 1818). – 1794 2/3 kom i tjänst vid Arméns Flottas Stockholmseskader; blev korpral vid (1815) Olanders komp 1811; 1814 kommenderad till Frankrike med Pontonjärkompaniet; 1815 30/1 sergeant; i tjänst ännu 1818 men ej 1821. – SMts 1808; fick pension fr. o. m. 1816.
- Appelbom, Matts, * 1765 26/2, † 18 . . (levde 1821). – Var 1808–1809 förhyrd skeppare vid Arméns Flotta; kom i tjänst där som underskeppare 1810 10/12; i tjänst ännu 1821. – Betyg 1816: god, "Kännare af

- mindre fartygs takling. Skrifver och räknar dåligt." – SMts 1790 för Svensksund; fick pension fr. o. m. 1816.
- Askelund, Johan, * 1784, † 18 . . (levde 1823). – Antogs 1804; underskeppare vid Örlogsflottan 1813 23/4; var åren 1821–1822 permitterad för utrikes handelssjöfart; i tjänst igen 1823; saknas 1824. – SMts 1808; pensionsbrev nr 14.
- Berg, Gustaf Adolf, * 1760, † 18 . . (levde 1823). – Antogs vid Örlogsflottan 1780; konstapel 1790 28/8; flaggkonstapel 1815 5/5; gmstr 1823: "swarat försvarligt", 19 goda sjötåg, pålitlig i land, god hälsa, överföres på indragningsstat. – SMts 17 . .; fick icke pension.
- Björk, Jonas, * 1764, † 18 . . (levde 1825). – Antogs vid Örlogsflottan 1784; överskeppare 1790 28/8; gmstr 1823; "mindre kunnig", tämligen gott uppförande i land, svag hälsa, sätts på indragningsstat; i tjänst ännu 1825. – SMts 1790; fick icke pension.
- Björkqvist, Anders Gustaf, * 17 . ., † på sjukhuset i Sthlm 1816 30/4. – Blev sergeant vid Arméns Flottas Stockholmseskader 1809 2/10. – SMts 1808 för Sandöström; fick pension 1816.
- Bomqvist, Daniel, * 1777 15/8, † 18 . . (levde 1817). – 1806 10/8 kom i tjänst vid Arméns Flottas Stockholmseskader; 1813 15/12 sergeant; var i tjänst 1817 men ej 1823. – SMts 1808; fick icke pension.
- Broberg, Anders, * 1782, † (1818/19): "Afförd ur Rullan d. 20 April 1819 såsom ansedd omkommen med Skeppet Svea fördt af Capitaine Lemoine". – Antogs 1802; högbåtsman vid Örlogsflottan 1812 23/7; examen 1816: "Svarat wäl; mycket god conduite". – 2 SMts senast 1809; pensionsbrev nr 18. *Dubbelmedaljerad*.
- Bäckler, Johan Zacharias, * i Sachsen 1770, † 18 . . (levde 1816). – Antogs 1790 vid Arméns Flottas Stockholmseskader; styckjunkare 1802 1/9 stod 1816 vid 6. kompaniet. – SMts 1789; fick icke pension.
- Dahn, Carl Johan, * 1790 3/5, † 18 . . (levde 1816). – Kom i tjänst 1815 3/8 som underskeppare vid Arméns Flotta; fick 1815 30/10 ett års permission för handelssjöfart; 1816 9/5 dömd från tjänsten för stöld och förfalskning. – SMts 1814 samt SMtf, troligen båda för Stettins belägring. *Dubbelmedaljerad*.
- Deyenberg, D. M., * i Bohuslän 1793 29/9, † 1870 (änka Maria Nordström). – Antogs 1 . . . vid Arméns Flottas Göteborgseskader; var 1814 sergeant; var 1824 och 1831 tulljaktuppsyningsman i Lysekil; var 1850 tullkontrollör. – Bodde 1860 i Ljungs sn i Bohuslän. – SMts 1814 9/8 för Kragerön (Norge); hade pension 1821, men icke 1819.
- Ehrenberg, Ingemar, * 17 . ., † 18 . . (levde 1800). – Var 1800 verkmästare

- vid Örlogsvarvet i Karlskrona. – GMIq (mindre i kedja av guld för knapphålet), ”i anseende till den utmärkta nit och skicklighet han – – – wid flere laggranna arbeten och nu sist wid Obelisque = Byggnaden i Stockholm ådagalagt”.
- Ekberg, Anders Gustaf, * 1779 13/1, † 18 . . (levde 1831). – Kom i tjänst vid Arméns Flottas Stockholmseskader såsom extra sergeant 1813 15/4; sergeant 1815 28/3; var 1831 underkonstapel. – SMts 1809 för Ratan; pension fr. o. m. 1816.
- Ekman, Johan, * 1779, † 18 . . (levde 1831). – Antogs vid Örlogsflottan 1800; konstapel 1814 23/8; gmstr 1823: ”Swarat godt”, 10 goda sjötåg, pålitlig i land, ”sjuklig; lam i fötterne”; i tjänst ännu 1831. – SMts 1814 2/11 för Norge; pensionsbrev nr 7.
- Engström, Mathias, * 1784, † 18 . . (levde 1831). – Antogs vid Örlogsflottan 1804; högbåtsman senast 1808; underskeppare 1817 2/1; gmstr 1823; uppförande ”tämmligen godt” under 11 sjötåg, gott uppförande i land, god hälsa; i tjänst ännu 1831. – SMts 1808 för Styrbjörns äntring (sårad); pensionsbrev nr 16.
- Flintzberg, Carl H., * 1790, † (levde 1831). – Antogs vid Örlogsflottan 1810; arklimästare 1808 23/12 (som underårig?); var 1815 karaktäriserad flaggjunkare; undergick 1816 officersexamen; gmstr 1823; ”Swarat godt”, 12 rekommenderade sjötåg, ”utmärkt god” i land, god hälsa; konstapel 1824 10/9; gmstr 1825: ”Kunnig och ordentlig”; – SMts 1814 24/5 för danska kaparen Elfvens äntring å Malmö redd 1813 19/12; pensionsbrev nr 3.
- Fontaine, Johan, * Karlskrona 1763, † 1816 27/11. – Styckjunkare 1796 27/10 vid Arméns Flottas Stockholmseskader; stod 1816 vid 7. komp i Sthlm. – SMts 1790; SMts 1808 för Grönviksund; fick icke pension för någondera medaljen.
- Gahn (”Gähn” eller vanligast ”Jähn”), Henrik * 1785 4/1, † 18 . . (levde 1821). – Antogs vid Arméns Flottas Göteborgseskader 1806; underskeppare 1810 10/9; avsked 1816 12/8. – SMts 1814 2/11 för Fredrikstad (Norge); avförd från pension andra halvåret 1817.
- Gerle, C. G., * 17 . ., † 18 . . (levde 1826). – Var 1816 f. d. styckjunkare vid Arméns Flottas Sthlmseskader; bodde i Sthlm ännu 1826. – SMts 1 . . .; fick medaljpension fr. o. m. 1818.
- Hasselgren (även Hasselberg), Peter Gustaf, * 17 . ., † 1820 6/4. – Antogs som arklimästare vid Örlogsflottan 1804 6/9; SMts 1814 2/11 för Norge; pensionsbrev nr 9.
- Hesselgren, Anders Lorens, * Stockholm 1778, † 18 . . (levde 1817). – An-

- togs 1792; styckjunkare 1801 12/2; stod 1816 vid 4. komp av Arméns Flottas Sthlmseskader; s. å. 1/10 transporterad till "Generela Staten".
– SMts 1808; fick icke pension.
- Holm, Johan, * 1780, † 18 . . (levde 1816). – Antogs 1800 vid Örlogsflottan; högbåtsman 1809 14/3; underskeppare 1818 15/12. – SMvg "för folks bergning under förloringen af Briggen Oeconomien" (senast 1815), av Konungen.
- Holm, Johan Gabriel, * 1771, † 18 . . (levde 1823). – antogs vid Örlogsflottan 1791; överskeppare 1811 4/4; flaggskeppare 1814 10/8 och fick 1816 examensbetyget: "Swarat wäl med god practisk kändedom; god conduite". Tilldelad SMvg av Konungen 1814 12/4 i vitt band.
- Holm, Niklas, * 1785 4/2, † 18 . . (levde 1831). – Antogs vid Arméns Flottas Göteborgseskader 1808; sergeant 1809 22/3; styckjunkare 1814 12/8; i tjänst 1818, avsked senast 1821. – Bodde 1860 i Landskrona. – SMts 1814, troligen för Norge; pensionsbrev nr 150.
- Hybinette, Gustaf Adolf, * i Västergötland 1782, † Gbg 1833 12/12. – Antogs 1801 vid Arméns Flottas Göteborgseskader; var 1808 arklimästare; var 1815 underlöjtnant. – SMts 1815 för sjöstriden utanför Strömstad 1808 27/4.
- Jansson, Sven, * 1776, † (levde 1831). – Antogs vid Örlogsflottan 1796; konstapel 1811 12/1; gmstr 1823: "Swarat godt", 10 rekommenderande sjötåg, pålitlig i land, god hälsa, är uppbördsman på sjökastellet Kungsholmen; gmstr 1824 tillägger: "med kändedom förenar drift och ordning som uppbördsman"; i tjänst ännu 1831. – SMts senast 1809; pensionsbrev nr 5; fick något av åren 1824/29 Dykeridirektionens SM.
- Carlsson, Lars, * 1780, † 18 . . (levde 1823). – Antogs vid Örlogsflottan 1800; var 1809 högbåtsman; underskeppare 1818 3/2; gmstr 1823: "svarat ganska väl", 6 goda sjöresor, gott uppförande i land, god hälsa. – "Silfver Medaille för ädla gerningar", dvs. SMvg 1809 4/8 för att han hoppat i havet från linieskeppet Fäderneslandet och räddat icke simkunnige båtsmannen vid Östgöta komp nr 70 Lydig.
- Cedergren, Peter A., * 17 . ., † 18 . . (levde 1823). – Antogs 18 . . för nr 21 vid Pihls Kofferdibåtsmanskomp av Örlogsflottan; 1816 såsom underskeppare överförd till Arméns Flottas Göteborgseskader; i tjänst där 1823. – SMts 1814 24/5 för danska kaparen Elfvens äntring 1813 19/12; hade pension fr. o. m. 1816.
- Clase, Johan, * 1780, † (levde 1831). – Antogs vid Örlogsflottan 1800; un-

- derskeppare 1811 4/4; examen 1816 (fick 9 frågor): "Swarat wäl"; överskeppare 1820 21/1; gmstr 1825: "Swarat wäl", 16 ganska goda sjötåg, god i land, god hälsa; i tjänst ännu 1831. – SMts 1808 för Styrbjörns äntring; pensionsbrev nr 13.
- Cornéer, Emanuel, * 1764, † 18 . . (levde 1823). – Antogs 1790 vid Örlogsflottan; flaggkonstapel s. å. 28/8; är 1816 uppbördsman "vid Bergsprängningen"; examen s. å.: "Grundelig kunskap; utmärkt god conduite". – SMts 1 . . . (har den 1816); fick icke pension.
- Kraak, Carl Christian, * 1785 25/3, † 18 . . (levde 1823). – Kom 1808 19/3 i tjänst vid Arméns Flotta; blev 1809 30/12 styckjunkare; var 1816 i tjänst, men hade 1823 avsked. – SMts 1808 för Grönvikssund; fick pension fr. o. m. 1816.
- Kullenberg, Claes, * 1764 18/7, † 18 . . (levde 1815). – Kom 1771 i tjänst som skeppsgosse vid Finska eskadern av Arméns Flotta; 1787 1/11 korpral vid Sthlms eskader; 1788 19/5 furir där; s. å. 23/8 sergeant där; 1790 19/1 styckjunkare där; bevistade s. å. bataljen vid Fredrikshamn och Viborgska gatloppet; var 1815 flaggkonstapel. – SMtFredhmn 1790.
- Lillja, P. A., * 1767, † 1818 17/1. – Antogs 1787 vid Örlogsflottan; konstapel 1790 19/11; examen 1816: "Hjelpelig kundskap; pålitelig conduite." – SMts 1 . . . (har den 1816).
- Lindberg, Johannes, * 1770, † 18 . . (levde 1829). – Antogs vid Örlogsflottan 1796; konstapel 1809 28/7; gmstr s. å.: "swarat försvarligt", 8 goda sjötåg, pålitlig i land, god hälsa; i tjänst ännu 1829. – SMts 1808 för Styrbjörns äntring; fick icke pension.
- Lindqvist, Samuel, * 1762 2/9, † 18 . . (levde 1831). – Sedan 1794 idkat handelssjöfart på Medelhavet, Nordsjön och Spanska sjön; 1808–1809 förhyrd styckjunkare vid Arméns Flotta på mörsarbåt nr 6; kom i tjänst som underskeppare 1811 9/5; bevistat Norgefälttåget 1814; var 1823 överskeppare. – Betyg 1816: mycket god. "Äger kundskap i takling af större och mindre fartyg, journalers förande, uppbörds handhafvande och wård". – SMts 1808; fick pension fr. o. m. 1816.
- Ljunggren, Carl, * 1780, † 18 . . (levde 1829). – Antogs vid Örlogsflottan 1804; arklimästare 1805 6/8; konstapel 1820 24/7; gmstr 1823: "Swarat försvarligt", 2 rekommenderande sjötåg, "kunnig och ordentlig" uppbördsman vid Artillerimaterialboden och Tillverkningskammaren; flaggkonstapel 1824 12/10; i tjänst ännu 1831. – SMts 18 . . ; fick icke pension.
- Löfstedt, Carl Fredrik, * 1774, † 18 . . (levde 1818). – Antogs 1796; 1814

30/8 underskeppare vid Örlogsflottan; examen 1816 (fick 8 frågor): "Svarat wäl med god practisk kännedom; god conduite"; frändömd tjänsten av Krigshovrätten 1818 2/9. – SMts senast 1809; fick ej pension; hade 1816 förlorat medaljen under resa Ystad-Karlskrona och fick en ny 1816 20/9 på egen bekostnad.

Lommerin, Erik Magnus, * 1778, † 1831 15/11 (änkan A. C. Boman, † 1848 28/5). – Antogs vid Örlogsflottan 1798; arklimästare 1795 10/4; konstapel 1809 14/3; gmstr 1823: "Swarat försvarligt", 7 rekommenderande sjötåg, pålitlig i land, "sjuklig af ärhållne blessurer 1808"; i tjänst ännu 1831. – SMts 1808 för Styrbjörns äntring; pensionsbrev nr 4.

Lundberg, C. G., * 17.., † 18.. (levde 1818). – Sergeant vid Arméns Flotta 1813 11/5; avsked 1815. – SMts 1808 för Grönvikssund; fick medaljpension fr. o. m. 1817.

Lundborg, Johan, * 1760 12/8, † (levde 1831). – Antogs vid Arméns Flotta 1794; sergeant vid Göteborgseskadern 1800 6/12; flaggkonstapel 1810 7/2; var 1828 "stufningsunderofficer"; i tjänst ännu 1835, men icke 1839. – SMts 1814 9/8 för Fredrikstad (Norge); pensionsbrev nr 149.

Löfström, Johan, * 1780 8/7, † (levde 1845). – Antogs vid Örlogsflottan 1800; konstapel 1809 14/3; flaggjunkare; underlöjtnants karaktär 1813; examen 1816: "Känd kundskap; berömvärd conduite"; gmstr 1823: "Swarat godt", 7 rekommenderande sjötåg, pålitlig i land, god hälsa; i tjänst ännu 1845. – SMts 1808 för Styrbjörns äntring; ånyo SMts 1813 för Stettins belägring; pensionsbrev nr 2; GMts 1814. Se officersförteckningen, bilaga 2 ovan. *Trippelmedaljerad*

Mangström, Jakob, * i Nyland 1759, † 18.. (levde 1823). – Antogs 1780; styckjunkare 1800 20/12 vid Arméns Flotta; stod 1816 vid 2. komp i Sthlm; i tjänst ännu 1823. – SMt Fredhmn/Svsund 1790; fick pension fr. o. m. 1816.

Nemlander, Elias, * 1766 18/12, † 1823. – Kom 1787 2/10 i tjänst vid Arméns Flotta; 1790 bevistade som styckjunkare och chef på kanonjolle bataljerna vid Fredrikshamn, Viborg, Kogvisto kyrka, Viborgska gatloppet och Svensksund; 1808 fången på Sveaborg; 1810 14/6 återkom från Ryssland till Stockholm; 1815 chef på kokbåten nr 26. – SMtFredhmn/Svsund 1790; SMts s. å., SMtf s. å.; fick pension fr. o. m. 1816.

Nordberg, Per Viktor, * 1797 22/2, † 1819/21. – Kom i tjänst 1809 som skeppsgosse vid Arméns Flotta; 1812 medelstyrman; s. å. styrmans-examen; överstyrman 1814 3/1; 1815 officersexamen och flaggjunka-

- re; i tjänst ännu 1818. – SMts, tilldelad 1814 2/11, dekorerad 11/12 för Huth "å Fredriks Stads Västra Inlopp"; fick pension fr. o. m. 1816.
- Nyberg, Gustaf Fredrik, * 1793 26/7, † 18 . . (levde 1821). – 1807 31/3 kom i tjänst vid Arméns Flotta; 1814 7/7 styckjunkare; i tjänst 1821. – SMts 1814 9/8 för Fredrikstad; fick pension fr. o. m. 1816.
- Nyman, Justus, * 1784, † (levde 1824). – Blev underskeppare vid Örlogsflottan 1814 25/2; gmstr 1823: "swarat wäl", gott uppförande under 9 sjötåg, "utmärkt dålig conduite" på land, god hälsa; var i tjänst 1824, men saknas 1827. – SMts 1808 för Styrbjörns äntring; pensionsbrev nr 15.
- Nyström, Johan Magnus, * 1791, † (levde 1831). – Antogs vid Örlogsflottan 1811 29/8; arklämästare s. d.; gmstr 1823: "Swarat godt", 4 goda sjötåg, pålitlig i land, god hälsa; i tjänst ännu 1831. – SMts 1815 24/1 för danska kaparen Elfvens äntring utanför Malmö 1813 19/12; pensionsbrev nr 11; dekorerad 1815 12/5 i Karlskrona.
- Olifvelöf, Johan, * Väsby Norrgård (Cargo sn, Finl.) 1784 9/4, † 18 . . (levde 1816). – 1809 7/1 antogs till underskärsgårdsstyrman vid Arméns Flotta; 1811 27/2 skärsgårdsstyrman. – "Har idkat utrikes sjöfart på Ryssland." – SMts för Sandöström 1808; fick icke pension.
- d'Orchimont, Charles Emil, * Strömstad 1795 5/12, † Levene 1850 26/1 (SAÅ:5). – Sergeant vid Arméns Flottas Göteborgskader 1814 24/2; styckjunkare s.å.; underlöjtnant 1815 17/1; slutligen major. – SMts 1814 9/8 för Kragerön (Norge).
- Orgman, Anders, * Stockholm 1772, † 18 . . (levde 1816). – Antogs 1789; styckjunkare 1811 11/2 vid Arméns Flottas Stockholmskader; stod 1816 vid 5. komp i Sthlm. – SMts 1790; fick icke pension.
- Pahl, C. F., * 17(9)1 (väl fel för 1781?), † 18 . . (levde 1823). – Antogs vid Arméns Flottas Göteborgskader 1796; sergeant 1807 31/12; avsked 1823 2/7. – SMts 1814 2/11 för Fredrikstad (Norge); fick pension fr. o. m. 1816.
- Palmström, C. F., * 1795 13/12, † 18 . . (levde 1831). – Antogs vid Arméns Flottas Göteborgskader 1811 11/3; sergeant 1813 31/1; styckjunkare 1816 26/4; i tjänst 1823, men hade avsked 1831. – Bodde 1860 i Kristinehamn och kallas överstyrman. – SMts 1814 9/8 för Kragerön (Norge); fick pension fr. o. m. 1816.
- Pettersson, Lars, * 1766, † 1818 13/8. – Antogs 1786; flaggskeppare vid Örlogsflottan 1803 15/8; examen 1816: "Swarat wäl, med god praktisk kännedom; god conduite." – SMts 1790; fick icke pension.

- Pettersson, Sven, * 1777, † (levde 1831). – Antogs vid Örlogsflottan 1804; arklmästare 1805 6/8; konstapel 1821 18/1; gmstr 1823: "Swarat godt", 9 goda sjötåg, pålitlig i land, god hälsa; var i tjänst ännu 1831. – SMts 1814 22/3 för Stettins belägring 1813; pensionsbrev nr 10.
- Rask, . . . , * 17 . . , † 18 . . – Var 1814 sergeant vid Arméns Flottas Göteborgseskader. – Smts 1814 9/8 för Kragerön (Norge); fick icke pension.
- Rehnström, Samuel, * 1786 25/8, † 18 . . (levde 1814). – 1808 26/4 kom i tjänst vid Arméns Flottas Stockholmseskader; sergeant 1813 4/5. – SMts 1808 för Sandöström, där han på kanonslup nr 1 sårades svårt i foten; fick icke pension.
- Sandberg, Johan Arvid, * 1766 14/5, † 18 . . (levde 1821). – Antogs vid Arméns Flotta 1789; sergeant 1793 9/9; styckjunkare 1796 1/9; i tjänst ännu 1821. – SMts från Gustaf III:s tid; fick icke pension.
- Sandberg, Jöns * 1773, † 1824 22/10. – Blev högbåtsman vid Örlogsflottan 1811 4/4; blev underskeppare 1819 23/9; gmstr 1823: "Swarat tämmeligen wäl", gjort 4 sjötåg med "tämneligen goda" betyg, dåligt uppförande på land, svag hälsa. – SMts 1808 för Styrbjörns äntring; pensionsbrev nr 17.
- Sandstedt, Abraham, * 1788 9/5, † 18 . . (levde 1831). – Blev efter tidigare tjänst på annat håll sergeant vid Arméns Flottas Stockholmseskader 1811 16/6; avtjänade i september 1817 fjorton dagars arrest; i tjänst ännu 1823, men hade avsked 1831. – SMts 1813 för Stettins belägring; fick pension fr. o. m. 1816.
- Schröder, Carl Olof, * 1761 7/2, † 18 . . (levde 1816). – Kom i tjänst 1788 8/7 vid Arméns Flotta som överstyrman; avsked 1791–1805 för handelssjöfart; underskeppare 1807 1/5 vid Sthlms eskader; har styrmans-examen. – Betyg 1816: Dålig. "Känner Takling af mindre fartyg. Skrifver och räknar dåligt." – SMtFredhmn/Svsund 1790 och SMts s. å.; fick pension fr. o. m. 1816.
- Schönstedt, Gustaf Adolph, * 17 . . , † 18 . . (levde 1831). – Blev styckjunkare 1814 7/7 vid Arméns Flottas Stockholmseskader; stod 1816 vid 8. komp; var 1831 f. d. konstapel. – SMts 1808 för Palvasund; fick pension fr. o. m. 1816.
- Segelbaden (? = Segebaden), J., * 1766 2/2, † 181 . . – Antogs vid Arméns Flotta 1790 24/2; sergeant 1807 14/2; styckjunkare 1812 24/12 vid Göteborgseskadern. – SMts före 1815.
- Sillman, Jonas, * 17 . . , † 18 . . (levde 1818). – Var 1817 f. d. underskeppare vid Arméns Flotta och bor i Malmö. – SMts 1809, dekorerad i

- Sthlm s. å. 9/11; lyfte pension genom landshövdingen 1817 men ej 1820.
- Stadig, Anders Peter, * 1784 21/7, † 18 . . (levde 1831). – Idkat handelssjöfart på Nord- och Östersjön; var 1808–1809 förhyrt befäl på Örlogsflottan; kom i tjänst vid Arméns Flottas Stockholmseskader som underskeppare 1814 26/11; i tjänst ännu 1823, men hade avsked 1831. – Betyg 1816: dålig, "Känner takling af skärgårdsfartyg. Skrifver och räknar dåligt." – SMts 1808; fick pension fr. o. m. 1816.
- Stenberg, Zakarias Claes, * 1772 8/6, † 18 . . (levde 1816). – Kom 1791 i tjänst vid Örlogsflottan; 1795 17/3 undergått examen; 1799 övergick till Arméns Flotta; 1808 bevistade affärerna vid Lemo, Tandholmen, Sandöström, Grönvikssund och Palvasund; 1809 20/5 flaggkonstapel; 1810 chef på kanonslup nr 19; i tjänst ännu 1816. – SMts 1808 för Grönvikssund.
- Stjernberg, Carl Gustaf, * 1794 25/11, † Karlskrona 1870 5/10. – Antogs vid Örlogsflottan 1814; arklimästare (senare kallat underkonstapel) vid Örlogsflottan 1813 25/8; gmstr 1823: "Swarat godt", 4 goda sjötåg, pålitlig i land, god hälsa; gmstr 1825: "Rask och oförtruten"; flaggkonstapel 1844 14/3; i tjänst ännu 1845 såsom "utmärkt skicklig uppbördskonstapel". – SMts 1814 9/8 för Kragerön (Norge); pensionsbrev nr 12.
- Svanberg, Anders, * 1765, † 1823 10/5. – Antogs 1785; konstapel vid Örlogsflottan 1795 9/3; flaggjunkare 1812; konstit. underlöjtnant 1813; underlöjtnants karaktär 1814; examen 1816: "Känd kunskap; berömligt uppförande." – SMts senast 1809; ånyo SMts 1813 för Stettins belägring; pensionsbrev nr 1 ("förkommit", anges i dödsrapporten). – Hade även GMts, se officersförteckningen, bilaga 2. *Trippelmedaljerad*.
- Termaenius, Erik, * 1756 12/3, † 18 . . (levde 1816). – Kom 1777 31/5 i tjänst vid Arméns Flotta; blev 1785 korpral; bevistade 1788 alla årets sjöbataljer; 1789 bevistade samtliga sjöbataljer; 1790 bevistade slagen vid Fredrikshamn, Svensksund och Viborgska gatloppet; 1804 26/4 undergick examen; 1805 30/3 styckjunkare; 1808 fången å Sveaborg; 1810 återkom från Ryssland till Sthlm; (har 1816 trettionio tjänsteår). – SMtf 1789; SMtFredhmn/Svsund 1790; SMts s. å., fick icke pension. *Trippelmedaljerad*.
- Thorsell, Carl Fredrik, * 1798, † 18 . . (levde 1831). – Antogs vid Örlogsflottan 1808; underkonstapel 1815 10/5; gjort officersexamen; i tjänst 1831. – Hade 1829 Dykeridirektionens SM.

- Tillack, . . . , * 17 . . , † 18 . . (levde 1812). – Var 1812 f. d. underskeppare vid Örlogsflottan. – SMvg (mindre) av Konungen 1812 12/3, för det han "utur svår lifsfara räddat tvänne Gardister".
- Törnsten, O., * 17 . . , † 18 . . (levde 1816). – Var 1814 styckjunkare vid Arméns Flottas Göteborgskader. – SMts 1814 9/8 för Kragerön (Norge).
- Wahlbom, Carl Fredrik, * 1780, † Karlskrona 1824 22/5. – Antogs vid Örlogsflottan 1800; underskeppare 1811 4/4; gmstr 1823: "swarat wäl", 14 goda sjötåg, "mindre god conduite" i land, god hälsa. – Hade 1823 "Medaille för Folks bergning", dvs. tilldelades 1812 5/3 SMvg (mindre) för det han vid 2 tillfällen räddat drunknande.
- Wahlgren, Peter Gustaf, * 1784, † 1825 29/7. – Antogs vid Örlogsflottan 1804; arklämstare 1803 28/8; konstapel 1818 22/6; gmstr 1823: "Swarat hjälpligt", 4 goda sjöresor, opålitlig i land, god hälsa; gmstr 1825 tillfogar: "Rask, men har smak för starka drycker, duger icke till Upbörds Konstapel.". – SMts 1814 2/11 för Norge; hade 1815 förlorat medaljen på briggen Svalan och fick 1816 20/9 ny på egen bekostnad; pensionsbrev nr 8.
- Welcher, Johan F., * 1786 17/11, † 18 . . (levde 1814), (Horn III: 1:429) – Antogs 1808 21/3 till extra sergeant vid Arméns Flottas Stockholmskader; 1809 konstit. underlöjtnant; verkl. underlöjtnant 1810 1/5. – SMts 1808 för Grönvikssund och Palvasund; dekorerad s. å. 22/9; fick icke pension då han blivit officer.
- Wetterström, . . . , * 17 . . , † 18 . . (levde 1815). – Var 1814 furir vid Hallands Infanteribataljon. – SMts 1814 9/8 för Kragerön (Norge).
- Wiberg, Carl Fredrik, * 1781, † 1822. – Antogs 1803; konstapel vid Örlogsflottan 1814 27/10. – SMts 1814 22/3 för Stettins belägring 1813; pensionsbrev nr 6.
- Wigelsten, Johan P., * 1797, † (1841?), (änkan Lovisa Nyman, † 1855 12/7). – Antogs 1813 till kofferdikarl nr 6 på major Melanders kofferdibåtsmanskompani av Örlogsflottan; blev 1819 högbåtsman; gmstr 1825: "Swarat wäl", 4 goda sjöresor, mindre god i land, god hälsa, i tjänst ännu 1831. – SMts 1814 för Norge; pensionsbrev nr 35.
- Wilde, Jakob, * 1770 8/1, † 18 . . (levde 1821). – Kom 1789 30/3 i tjänst vid Arméns Flotta och bevistade striderna vid Porkala i 3 månader; 1790 2/5 undergått examen; s. å. bevistat Svensksundslaget på galären Halland; 1796 27/10 styckjunkare; 1808 bevistat på kanonslup nr 67 bataljerna vid Tandholmen, Kimmitoström, Sandöström och Palvasund; 1815 chef på kanonslup Fredrikssund; avsked 1817 23/8, se-

- dan han s. å. 15/8 arresterats "i Swarta Kammaren för Öfvervåld i Wackten". – SMtSvsund 1790; SMts 1808 för Sandöström; fick pension fr. o. m. 1816. *Dubbelmedaljerad*.
- Åberg, Anders, * 1753, † 18 . . (levde 1816). – Antogs 1773; flaggskeppare vid Örlogsflottan 1790 6/11; examen 1816: "Svarat wäl, med god practisk kännedom; god conduite"; avsked 1818 11/6. – SMts 1 . . .; fick icke pension.
- Åkerblom, Anders, * 1762 1/5, † (levde 1829). – Från 1783 idkat handels-sjöfart; 1789 förhyrd matros på fregatten Sprengtporten; 1790 bevisat sjöbataljerna vid Fredrikshamn och Viborg, svårt sårad i sidan vid Fredrikshamn och muskötkula tvärs genom bröstet vid Viborg; underskeppare 1790 31/8; kom i tjänst vid Åbo eskader av Arméns Flotta 1793 1/7; överskeppare s. d.; överförd till Sthlms eskader 1808 2/3. – Betyg 1816: God; varvsskeppare vid Kgl. Hovjaktvarvet 1813 och ännu 1829. – SMts 1790; fick icke pension.
- Åmansson, Carl Jonas, * 1792 14/11, † 18 . . (levde 1823). – Kom i tjänst 1809 12/12 vid Arméns Flotta som underskeppare (var förut 1808–1809 förhyrd sergeant); överskeppare 1818 16/4. – Betyg 1816: God. "Kundskap i takling af gallärer och smärre fartyg, journalers förande och uppbörds handhafvande." – SMts 1808 för Sandöström, där han som skeppsgosse miste vänster ben; fick pension fr.o.m. 1816.
- Åström, Lars Peter, * 17 . . , † 18 . . (levde 1817). – Blev extra sergeant vid Arméns Flotta 1810 9/5; hade 1815 15/4 till 1816 14/4 utrikes permission; i tjänst ännu 1817. – SMts 1814 2/11 för Fredrikstad (Norge); fick pension fr.o.m. 1816.
- Öman, Jakob, * 1786 20/6, † 18 . . (levde 1817). – Kom i tjänst vid Arméns Flotta som underskeppare vid Sthlms Eskader 1814 14/4; hade 1815–1816 permission för handelssjöfart. – Betyg 1816: dålig. "Känner mindre skärgårdsfartygs takling." – SMts 1808; fick pension fr. o. m. 1816.

Medaljerade korpraler och meniga vid Örlogsflottan åren 1816–1821

- Ahl, Nils Olsson, * 1790, † 18 . . (levde 1860). – Antogs 1809 för nr 219 (Orust härad) vid 1. Bohusläns komp; gmstr 1816: "befaren"; var 1829 korpral. – SMts 1813; pensionsbrev nr 92.
- Anckar, Bengt Jonsson, * 1771, † 1831. – Antogs 1801 för nr 54 (Gunnarp sn) vid Södra Hallands komp; gmstr 1816: "välbefaren". – SMts 1809 för Ratan; pensionsbrev nr 102.
- Beckman, Olof Andersson (även Persson), * 1768, † 1819. – Antogs för nr 103 (Nye sn) vid Östgöta komp 1790; gmstr 1816: "välbefaren"; avsked 1815 24/10. – SMts 1808; pensionsbrev nr 76.
- Berg, Johan Andersson, * 1781, † 18 . . (levde 1816). – Antogs 1805 för nr 280 (Orust härad) vid 1. Bohusläns komp; gmstr 1816: "befaren"; rymde s. å. – SMts 1808 eller 1809; hann endast få pension första halvåret 1816.
- Berggren, Magnus, * i Kronobergs län 1753; † (levde 1817). – Antogs 1783; var 1816 nr 31 vid Blessings komp av 2. Sjöartrgt i Karlskrona; gmstr 1817: "Kan läsa, skriva och räkna; fått hederstecken". – SMts 1788.
- Billskog, Per Nilsson, * 1772, † 18 . . (levde 1831). – Antogs 1791 för nr 109 (Asarum sn) vid 3. Blekinge komp; gmstr 1816: "Wälbefaren"; i tjänst ännu 1831. – SMts 1808; pensionsbrev nr 54.
- Björkman, Anders Hansson, * 1780, † "på roten" 1819, efterlämnande änka och ett barn "i mycket fattiga omständigheter". – Antogs 1799 för nr 49 (Gunnarp sn) vid Södra Hallands komp; gmstr 1816: "välbefaren". – SMts 1808; ånyo SMts 1813 för Stettins belägring, tilldelad av Konungen 1814 22/3; pensionsbrev nr 101. *Dubbelmedaljerad*.
- Björkman, Per Gummesson, * 1789, † 18 . . (levde 1831). – Antogs 1808 för nr 434 (Jämshög sn) vid 3. Blekinge komp; gmstr 1816: "Befaren"; i tjänst ännu 1831. – SMts 1814 för Norge; tilldelad på GO 1815 20/12, men skulle dekoreras redan s. å. 12/5 i Karlskrona; fick medaljpension fr. o. m. 1816, men var ännu 1831 icke dekorerad (!).
- Blom, Anders Fredriksson, * 1771, † 18 . . (levde 1831). – Antogs 1790 för nr 158 (Godestad sn) vid Norra Hallands komp; gmstr 1816: "välbefaren". – Han anhöll 1818 att äntligen "få torp utsynt, odlat och byggt". – SMts 1814; pensionsbrev nr 98.

- Blom, Erik, * Gävle 1788, † 1824 genom olyckshändelse. – Antogs vid Örlogsflottan 1809; var 1816 nr 49 vid Livkomp av 2:dra Sjöartrgt; gmstr 1817: "Befaren; kan läsa, skriva och räkna; fått Tapperhets Medaille d. 12/5 1815" (dekorerad i Karlskrona då). – SMts 1814, troligen för Norge; pensionsbrev nr 27.
- Blom, Carl Gustaf, * 17 . . , † Glasängen (Västerhaninge sn) 1869 16/11. – Antogs 1 . . . som extra roteringsbåtsman för nr 212 vid 1. Södermanlands komp; avsked 1814/15. – SMts 1813 för Stettins belägring; pensionsbrev nr 83; fick pensionen genom landshövdingen redan från 1816, men amiralstaben kände 1817 inte till hans adress.
- Blomster, Anders Johansson, * 1791, † 18 . . (levde 1818). – Antogs för nr 4 Kristvalla (Ljungby sn) vid Smålands komp 1809 17/1; avsked eller död 1819. – SMvg (mindre) i vitt band 1813 21/9 för det han "frälst lifwet på en volontaire, som öfwer skeppsbord fallit uti sjön".
- Boll, Peter Hansson, * 1783, † 18 . . (levde 1831). – Antogs 1801 för nr 237 (Orust härad) av 1. Bohusläns komp; gmstr 1816: "välbefaren". – SMts 1809; pensionsbrev nr 93.
- Boman, Carl Fredriksson, * i Kalmar län 1778, † (levde 1817). – Antogs 1810 vid Örlogsflottan; var 1816 nr 15 på Nordenskjölds komp av 1. Sjöartrgt; "Kan läsa, skriva och räkna"; utstruken ur rullorna och "frånryckt" medaljen 1817. – SMts 1813 för Stettins belägring, tilldelad av Konungen 1814 22/3.
- Boman, Sven (även Johan) Jönsson, * 1788, † 18 . . (levde 1860). – Antogs 1808 för nr 35 (Allsjö sn) vid Södra Hallands komp; gmstr 1816: "sjövan". – SMts 1809 för Ratan; pensionsbrev nr 100.
- Bössa ("Byssa"), Nils Larsson, * 1782, † (levde 1824). – Antogs 1800 för nr 64 Kranklösa (Ljungby sn) av 1. Södermøre komp; avsked 1815 12/5. – SMts 1808 för Styrbjörns äntring; pensionsbrev nr 66.
- Dahl, . . . – Var 1809 "kronobåtsman" i Skåne. – SMvg i vitt band 1809 19/1 för räddning av kanonslupbesättning utanför Lomma 1808.
- Dahn, . . . , * 17 . . , † 18 . . (levde 1814). – Antogs senast 1812 såsom extra roteringskarl vid Södra Roslags komp:s 2. del; i tjänst ännu 1814. – SMts för Stettins belägring 1813, tilldelad av Konungen 1814 22/3; fick samtidigt preussisk tapperhetsmedalj. *Dubbelmedaljerad*.
- Dillström, Erik D., * i Södermanland 1785, † 18 . . – Antogs vid Örlogsflottan 1811; var 1816 nr 19 vid 1. Majorens komp av 2:dra Sjöartrgt; blev 1820 korpral nr 57 där; gmstr 1817: "kan läsa, skriva och räkna; fått Tapperhets Medaille d. 12/5 1815" (dekorerad i Karlskrona då). – Kallas delvis endast "Ström". – SMts 1814, troligen för Norge.

Dufunge, Måns Eriksson, * 1778, † (levde 1821). – Antogs 1789 för nr 83 (Kuddby sn) vid Östgöta komp; gmstr 1816: "Välbefaren"; struken ur rullan för stöld 1820 7/11. – SMts 1808 för Styrbjörns äntring; pensionsbrev nr 75. – 1817 2/7 beordrade Bef. Amiralen undersökning av hur D. sedan 1812 kunnat passera en gmstr och "flera afräkning möten" utan att hans medalj saknats, vilken han nu uppger sig ha fränhänts av sin kvartersvärd i Karlskrona. Kompanichefen anförde, att "de fläste" meniga vid fartygsinmönstringar endast brukar vara "försedde med band i knapphållet utan Medaille", detta av praktiska skäl, då medaljerna lätt förlorades under sjötjänst. Därför har ingen av befälet uppmärksammat den felande medaljen. D. är "känd för rask sjöman, har merendels under uppföringarna varit commenderad till sjöss. – – – I öfrigt har Dufunge under uppföringen icke för något brott varit tiltalad, utan känd för beskedlig, fastän emellanåt i likhet med de fläste båtsmän, begifven på starka drycker". Det misstänktes att D. pantsatt medaljen och D. medgav en obetald skuld. Men kamrater intygade, att kvartersvärden sagt den vara förkommen. Kompanichefen tog D. i kraftigt försvar, trots att kommandanten i Karlskrona förhört kvartersvärden, som uppgav att D. pantsatt medaljen till hans hustru. Ett flertal berömmande fredjeintyg inlämnades. Amiralen beslöt då, att D. finge inlösa en just avliden kamrats medalj. Undersökningen hade då pågått i 2 1/2 år. Ärendet fick redan inom ett år den för kompanichefen förargliga avslutningen, att D. frändömdes den nya medaljen för stöld.

Dure, Johan Persson, * 1776, † 1825. – Antogs 1804 för nr 68 (Konungssund sn) vid Östgöta komp; gmstr 1816: "Befaren"; blev korpral 1823. – SMts 1808 för Styrbjörns äntring (svårt sårad); pensionsbrev nr 74.

Ekeberg, Nils Olofsson, * i Kronobergs län 1748, † (levde 1821). – Antogs vid Örlogsflottan 1769; var 1816 nr 13 vid af Trolles komp av 1. Sjöartgrt; gmstr 1817: "Välbefaren; kan läsa och skriva; gjort Und-Officers tjenst"; avsked 1821 26/6 vid 73 års ålder (!). – SMts 1789. Embetsman, se Hall.

Falck, Isak (Erlandsson) Walbomsson, * 1785, † 18 . . (levde 1831). – Antogs 1802 för nr 103 vid Södra Roslags komp:s 2 del (vilket nr då tycks ha tillhört 1. Sörmlands komp); gmstr 1816: "välbefaren". – SMts 1808 för äntringen av ryska briggen Aglai i Jungfrusund natten 17/18 augusti; pensionsbrev nr 81.

Flagga, Johan Sjögrensson, * 1783, † (levde 1831). – Antogs för nr 48

- (Ljungby sn) vid 1. Södermøre komp 1799; gmstr 1816: "Välbefaren"; avsked 1819. – SMts 1808 för Styrbjörns äntring; pensionsbrev nr 65.
- Flygare, Anders Mattson, * 1780, † 1824. – Antogs 1810 för nr 79 (Roslagsbro sn) vid Södra Roslags komp:s 1:a del; gmstr 1816: "sjövan". – SMts 1814 24/5 för äntringen av dansk kapare på Malmö redd 1813 19/12; pensionsbrev nr 80.
- Fors, Anders Olsson, * 1776, † 18 . . (levde 1831). – Antogs 1795 för nr 238 (Orust härad) vid 1. Bohusläns komp; gmstr 1816: "befaren". – SMts 1809; pensionsbrev nr 94.
- Fri, Carl Magnusson, * 1794, † 18 . . (levde 1822). – Antogs för nr 96 Askunga (Fridlevstad sn) vid 1. Blekinge komp 1811; var 1822 korp. – SMbg (mindre) i vitt band 1822 4/9 för livräddning.
- Frigård, Grels Christiansson, * 1780, † 1829 6/2 (änka: Anna Brita Frigård). – Antogs 1809 för nr 23 (Burs ting) vid 2. Gotlands komp; gmstr 1816: "Befaren". – SMts 1809 för Ratan; pensionsbrev nr 86; medaljen uppgavs vid hans död vara "förkommen".
- Frimodig, sedan (namnändring 1821) Giös, Johan Abrahamsson, * 1782, † 18 . . (levde 1860). – Antogs 1800 för nr 327 Guttamåla (Ronneby sn) vid 1. Blekinge komp; gmstr 1816: "Wälbefaren"; var 1831 "sjökorporal"; i tjänst ännu 1831. – SMts 1815 24/1 för äntringen av dansk kapare 1813 19/12; pensionsbrev nr 42.
- Frisk, sedan (ändrat 1831) Ärlig, Anders Johansson, * 1792, † 1871 31/1. – Antogs 1809 för nr 48 (Orust härad) vid 1. Bohusläns komp; gmstr 1816: "befaren". – SMts 1814; pensionsbrev nr 89.
- Fyhr, Erik Gisesson, * 1790, † (drunknad) 1822 13/11. – Antogs 1808 för nr 473 (Jämshög sn) vid 3. Blekinge komp; gmstr 1816: "Befaren". – SMts 1814 för Norge; pensionsbrev nr 64; tilldelad på GO 1815 20/12, men skulle ha dekorerats s. å. 12/5 i Karlskrona; fick pension fr. o. m 1816, men var ännu vid sin död icke dekorerad (!).
- Giös, se Frimodig.
- Glad, se Lustig.
- Goder, Bengt Paulsson, * 1771, † 18 . . (levde 1816). – Antogs 1789 för nr 366 vid 3. Blekinge komp; gmstr 1816: "Välbefaren". – SMts senast 1815 (enligt kompch).
- Gordie (= ? Gordon), John, * London 1787, † (levde 1831). – Antogs 1809 vid Örlogsflottan; var 1816 volontär nr 11 vid Rutensparres komp av 1. Sjöartgrt; "välbefaren" och "kan läsa"; var 1831 nr 19 på 3. komp där. – SMts 1815 24/1 för äntringen av dansk kapare å Malmö redd

1813 19/12; pensionsbrev nr 22.

Gren, Gumme Gummesson, * 1791, † 18 . . (levde 1860). – Antogs 1808 för nr 8 Hasslö (Förkärla sn) vid 1. Blekinge komp; 1816: "Befaren"; i tjänst 1831. – SMts 1813 för Stettins belägring; pensionsbrev nr 36; SMts 1814 för Norge.

Gräsbeck, Magnus Carlsson, * 1787, † (levde 1831). – Antogs 1808 för nr 45 (Söderåkra sn) vid 2. Södermøre komp; gmstr 1816: "Befaren"; i tjänst ännu 1831. – SMts 1814 för Kragerön (Norge); pensionsbrev nr 69.

Hall, tidigare Embetsman, Håkan Olsson, * 1768, † 1827 12/12. – Antogs 1786 för nr 148 Emmeryd (Jämsjö sn) vid 2. Blekinge komp; gmstr 1816: "wälbefaren". – SMts 1808; pensionsbrev nr 47.

Hallongren, Peter Mårtensson, * 1769, † 18 . . (levde 1831). – Antogs 1789 för nr 112 Torp (Jämsjö sn) vid 2. Blekinge komp; gmstr 1816: "Wälbefaren"; avsked 1831 27/9. – SMts 1808; pensionsbrev nr 46.

Hejne, Fredrik, * Zerbst (Anhalt) 1798, † 1831 . . /10. – Antogs 1823 11/8 vid Örlogsflottan; var 1825 nr 64 på 5:te komp av 1. Sjöartgrt (tidigare nr 11 på Cederströms komp); 1824: "Kan skriva och rekna". – Efterlämnade i Karlskrona en fader- och moderlös minderårig son utan släktingar. Medaljen och pensionsbrevet kunde ej återfinnas. – SMts (kanske SMtf) 18 . . ; pensionsbrev nr . . .

Heland, Johan Fredrik, * Norrköping 1768, † (levde 1825). – Antogs 1791 vid Örlogsflottan; var 1816 "musikant" vid Silfverswärds komp av 1. Sjöartgrt; gmstr 1817: "Kan läsa, skriva och räkna; fått Hederstecken"; avsked 1824 28/5 "såsom gammal och låghalt". – Var 1823 gravör och ogift. – Tilldelad DTs 1789.

Hiller, Hans Andersson, * 1790, † 18 . . (levde 1831). – Antogs 1809 för nr 260 Hillerslätt (Hjortsberga sn) vid 1. Blekinge komp; gmstr 1816: "Befaren; bevistat Norska fälttåget"; i tjänst ännu 1831. – SMts 1815 24/1 för äntringen av dansk kapare å Malmö redd 19/12; pensionsbrev nr 41.

Hindrichsson, sedan 1824 Stark, Carl Gustaf, * i Blekinge 1776, † 18 . . (levde 1825). – Antogs 1798 vid Örlogsflottan; var 1815 nr 43 vid Livkomp av 2:dra Sjöartgrt i Karlskrona; var 1823 korpral nr 51 där; gmstr 1817: "Wälbefaren; gjordt Under Officers tjenst til Sjöss under kriget. Kan läsa och skriva; undfådt Medaille för Tapperhet til Sjöss d. 24/7 1815" (dekorerad då). – SMts 1814, troligen för Norge; pensionsbrev nr 26.

Hästlägg, Jakob Johansson, * 1781, † 1819 14/8. – Antogs 1801 för nr 69

- (Orust härad) vid 1. Bohusläns komp; gmstr 1816: "befaren". SMts 1814; pensionsbrev nr 90.
- Höflig, Börje Nilsson, * 1775, † 18 . . (levde 1815). – Antogs 1795 för nr 461 (Jämshög sn) vid 3. Blekinge komp; gmstr 1816: "Befaren"; i tjänst ännu 1831. – SMts 1808; pensionsbrev nr 63.
- Jakobsson, Johan, * Karlshamn 1784, † (levde 1824 i Karlskrona med hustru och barn). – Antogs 1804 vid Örlogsflottan; tjänstgjorde 1813 på Dristigheten, 1814 på Manligheten; var 1816 korpral nr 51 vid 1. Sjöartgrts Livkomp i Karlskrona; "Kan läsa, skrifva och räkna". – Degraderad till menig nr 73 1821 22/11 och avtjänade samma dag 25 prygel för snatteri på Karlskrona Örlogsvarv; 1823 27/1 15 prygel för fylleri och otidigheter mot underofficeren vid Norrebrovaken i Karlskrona; s. å. i maj 10 prygel för fylleri ombord på linjeskeppet Carl XIII; s. å. 4/12 utstruken ur rullan samt 35 prygel för snatteri på Karlskrona örlogsvarv. – SMts 1814; pensionsbrev nr 19; "frånryckt" medaljen 1823 4/12.
- Jansson, Anders, * Kalmar län 1792, † efter 1824. – Antogs 1813 vid Örlogsflottan; tjänstgjorde 1814 på Fäderneslandet och Camilla; var 1816 volontär nr 67 vid 1. Sjöartgrts Livkomp; "kan läsa"; gmstr 1821: "Enligt Kongl. Maj:ts Nådiga utslag d. 20 Octob. 1820 dömd till fästnings arbete för subordinationsbrott". – SMts 1814; pensionsbrev nr 20.
- Cabel, Jon Nilsson, * 1779, † 1831. – Antogs 1801 för nr 23 (Åryd sn) vid 3. Blekinge komp; gmstr 1816: "Befaren"; i tjänst ännu 1831. – SMts 1814 för Norge; pensionsbrev nr 50.
- Carlström, Niklas Jönsson, * i Blekinge 1761, † 1830. – Antogs 1785; var 1816 korpral nr 1 vid Sjöbohms komp av 2. Sjöartgrt i Karlskrona; gmstr 1817: "Wälbefaren, kan läsa, skrifva och räkna. Har Tapperhets Medaille. Under kriget förrät: Und: Officerstjänst"; avsked 1824, "bor i Blekinge". – SMts 1789; pensionsbrev nr 28.
- Kast, Jöns Persson, * 1779, † 18 . . (levde 1831). – Antogs 1800 för nr 40 (Hällaryd sn) vid 3. Blekinge komp; gmstr 1816: "Befaren"; i tjänst ännu 1831. – SMts 1814 för Norge; pensionsbrev nr 51.
- Kärström, Nils Carlsson, * 1775, † 18 . . (levde 1816). – Antogs 1792 för nr 174 Kärremåla (Visfjärda sn) vid 3. Södermøre komp; gmstr 1810: "Befaren". – Anges 1815 22/12 av kompch inneha "hederstecken".
- Laggare, Matts Svensson, * 1777, † 18 . . (levde 1816). – Antogs 1794 för nr 331 vid 3. Blekinge komp; gmstr 1816: "Befaren". – SMts senast 1815 (enligt kompch).

- Lander, Erik * Linköping 1782, var † 1816 15/6. – Antogs 1804 vid Örlogsflottan; var 1815 20/12 nr 13 vid Rutensparres komp av 1. Sjöartgrt i Karlskrona; gmstr 1815: "kan läsa, skriva och räkna". – SMts 1813 för Stettins belägring, tilldelad av Konungen 1814 22/3.
- Larsson, Carl, * 17 . . , † 18 . . (levde 1823). – Antogs 1 . . . som förstärkningsbåtsman för nr 160 Lundby (Gottröra sn) vid Södra Roslags komps 1. del; avsked 1814. – Bodde sedan i Ålsta (Gottröra sn). – SMts 1817 26/9 av Konungen, för belägringen av Fredrikstad (Norge), där han 1814 4/8 "förlorade högra armen"; dekorerades av landshövdingen på hösten 1817; fick pension fr. o. m. s. å.
- Lax, Håkan Persson, * 1775, † 18 . . (levde 1826, men troligen † i slutet av året eller 1827). – Antogs 1796 för nr 444 Bjärby (Nättraby sn) vid 2. Blekinge komp; gmstr 1816: "Wälbefaren"; avsked 1823 2/6 å Karlskrona Marinsjukhus. – SMts 1808; pensionsbrev nr 49.
- Lind, se Nykommen.
- Lindholm, Abraham, * i Nylands län 1790, † (levde 1825). – Antogs 1809 vid Örlogsflottan; var 1816 volontär nr 3 vid Rutensparres komp av 1. Sjöartgrt i Karlskrona; "kan läsa"; utstruken ur rullan 1824 28/5 "för fortfaren liderlighet och oförbätterligt uppförande" samt påstod sig då strax efter pingst 1824 ha blivit bestulen på både medalj och pensionsbrev under sömn i en lada. – SMts 1814 24/5 för äntringen av dansk kapare å Malmö redd 1813 19/12; pensionsbrev nr 21.
- Lindman, Anders Jönsson, * 1789, † 18 . . (levde 1823). – Antogs 1809 för nr 140 (Hagby sn) vid 2. Södermöre komp; gmstr 1816: "wälbefaren"; struken ur rullan "för brottslighet" 1822 27/6. – SMts 1814 för Kragerön (Norge); pensionsbrev nr 70.
- Lindman, Nils Nilsson, * 1769, † 18 . . (levde 1816). – Antogs 1789 för nr 93 Bellstorp (Torsås sn) vid 3. Södermöre komp. – Anges 1815 22/12 av kompch inneha "hederstecken".
- Lindqvist, Petter, * i Kronobergs län 1783, † (levde 1818). – Antogs 1805 vid Örlogsflottan; var 1816–1824 nr 3 på Modées komp av 1. Sjöartgrt; gmstr 1817: "Kan läsa och skriva; sjövan". – Var 1823 skomakare. – SMts 1808; fick icke pensionsbrev 1819.
- Liten, Anders Andersson, * 1780, † (levde 1837). – Antogs 1808 som fördubblingsbåtsman för nr 105 (Hjorted sn) av Tjust komp och 1810 30/1 som ordinarie för samma nr; gmstr 1816: "Sjövan; bevistat Tyska och Norska fälttågen"; avsked 1837 9/10 "för ålderdomsbräcklighet". – SMts 1809; pensionsbrev nr 72.
- Ljungman, Anders Olsson, * i Kalmar län 17 . . , † (levde 1827). – Antogs

- 1808 som fördubblingsbåtsman nr 166 för Jönköpings stad vid Smålands komp; hemförlovad 1812 12/11, men återinkallad 1813; avsked 1815. – SMts 1814 24/5 för danske kaparens äntring å Malmö redd 1813 19/12; pensionsbrev nr 73.
- Lund, Nils Jansson, * Växjö 1777, † (levde 1827). – Antogs 1807 för nr 14 vid (1816) af Trolles komp av 2. Sjöartgrt i Karlskrona; gmstr 1817: "Kan läsa, skriva och räkna. Befaren". – SMts 1814 för Kragerön (Norge); pensionsbrev nr 32.
- Lundberg, John Hansson, * 1788, † (levde 1831). – Antogs 1810 för nr 131 (Glömminge sn) vid 2. Ölands komp; gmstr 1816: "befaren"; var 1823 korpral; avsked s. å. 16/10. – SMts 1814 för Kragerön (Norge); pensionsbrev nr 85.
- Lundin, Nils Larsson, * 1771, † 18 . . (levde 1831). – Antogs 1790 för nr 158 (Stamnared sn) vid Norra Hallands komp; gmstr 1816: "välbefaren". – SMts 1814; pensionsbrev nr 97.
- Lundquist, Alexander, * i Jönköpings län 1772, † (levde 1824). – Antogs 1810 för nr 17 vid Gyllenskiölds komp av 2. Sjöartgrt i Karlskrona; gmstr 1817: "Kan läsa, skriva och räkna"; avsked 1824 och "bor i Hof vid Wäxjö". – SMts 1808 (troligen då vid Arméns Flotta); fick icke pension.
- Lustig, från 1820 Glad, Jonas Jonsson, * 1778, † 1830 4/6 (änka Anna Jansdotter). – Antogs 1795 för nr 115 (Över- och Yttergran sn) vid 1. Sörmlands komp; gmstr 1816: "Välbefaren"; var 1822 korpral; avsked 1827. – SMts 1808 för Styrbjörns äntring; pensionsbrev nr 82.
- Lustig, Per Persson, * 1758, † 1823 30/10 (änka Dorotea Thomasdotter). – Antogs 1792 för nr 74 (Hejde ting) vid 2. Gotlands komp; avsked 1816 30/5 såsom "gammal och sjuklig". – SMts 1809 för Ratan; pensionsbrev nr 87; pensionen utbetaltes fr. o. m. 1819 av landshövdingen.
- Lustig, Sune Jonsson, * 1775, † 18 . . (levde 1831). – Antogs 1797 för nr 264 (Ysane sn) vid 3. Blekinge komp; gmstr 1816: "Befaren"; avsked 1827. – SMts 1808; pensionsbrev nr 56.
- Lycka, Sven Månsson, * 1787, † 1860. – Antogs 1807 för nr 53 Åryd (Hälaryd sn) vid 3. Blekinge komp; gmstr 1816; "Befaren"; i tjänst ännu 1831. – SMts 1814 för Norge; pensionsbrev nr 52.
- Lång, Per Jönsson, * 1769, † 1815 5/7. – Antogs 1788 som fördubblingsbåtsman för nr 96 (Mölstadsås sn) av Smålands komp och som ordinarie där 1798 12/6; gmstr 1812: "välbefaren". – SMts 1808 för Styrbjörns äntring.

- Löfman, Anders Eriksson, * 1783, † (levde 1831). – Antogs 1800 för nr 11 (Länna sn) vid Södra Roslags komp 1:a delen; gmstr 1816: "välbefaren. Kan skrifva". – SMts 1808 för Styrbjörns äntring; pensionsbrev nr 79.
- Löfman, Hans Jönsson, * 1771, † 18 . . (levde 1831). – Antogs 1790 för nr 336 (Mellby sn) vid 3. Blekinge komp; gmstr 1816: "Wälbefaren"; i tjänst ännu 1831. – SMts 1808; pensionsbrev nr 57.
- Löfve, Sven Andersson, * 1775, † 18 . . (levde 1831). – Antogs 1795 för nr 468 Sventorp (Hoby sn) vid 1. Blekinge komp; gmstr 1816: "Wälbefaren"; i tjänst ännu 1831. – SMts 1808; pensionsbrev nr 44.
- Lönnbom, Sven Olsson, * 1779, † 18 . . (levde 1831). – Antogs 1803 för nr 167 Traboda (Jämshög sn) vid 2. Blekinge komp; gmstr 1816: "Wälbefaren"; i tjänst ännu 1831. – SMts 1808; pensionsbrev nr 48.
- Majström, Anders Olsson, * 1770, † 18 . . (levde 1816). – Antogs 1789 för nr 103 Majdegärde (Torsås sn) vid 3. Södermöre komp; gmstr 1810: "Befaren". – Anges 1815 22/12 av kompch inneha "hederstecken".
- Manlig, Jonas Gummesson, * Västra Torsås sn (Kronobergs län) 1788, † därstädes 1868 9/1. – Antogs vid Örlogsflottan 1807; var 1816 nr 21 vid Rosenswärds komp av 2:dra Sjöarttrgt; avsked 1817 21/6; återvände genast till hemsocknen och blev torpare på Torshults torp (under Sågsberg). – Kompanichefen anmälde 1815 20/12, att Manlig då innehade följande medaljer: "1 för Tapperhet till Sjös, 1 för Tapperhet i Fält och 1 från Konungen i Preussen". Själv anger Manlig emellertid i ett klagobrev 1824 5/1 till Direktionen för Konungens Militärhospitals- och Medaljfond, att han i december 1822 fått ännu en medalj jämte pensionsbrevet nr 176. Han innehade alltså senast fr. o. m. 1822 tre svenska tapperhetsmedaljer och en preussisk. Han torde därmed vara Marinens genom tiderna främste tapperhetsmedaljerade i manskapsgraden. – SMts 1813 (pensionsbrev nr 34) och SMtf s. å., båda för Stettins belägring; SMts senast 1822 (pensionsbrev nr 176), troligen för Norge; preussisk tapperhetsmedalj 1813 för Stettin. *Fyrdubbelt medaljerad.*
- Målare, Sune Persson, * 1796, † 1851 24/2. – Antogs 1812 för nr 489 (Jämshög sn) vid 3. Blekinge komp; gmstr 1821: "Sjövan"; avsked 1827. – SMts senast 1814.
- Nordberg, Johan Liljenstenson, * 1767, † 1831 20/6. – Antogs 1798 för nr 9 (Länna sn) vid Södra Roslags komp:s 1:a del; gmstr 1816: "välbefaren". – SMts 1789, då han var volontär vid Arméns Flotta; pensionsbrev nr 78.

- Nykommen, (sedan 1820) Lind, Olof Håkansson, * 1789, † (levde 1831). – Antogs 1803 för nr 166 (Madesjö sn) av 1. Södermøre komp; gmstr 1816: "Befaren". – SMts 1814 för Kragerön (Norge); pensionsbrev nr 67.
- Orrhöna, Nils Nilsson, * 1767, † 18 . . (levde 1816). – Antogs för nr 150 (Gryt sn) vid Östgöta komp 1790; gmstr 1816: "välbefaren"; avsked "för kroppsskada och bräcklighet" 1815 24/10. – SMts 1808; fick icke pension.
- Pumpstock, Anders Andersson, * 1789, † 18 . . (levde 1833). – Antogs för nr 118 (Å sn) vid Östgöta komp 1809; gmstr 1816: "befaren"; i tjänst ännu 1833. – SMts av Konungen 1816 19/9 för bragd 1809 (anmäld 1816 23/2); pensionsbrev nr 77; dekorerad 1817 16/1; förlorade medaljen "genom våda" under avräkningsmötet vid Grindtorps Gästgivargård 1820 11/1; kompch begärde ny medalj hos Bef. Amiralen anförande bl. a. "– – – då vid ombyte af band, som utdeltes efter Corum, han förmodligen ej säkert tilltryckt ringen, som är för bandet. Karlens nyckterhet och synnerligen goda freyd är väl känd"; Bef. Amiralen beslöt tilldela ny medalj gratis 1820 10/2, då "denna karl" är "känd för pålitelighet och godt uppförande"; nya medaljen behövde dock aldrig översändas, ty kompch rapporterade sex dagar senare: "I följet af gorde efterspaningar och lysningar å predikstolarne, har det lyckats – – – N:o 48. Pumpstock, at åter finna sin Tapperhet = Medaille, sedan snöen till en del bortsmält, vid Grintorps Gästgivarvare gård – – –, hvilket förhållande, han för mig i dag inrapporterat och Medaillen uppvist."
- Ricktig, Abraham Persson, * 1783, † 1827. – Antogs 1805 för nr 161 Tving (Tvings sn) vid 1. Blekinge komp; gmstr 1816: "Befaren; bevistat Norska Fälttåget 1814". – SMts 1814 24/5 för äntringen av dansk kapare å Malmö redd 1813 19/12; pensionsbrev nr 40.
- Ruda, Nils Persson, * 1782, † 18 . . (levde 1831). – Antogs 1801 för nr 456 Gammanå (Hoby sn) vid 1. Blekinge komp; gmstr 1816: "Wälbefaren; bevistat Tyska och Norska fälttågen"; i tjänst ännu 1831. – SMts 1808; pensionsbrev nr 43.
- Ryberg, Magnus, * i Jönköpings län 1777, † (levde 1829). – Antogs 1799 för nr 29 vid (1816) Gyllenskölds komp av 2. Sjöartgrt i Karlskrona; gmstr 1918: "Kan läsa"; avsked 1824. – SMts 1808 för Styrbjörns äntring, varunder han sårades lätt; pensionsbrev nr 30.
- Rånock, Sven Jönsson, * 1768, † (levde 1831). – Antogs 1788 för nr 25 (Sandby sn) vid 2. Ölands komp; gmstr 1816: "Wälbefaren"; avsked

- 1830 1/9. – SMts 1808 för Styrbjörns äntring; pensionsbrev nr 84.
- Sandman, Anders, * Östhammar 1784, † (levde 1830). – Antogs 1809 för nr 9 vid (1816) af Trolles komp av 2. Sjöartgrt i Karlskrona; gmstr 1817: "Kan läsa; befaren"; avsked 1824, "bor i Bjorhofde" (Torslunda sn, Ölands södra mot). – SMts 1813 (*fältmedalj* enligt kompanichefens rapport 1815 20/12) för Stettins belägring, tilldelad av Konungen 1814 22/3; samtidigt innehade han då en äldre SMtf, vilket skulle förklara kompanichefens särskilda nyssnämnda påpekande; pensionsbrev nr 31. *Dubbelmedaljerad*.
- Sandström, Anders, * Ystad 1764, † (levde 1820). – Antogs 1816 (troligen överkommen från Arméns Flotta) för nr 43 vid Gyllenskölds komp av 2. Sjöartgrt i Karlskrona; gmstr 1817: "Kan läsa, skrifwa och räkna; har Tapperhets Medaille och reclaimerar Amiral Wirséns honom gifne löfte om Gratia!"; i tjänst ännu 1820. – SMts 1809; fick icke pension.
- Sax, Matts Lobergsson, * 1777, † 18 . . (levde 1831). – Antogs 1795 för nr 412 (Jämshög sn) vid 3. Blekinge komp; gmstr 1816: "Befaren"; i tjänst ännu 1831. – SMts 1808; pensionsbrev nr 61.
- Schönbeck, Johan Gabriel, * Hälsingborg 1779, † 18 . . (levde 1815). – Antogs 1812 som nr 49 vid Lagerbjelkes komp av 2. Sjöartgrt. i Karlskrona; gmstr 1815: "Kan läsa, skrifva och rekna". – SMts 1813 för Stettins belägring, tilldelad av Konungen 1814 22/3.
- Skärman, se Svärmare.
- Sparf före c:a 1820 Torsk, Jöns Nilsson, * 1768, † (levde 1831). – Antogs 1788 för nr 117 (Torslunda sn) vid 2. Ölands komp; gmstr 1816: "Välbefaren"; avsked 1830 1/9. – SMts troligen 1808; fick icke medaljpension.
- Sparf, Johan Persson, * 1773, † 1824 9/2. – Antogs 1791 för nr 220 (Madesjö sn) vid 1. Södermøre komp; gmstr 1816: "Befaren". – SMts för Ratan 1809; pensionsbrev nr 68.
- Stadig, Lars Larsson, * i Kronobergs län 1766, † 18 . . (levde 1816). – Antogs 1809 för nr 36 vid Sjöbohms komp av 2. Sjöartgrt i Karlskrona; gmstr 1815: "kan läsa, skrifva och räkna". – SMDroth 1800.
- Staf, Sven Jonasson, * 1782, † 18 . . (levde 1831). – Antogs 1808 för nr 117 Staffansbygd (Fridlevstad sn) vid 1. Blekinge komp; gmstr 1816: "Befaren. Bevistat Tyska fälttåget"; i tjänst ännu 1831. – SMts 1808 för Palvasund; SMts 1813 för Stettins belägring; pensionsbrev nr 39. *Dubbelmedaljerad*.
- Stark, se Hindrichsson.

- Sten, Anders Jönsson, * 1773, † 18 . . (levde 1831). – Antogs 1791 för nr 110 Stenryd (Norrhamn sn) vid 2. Blekinge komp; gmstr 1816: "Wälbefaren; avsked 1831 3/8 "för ålderdom". – SMts 1808; pensionsbrev nr 45.
- Stig, Lars Olsson, * 1780, † 18 . . (levde 1818). – Antogs 1798 för nr 365 Bromåla (Angerum sn) vid 2. Blekinge komp; avsked 1813 18/6. – SMts 1808.
- Stor, Anders Carlsson, * 1765, † 1821 12/5, "Kort förut förlorade han genom eldsvåda nästan hela sin lilla egendom, hvarigenom han och hans dotter Maria, gift med kronobåtsman Sven Färdig försattes i det yttersta armod". – Antogs 1791 för nr 163 Hjelmseryd (Jämshög sn) av 2. Blekinge komp; avsked 1813 18/6; gmstr 1818: tjänstgjorde 1813–1814 på "Öppna Can:slup uti Sundet. Icke anmäld till med: (pension) efter han icke varit i Tyskland el. Norrige". – SMts 1808; tilldelad medaljpension genom ingripande av Befälhavande Amiralen (mot kompanichefen) 1819.
- Stor, Nils Jonasson, * 1779, † 1829 8/4. – Antogs 1795 för nr 99 (Asarum sn) vid 3. Blekinge komp; gmstr 1816: "Wälbefaren"; var 1829 korpral. – SMts 1808; fick icke pension.
- Stor, Peter Jönsson, * 1768, † (levde 1824). – Antogs 1784 för nr 212 Kärabo (Söderåkra sn) av 3. Södermøre komp; gmstr 1816: "Wälbefaren". – SMts 1808; pensionsbrev nr 71.
- Storm, Peter Gustafsson, * i Karlstad län 1784, † (levde 1824). – Antogs 1812 som nr 24 vid (1816) Löfmans komp av 2. Sjöartgrt i Karlskrona; gmstr 1817: "Kan läsa, skriva och räkna"; avsked 1824; då han "trots lysning ej anmält sig" återsände landshövdingen i Jönköping hans pension 1825 12/10. – SMts 1813 för Stettins belägring, tilldelad av Konungen 1814 22/3; pensionsbrev nr 33.
- Strömgren, Johan Eriksson, * i Kalmar län 1780, † 1824. – Antogs vid Örlogsflottan 1798; var 1816 nr 56 vid af Trolles komp av 1. Sjöartgrt; gmstr 1817: "Sjövan; kan läsa och skriva"; var 1823 nr 56 på von Schantz's komp av 2. Sjöartgrt. – SMts 1808; ånyo SMts 1813 för Stettins belägring, tilldelad av Konungen 1814 22/3; pensionsbrev nr 24. *Dubbelmedaljerad.*
- Styrman, Mathias Carlsson, * 1767, † 18 . . (levde 1828). – Antogs 1789 för nr 31 (Hemse ting) vid 2. Gotlands komp; gmstr 1816: "Wälbefaren"; avsked 1828 13/9 "för ålder". – SMts 1790 för Svensksund; fick icke pension.
- Svärmare, sedan Skärman, Per Svensson, * 1777, † 18 . . (levde 1816). –

Antogs 1794 för nr 217 Rotevik (Söderåkra sn) av 3. Södermøre komp; gmstr 1816: "Befaren". – Anges 1815 22/12 av kompch in-
neha "hederstecken".

Sällberg, Petter, * i Kalmar län 1765, † 18 . . (levde 1825 i Karlskrona). – Antogs vid Örlogsflottan 1789; var 1816 korpral nr 1 vid Modées komp av 1. Sjöartgrt; gmstr 1817: "Befaren; gjort Under Officers tjänst till Sjöss; kan läsa skriva och räkna. Benådad med Hederstecken"; avsked 1824. – SMts 1790; pensionsbrev nr 25.

Söderberg, Johan Larsson, * 1772, † 18 . . (levde 1818). – Antogs 1807 för nr 27 (Allsjö sn) vid Södra Hallands komp; 1816: "välbefaren". – SMts 1809 för Ratan; fick pension 1816–1817, men ströks 1818 såsom "ej bort hafva pension". – 1816 uppmärksammades, att han förlorat medaljen "af wädelig händelse"; gmstr 1819: "Hela compagniet" intygade att han fränstulits medaljen under sömn på hemmarschen från Malmö 1812 (!); fick ny medalj gratis 1821 18/1 med hänsyn till sin "utmärkt goda conduite".

Söderberg, Sven Pettersson, * i Kronobergs län 1767, † 18 . . (levde 1819). – Antogs vid Örlogsflottan 1782; var 1816 nr 5 på Cederströms komp av 1. Sjöartgrt; gmstr 1817: "Sjövan; gjort Under Officers tjänst; har Hederstecken"; avsked 1819 4/6. – SMts 1790; fick ej pensionsbrev 1819.

Söderström, Anders Månsson, * i Kalmar län 1783, † 18 . . (levde 1815). – Antogs 1804 som nr 33 vid Kocks komp. av 1. Sjöartgrt i Karlskrona; gmstr 1815: "kan läsa". – SMts för Stettins belägring 1813, tilldelad av Konungen 1814 22/3.

Tackellöpare, Sven Simonsson, * 1767, † 18 . . (levde 1831). – Antogs 1786 för nr 14 Björketorp (Listerby sn) av 1. Blekinge komp; 1815: "Wälbefaren"; avsked 1816 11/1 "såsom sjuklig". – SMts 1808; pensionsbrev nr 37.

Thun, Mathias Larsson, * 1765, † (levde 1831). – Antogs 1789 för nr 86 (Banda ting) vid 2. Gotlands komp; gmstr 1816; "Välbefaren"; i tjänst ännu 1831, men 1833 var numret vakant. – SMts 1790 för Svensksund; pensionsbrev nr 88.

Torsk, se Sparf.

Trana, Christopher Johansson, * 1778, † 1823 6/3; efterlämnade endast litten dotter. – Antogs 1809 för nr 122 (Orust härad) vid 1. Bohusläns komp; gmstr 1816: "välbefaren"; var 1823 korpral. – SMts 1814; pensionsbrev nr 91.

Trast, Lars Arvidsson, * 1765, † 18 . . (levde 1823). – Antogs 1787 för nr

- 230 (Elleholm sn) av 3. Blekinge komp; gmstr 1816: "Wälbefaren"; avsked 1822. – SMts 1789; pensionsbrev nr 55.
- Törning, Nils Carlsson, * 1772, † 18 . . (levde 1824). – Antogs 1791 för nr 8 (Stavsinge sn) vid Södra Hallands komp; gmstr 1816: "wälbefaren". – SMts 1809 för Ratan; pensionsbrev nr 99.
- Törnquist, Ola Andersson, * 1774, † 18 . . (levde 1818). – Antogs 1793 för nr 17 Bredäng (Listerby sn) vid 1. Blekinge komp; 1816: "Wälbefaren". – SMts 1808; fick icke pension, då han ej deltagit i sjötåg 1813–1814.
- Wallin, Petter Magnusson, * Växjö 1775, † 1822 4/9. – Antogs 1793 vid Örlogsflottan; var 1816–1819 nr 5 vid Jägerskiölds komp av 1. Sjöartregt; å gmstr 1817: "Sjövan. Begär Pension för sin Tapperhets Medaille". – SMts 1808; fick ej pensionsbrev 1819.
- Wallman, Jakob Andersson, * 1776, † 18 . . (levde 1831). – Antogs 1793 för nr 282 (Orust härad) vid 1. Bohusläns komp; gmstr 1816: "befaren"; hade avsked 1823. – SMts 1814; pensionsbrev nr 96.
- Warg, Per Persson, * 1783, † 18 . . (levde 1831). – Antogs 1806 för nr 351 (Mellby sn) vid 3. Blekinge komp; gmstr 1816: "Befaren"; i tjänst ännu 1831. – SMts 1808; pensionsbrev nr 59.
- Wassberg, Olof Jönsson, * 1779, † 18 . . (levde 1831). – Antogs 1795 för nr 341 (Mellby sn) vid 3. Blekinge komp; gmstr 1816: "Befaren"; i tjänst ännu 1831. – SMts 1808; pensionsbrev nr 58.
- Wimpel, Per Larsson, * 1775, † (levde 1818). – Antogs 1791 för nr 11 (Dörby sn) vid Smålands komp; avsked 1809 4/9 "för sjuklighet". – SMts 1808 för Styrbjörns äntring; fick ej medaljpension.
- Wind, Hans Nilsson, * 1779, † 18 . . (levde 1831). – Antogs 1799 för nr 243 (Orust härad) vid 1. Bohusläns komp; gmstr 1816: "befaren"; avsked 1829 6/10 "såsom skadad". – SMts 1814; pensionsbrev nr 96.
- Wind, Johan, * 17 . . , † 18 . . (levde 1860). – Antogs 1813 till förstärkningsbåtsman för nr 221 (Varberg stad) vid Norra Hallands komp. – SMts 1814 1/3 av Konungen; hade pension 1831, men icke 1816–1824.
- Wissberg, Johan Emanuel, * Karlskrona 1788 (fadern brobyggare), † 18 . . – Antogs 1796 som skeppsgosse nr 166 vid Örlogsflottan; hade 1804 gjort 6 sjötåg; kofferdikarl 1806 1/4. – SMvg 1/10 i blått band för räddning av ett drunknande barn i Karlskrona.
- Wänjer, Carl Fredrik, * Helsingfors 1788, † (levde 1819). – Antogs 1809 vid Örlogsflottan; var 1816 nr 34 vid Jägerskiölds komp av 1. Sjöartregt; "Kan läsa, skriva och räkna"; avsked 1820 1/11 för att

- återvända till Finland. – SMts 1814 24/5 för äntringen av dansk kapare på Malmö redd 1813 19/12; pensionsbrev nr 23.
- Wänlig, Ola Bengtsson, * 1762, † 1830. – Antogs 1783 för nr 359 (Mellby sn) vid 3. Blekinge komp; gmstr 1816: "Wälbefaren". – SMts 1789; pensionsbrev nr 60; SMts 1808. *Dubbelmedaljerad*.
- Ylin, Johan, * 17 . . , † 18 . . (levde 1819). – Antogs senast 1813 som extra roteringsbåtsman för nr 139 vid Södra Roslags komp:s 1. del; dömd för nesligt brott 1818. – SMts 1814 22/3 "för affairen vid Stettin" 1813, där han deltog på kanonslup nr 40; "frånryckt" medaljen 1818.
- Yxa, Peter Svensson, * 1791, † 18 . . (levde 1831). – Antogs 1809 för nr 41 Yxnarum (Listerby sn) vid 1. Blekinge komp; 1816: "Befaren"; i tjänst ännu 1831. – SMts 1815 24/1 för äntringen av dansk kapare å Malmö redd 1813 19/12; dekorerad först 1816 6/8 i Karlskrona; pensionsbrev nr 38.
- Ärlig, se Frisk.
- Ödman, Peter Zachrisson, * i Kronobergs län 1765, † (saknas fr. o. m. 1817). – Antogs 1787 vid Örlogsflottan; var 1816 volontär nr 16 vid 1. Sjöartrgts Livkomp; "Gjordt Under Officers tjenst til Sjöss". – SMts för insats år 1790; ej tilldelad pensionsbrev 1819.

Bilaga 5

Medaljerade och medaljpensionsberättigade korpraler och meniga vid Arméns Flotta åren 1816–1821

- Ahrenberg, Nils, * i Uppland 1774, † 18 . . (levde 1831). – Antogs 1802 för nr 28 Väster-Arninge vid Livskvadronen av Livregementet till Häst, sedan 1815 Livregementsbrigadens Dragonkår; avsked 1831 22/6. – SMts för Svensksund 1790, tilldelad av Konungen 1817 22/7; medaljpension fr. o. m. 1818. – Två gånger sårad 1788 samt hade förut tjänst först vid "Kongl. Flottan", sedan vid Livgardet till Häst, "tillsammans 42 år med utmärkt beröm".
- Almgren, Erik, * i Uppland 1765, † 18 . . (levde 1819). – Antogs 1789 som nr 3 vid 3. komp vid AF:s Volontärrgt i Sthlm; civilyrke murare; avsked för sjukdom 1819 28/6. – SMts 1790; fick icke medaljpension.
- Almlöf, Jeremias, * Sthlm 1770, † 1820 21/6. – Antogs 1799 som nr 31 vid Livkomp av AF:s Volontärrgt i Sthlm; blev 1816 korpral nr 75 där. –

- SMts 1814 23/3 av Konungen för Grönviksund 1808; fick medaljpension fr. o. m. 1816.
- Andersson, Gunnar, * 1777, † 18 . . (levde 1818). – Var 1815 korpral nr 1 vid 5. komp av AF:s Volontärrgt i Sthlm. Se underofficersförteckningen ovan, bilaga 3. – SMts 1808.
- Askenbom, Johan, * i Karlstad län 1788, † 18 . . (levde 1831). – Antogs 1804 16/5 vid AF; var 1815 nr 25 vid Tygmästarens komp av Göteborgs eskader; civilyrke garvare; i tjänst 1823, men hade avsked 1831. – SMts senast 1809; medaljpension fr. o. m. 1816.
- Beckman, . . . , * 17 . . , † 18 . . (levde 1806). – Antogs vid Arméns Flotta 1 . . . ; var korpral och kommenderad till Tyskland 1806. – SMvg 1806 3/2 för det han räddat 5 kamrater från drunkning. Blått band.
- Berg, Carl Fredrik, * Sthlm 1788, † 18 . . (levde 1823). – Antogs 1810 4/7 vid AF; var 1815 nr 4 vid Tygmästarens komp av Göteborgs eskader; civilyrke repslagare; i tjänst ännu 1823. – SMts 1814; medaljpension fr. o. m. 1816.
- Bergquist, Bengt, * i Bohuslän 1771, † Göteborg 1830 i febr. – Antogs vid AF 1801 15/5; var 1814 nr 14 vid Livkomp av Göteborgs eskader; avsked 1815 6/6. – SMts 18 . . ; pension fr. o. m. 1816; han fick 1817 30/6 föregående års pension i efterskott sedan det visat sig, att han uteglömts på rekvisitionen på grund av slarv.
- Bergsköld, Lars, * 1768, † 18 . . (levde 1823). – Antogs 1786 vid AF; var 1815 nr 47 vid 5. komp av Volontärrgt i Sthlm; i tjänst (vid 4. komp) ännu 1823; civilyrke handskmakare. – SMts 1814; fick medaljpension fr.o.m. 1816.
- Bergstedt, Johan, * i Södermanland 1770, † 18 . . (levde 1814). – Antogs 1804 vid AF; var 1815 nr 22 vid 6. komp av Volontärrgt i Sthlm; "uttjent och afskedad" 1813 i mars. – SMts 1808 för Grönvikssund.
- Bettulin, Nils, * Marstrand 1771, † 18 . . (levde 1819). – Antogs 1807 för nr 20 vid (1812) Mörners komp av Livgardet till Fot; korpral där senast 1816; antogs 1817 som korpral nr 1 vid 8. komp av Volontärrgt i Sthlm; civilyrke skomakare. – SMtf 1809 för Sävar.
- Bergström, Anders, * Åbo 1775, † 18 . . (levde 1821). – Antogs 1789 vid AF; var 1815 korpral nr 1 vid 7. komp av Volontärrgt i Sthlm; degraderad 1819 till volontär nr 13 där; i tjänst ännu 1821. – SMts 1808; medaljpension fr. o. m. 1816.
- Broms, Carl Gustaf, * Sthlm 1772, † 18 . . (levde 1817). – Antogs 1808 vid AF; var 1815 nr 21 vid 6. komp av Göteborgs eskader; utstraffad 1817. – SMts 1814; uppbar medaljpension 1816–1817.

- Böllin, Nils, * i Härnösands län 1784, † 18 . . (levde 1817). – Antogs 1814 som nr 18 vid Livkomp av AF:s Volontärrgt i Sthlm; "för begången stöld överlämnad till polisen den 12 October 1816"; rymde en tid därefter ur häktet, sedan han dömts till 40 par spö. – SMts 1814; medaljpension 1816.
- Ekelund, Peter Fredrik, * Sthlm 1792, † 18 . . (levde 1818). – Antogs 1812 som nr 32 vid 4. komp av AF:s Volontärrgt i Sthlm; blev korpral nr 1 där 1815 3/9; civilyrke hattmakare; rymde 1818 17/6; häktad s. å. 21/6; överlämnad till Överståthållarämbetet 25/6; "frändömd Medaillen". – SMts 1808; uppbar medaljpension 1816–1818.
- Ekman, Mathias, * på Åland 1772, † 18 . . (levde 1815). – Antogs 1810 15/5 vid AF som nr 2 vid amiral Hielmstiernas komp; transporterad 1814 till nr 2 vid 5. komp av Volontärrgt i Sthlm; avsked "för sjuklighet" 1815 27/2. – SMts 1790.
- Ersson, Matts, * Valö sn 1792 20/11, † Söderhamn 1872 10/1. – Antogs 18 . . som förstärkningsbåtsman för nr 16 Valö (likn sn) vid Norra Roslags komp:s 1. del av Arméns Flotta; avsked 1815. – Blev frälsbonde i Norrby (Forsmark sn), men flyttade 1869 3/1 till en dotter i Söderhamn. – SMts 18 . .; pensionsbrev nr 139.
- Fogelquist, Gabriel, * 1776, † 18 . . (levde 1818). – Antogs 1811 som nr 23 vid 5. komp av AF:s Volontärrgt i Sthlm; civilyrke trädgårdsmästare; rymde 1818 i april. – SMts 1808; ånyo SMts 1814 för Norge; uppbar medaljpension 1816–1817. *Dubbelmedaljerad*.
- Forsberg, Jean Peter, * Sthlm 1786, † 18 . . (levde 1823). – Antogs 1809 som nr 45 vid 4. komp av AF:s Volontärrgt i Sthlm; avsked 1819 2/2. – SMts senast 1809; fick medaljpension fr. o. m. 1816.
- Frisk, Per Andersson, * i Roslagen 1786, † 18 . . (levde 1824). – Antogs 1807 för nr 37 Bärby (Edebo sn) vid Norra Roslags komp:s 2. del av Arméns Flotta; gmstr 1816: "sjövan"; avsked 182 . /23. – SMts 1 . . .; fick pension först fr. o. m. 1818.
- Frolander, Carl, * i Roslagen 1767, † 18 . . (levde 1824 i Bärby, Almunge sn). – Antogs 1782 3/4 för nr 122 Nälby vid Roslags skvadron av Livregementet till Häst, sedan 1815 Livregementsbrigadens Dragonkår; korpral där senast 1820; avsked 1822 7/6: "Bivistat flere fälttåg med utmärkt distinction". – SMts för Svensksund 1790, tilldelad av Konungen 1817 22/7; medaljpension fr. o. m. 1818.
- Frölander, Olof Olsson, * 1785, † 18 . . (levde 1821). – Antogs 1805 för nr 26 vid 1. Norrlands komp:s 2. del av Arméns Flotta. i tjänst ännu 1821. – SMts 1808; fick pension först fr. o. m. 1818.

- Grönquist, Johan, * i Bohuslän 1790, † 18 . . (levde 1823). – Antogs vid AF 1809 31/3; var 1815 nr 34 vid Livkomp av Göteborgs eskader i tjänst ännu 1823. – SMts 1814; medaljpension fr.o.m. 1816.
- Hanssen, Olof, * Helsingör 1781, † Marinens sjukhus i Sthlm 1817 23/3. – Antogs 1805 som nr 24 vid 4. komp av AF:s Volontärrgt i Sthlm; korpral nr 1 där 1812 1/4; degraderad till volontär nr 32 där 1815 3/9; civilyrke slaktare. – SMts 1808; medaljpension fr. o. m. 1816.
- Hjorth, Abraham, * i Tavastehus län 1777, † Marinens sjukhus i Sthlm 1820 9/1. – Antogs 1798 vid AF; var 1815 nr 16 vid 7. komp av Volontärrgt i Sthlm. – SMts 1808; medaljpension fr. o. m. 1816.
- Holmberg, Johan, * i Kalmar län 1780, † 18 . . (levde 1823). – Antogs 1804 14/3 vid AF; var 1815 nr 65 vid Livkomp av Göteborgs eskader; avsked 1821 1/6. – SMts senast 1809; medaljpension fr. o. m. 1816.
- Holmström, Jakob, * i Nylands län 1742, † 18 . . (levde 1817). – Antogs 1776 vid AF; var 1815 nr 6 vid 8. komp av Volontärrgt i Sthlm; avsked 1817 9/6. – SMts 1790; fick icke medaljpension.
- Hurtig, Peter, * i Älvsborgs län 1777, † 1830 i febr. – Antogs 1805 31/5 vid AF; var 1815 nr 19 vid Överstlöjtnantens komp av Göteborgs eskader; avsked senast 1823. – SMts 1814; medaljpension fr. o. m. 1816.
- Carlberg, Peter, * i Skaraborgs län 1773, † 18 . . (levde 1821). – Antogs 1812 22/1 vid AF; var 1815 nr 20 vid Livkomp av Göteborgs eskader; civilyrke bergsprängare; avsked 1818. – SMts 1814; medaljpension fr. o. m. 1816.
- Cayan, Gustaf, * Helsingfors 1766, † 18 . . (levde 1823). – Antogs 1793 som nr 42 vid 3. komp av AF:s Åbo eskader; transport till Sthlms eskader 1810; var 1815 nr 15 vid 8 komp där; civilyrke sjöman; avsked 1818 29/12. – SMts 1808 för Grönviksund; medaljpension fr. o. m. 1816.
- Kjellberg, Magnus Gustaf, * Sthlm 1779, † 18 . . (levde 1821). – Antogs 1800 vid AF; var 1815 nr 24 vid 6. komp av Volontärrgt i Sthlm; avsked 1815 1/8. – SMts 1808; ånyo SMts 1814 för Norgefälttåget; medaljpension fr. o. m. 1816. *Dubbelmedaljerad.*
- Kjerne, Hans Nilsson, * 1766, † 18 . . (levde 1831). – Antogs 1789 för nr 158 vid 2. Norrlands komp:s 1. del av Arméns Flotta; var 1818 korpral; gmstr 1816: "befaren". – SMts 1819 30/11 av Konungen; pensionsbrev nr . . . översänt s. å. 2/12.
- Christophersson, Johan, * Sthlm 1770, † 1816. – Antogs 1808 vid AF; tjänstgjorde 1814 på däckad kanonslup i Öresund; var 1815 nr 20 vid 6. komp av Göteborgs eskader; civilyrke sjöman. – SMts senast 1809;

medaljpension 1816.

Cronberg, Anders Christian, * Sthlm 1782, † 18 . . (levde 1821). – Antogs 1805 vid (1814) Pechlins komp av AF:s Sthlmseskader; var 1814 korpral nr 25 där; furir där 1818 16/5; i tjänst ännu 1821. – SMts av Konungen 1814 23/3 för Grönvikssund 1808; medaljpension fr. o. m. 1816.

Leander, Matts, * 17 . ., † 1816/17. – GenAdj tackar 1817 19/6 landshövdingen i Umeå för återsändningen av "sjöman" Leanders *båda* medaljer och översänder 1 rdlr i lösen. *Dubbelmedaljerad*.

Lilja, Magnus, * i Älvsborgs län 1783, † 18 . . (levde 1831). – Antogs 1806 22/9 vid AF; var 1814 nr 48 vid Överstlöjtnantens komp av Göteborgs eskader; avsked 1815 16/10. – SMts 1814; medaljpension fr. o. m. 1816.

Lindberg, Olof, * i Uppland 1771, † 18 . . (levde 1821). – Antogs 1798 som nr 42 vid 4. komp av AF:s Volontärrgt i Sthlm; var i tjänst ännu 1821. – SMts 1808; fick icke medaljpension.

Lindbom, Carl Pettersson, * i Kronobergs län 1784, † 18 . . (levde 1821). – Antogs 1805 som nr 38 vid 3. komp av AF:s Volontärrgt i Sthlm; civilyrke bagare; i tjänst ännu 1821. – SMts 1814; medaljpension fr. o. m. 1816.

Lindholm, Anders, * i Örebro län 1784, † Marinens sjukhus i Sthlm 1819 28/12. – Antogs 1807 som nr 8 vid 4. komp av AF:s Volontärrgt i Sthlm. – SMts 1808; medaljpension fr. o. m. 1816.

Lundström, Samuel, * Nystad 1766, † 18 . . (levde 1815). – Antogs 1803 vid AF; var 1813 nr 21 vid 7. komp av Volontärrgt i Sthlm; avsked "för sjuklighet" 1813 30/4; civilyrke skräddare. – SMts 1790.

Löfstedt, Jan Ersson, * i Västmanlands län 1787, † Strömstad 1814 i okt/-nov. – Antogs 1809 som nr 26 vid 4. (Cronstedts) komp av AF:s Volontärrgt i Sthlm. – SMts 1808.

Mervingk, Samuel, * Danzig 1764, † 18 . . (levde 1816). – Antogs 1788 vid AF; var 1815 nr 16 vid 6. komp av Volontärrgt i Sthlm; civilyrke knappmakare; avsked 1816 7/6. – SMts 1809.

Monée, Johan Fredrik, * Sthlm 1779, † 18 . . (levde 1814). – Antogs 1799 som nr 14 vid 4. (Cronstedts) komp av AF:s Volontärrgt i Sthlm; avsked 1814 18/4. – SMts 1808.

Nordberg, Johan Gustafsson, * Södertälje 1781, † Marinens sjukhus i Sthlm 1816 13/2. – Antogs 1807 som nr 43 vid 2. komp av AF:s Volontärrgt i Sthlm. – SMts 1808 för Grönviksund.

Nymansson, Johan Robert, * Vaxholm 1770, † Marinens sjukhus i Sthlm

- 1815 21/4. – Antogs 1792 vid AF; var 1811 premiärkorpral nr 15 vid 7. komp av Volontärrgt i Sthlm; civilyrke fältskär. – SMts 1808.
- Ohlberg, Johan Fredriksson, * Uppsala 1787, † 18 . . (levde 1823). – Antogs 1804 som nr 28 vid 2. komp av AF:s Volontärrgt i Sthlm; i tjänst ännu 1823; civilyrke snickare. – SMts 1808; fick medaljpension fr. o. m. 1816.
- Otto, Johan Magnus, * Sthlm 1777, † 18 . . (levde 1823). – Antogs 1795 som nr 67 vid Livkomp av AF:s Volontärrgt i Sthlm; i tjänst ännu 1823. – SMts 1808 för Grönviksund; ånyo SMts 1814 för norska sjötåget; fick medaljpension fr. o. m. 1816. *Dubbelmedaljerad*.
- Oxell, Peter, * Lindesberg 1773, † 1818 11/8. – Antogs 1792 som nr 35 vid Livkomp av AF:s Volontärrgt i Sthlm; civilyrke skomakare. – SMts 1808 för Grönviksund; fick icke medaljpension.
- Preutz, Carl Adolf, * Sthlm 1771, † 18 . . (levde 1831). – Antogs 1812 som nr 21 vid 3. komp av AF:s Volontärrgt i Sthlm; avsked efter ansökan 1815 8/6. – SMts 1790; ånyo SMts 1813 för Stettins belägring; medaljpension fr. o. m. 1816. *Dubbelmedaljerad*.
- Rask, Johan, * i Älvsborgs län 1778, † 18 . . (levde 1818). – Antogs 1801 24/9 vid AF; var 1817 f. d. nr 22 vid Livkomp av Göteborgs eskader. – SMts 1814; fick medaljpension fr. o. m. 1817, då hans adress varit okänd föregående år.
- Roselius, Olof, * Örebro län 1769, † 18 . . (levde 1823). – Antogs 1793 vid AF; var 1815 korpral nr 50 vid Livkomp av AF:s Livkomp i Sthlm; i tjänst 1821, men hade 1823 avsked. – Han blev 1819 på egen begäran nedflyttad till volontär nr 63; civilyrke garvare. – SMts 1808 för Grönviksund; ånyo SMts för norska sjötåget 1814; fick medaljpension fr. o. m. 1816. *Dubbelmedaljerad*.
- Rörström, Olof, * i Bohuslän 1770, † 18 . . (levde 1831). – Antogs vid AF 1795 2/5; var 1815 nr 10 vid Livkomp av Göteborgs eskader; civilyrke ”gyllmakare”; avsked 1822 11/6. – SMts senast 1809; medaljpension fr. o. m. 1816.
- Sand, Olof Lundgrensson, * i Roslagen 1762, † 18 . . (levde 1824). – Antogs 1784 för nr 97 Sanda (Harg sn) vid Norra Roslags komp:s 1. del av Arméns Flotta; gmstr 1816: ”befaren”; avsked ”för ålderdoms bräcklighet” 1816 13/1; ”har 2:ne blessurer”. – SMts 1 . . .; fick pension fr. o. m. 1816.
- Sandahl, Johan * i Skaraborgs län 1785, † 18 . . (levde 1823). – Antogs 1806 som nr 46 vid 2. komp av AF:s Volontärrgt i Sthlm; civilyrke skräddare; avsked 1820 30/11. – SMts 1808 för Grönviksund; ånyo

SMts 1814 för Norge; fick medaljpension fr. o. m. 1816. *Dubbelmedaljerad.*

Sandberg, Abraham, * i Småland 1753, † Marinens sjukhus i Sthlm 1819 2/3. – Antogs 1770 vid AF; var 1815 premiärkorpral nr 25 vid 7. komp av Volontärregt i Sthlm; civilyrke skräddare. – SMts 1790; fick icke medaljpension.

Sjöberg, Johan, * i Uppsala län 1784, † 18 . . (levde 1816). – Antogs 1808 vid AF; var 1815 nr 17 vid 6. komp av Volontärregt i Sthlm; "öfverlämnad till Öfver Ståthållar Embetet för stöld (1816) 16/7". – SMts 1809.

Snäll, Anders, * i Finland 1784, † 18 . . (levde 1819). – Antogs 1813 vid AF; var 1815 nr 12 vid 7. komp av Volontärregt i Sthlm; överlämnad till Överståthållarämbetet 1818 20/12 "för vanart". – SMtf 1808 (då han tjänade i armén); SMts 1814 för Norgetåget; medaljpension fr. o. m. 1816. *Dubbelmedaljerad.*

Skog, Jonas, * i Skaraborgs län 1784, † 18 . . (levde 1831). – Antogs vid AF 1811 6/12; var 1817 vicekorpral nr 19 vid Livkomp av Göteborgs eskader; i tjänst 1823 men hade avsked 1831. – SMts 1814; medaljpension fr. o. m. 1816.

Snäll, Jöns, * i Norge 1769, † 18 . . (levde 1823). – Antogs 1795 vid AF; var 1814 nr 8 vid Överstlöjtnantens komp av Göteborgs eskader; avsked 1815 30/9. – SMts senast 1809; ånyo SMts 1814; medaljpension fr. o. m. 1816. *Dubbelmedaljerad.*

Stare, Carl Fredrik, * Göteborg 1793, † 1823. – Antogs 1812 som förstärkningsbåtsman nr 187 vid (2. Norrlands (2. del) komp) av Arméns Flotta; avsked senast 1815; blev 1817 gardist nr 8 vid 2. Majorens komp av Svea Livgarde (1818); civilyrke skräddare. – SMts 1814; fick pension först fr. o. m. 1818.

Sten, Carl, * i Västergötland 1786, † 18 . . (levde 1823). – Antogs 1798 vid AF; var 1815 nr 22 och 1816 korpral nr 4 vid Livkomp av Volontärregt i Sthlm; i tjänst ännu 1825. – SMts för Grönvikssund; ånyo SMts 1813 för Stettins belägring; fick medaljpension fr. o. m. 1816. *Dubbelmedaljerad.*

Sundborg, Johan Pettersson, * Sthlm 1785, † 18 . . (levde 1816). – Antogs 1804 som nr 13 vid 3. komp av AF:s Volontärregt; civilyrke bokbindare; "afförd för liderlighet den 16. November 1815". – SMts 1808 för Grönvikssund; fick icke medaljpension.

Sundquist, Jonas, * Askersund 1783, † 18 . . (levde 1823). – Antogs 1803 vid AF; var 1815 nr 34 vid 3. komp av Volontärregt i Sthlm; civilyrke

- repsslagare; i tjänst ännu 1821, men hade avsked 1823. – SMts 1808 för Grönvikssund; medaljpension fr. o. m. 1816.
- Svanberg, Israel, * Kalmar 1788, † 18 . . (levde 1830). – Antogs 1804 vid AF; var 1815 nr 33 vid 8. komp av Volontärrgt i Sthlm; avsked 1815 8/6 ” för bräckskada”; antogs 1817 för nr 5 vid Överstlöjtnantens komp av Konungens Eget Värv.Rgt (i Malmö) avsked 1829 22/12; civilyrke bagare. – SMts 1814 för Norge; medaljpension fr. o. m. 1816.
- Trogen, Carl, * i Sparrsätra sn 1770, † 18 . . (levde 1824 i Lådö). – Antogs 1791 5/8 för nr 81 Lådö vid Majorens skvadron av Livregementet till Häst, sedan 1815 Livregementsbrigadens Dragonkår; avsked 1819 19/4. – SMts för Svensksund 1790, tilldelad av Konungen 1817 22/7; medaljpension fr. o. m. 1818.
- Wetterberg, Anders, * Ulricehamn 1785, † 18 . . (levde 1815). – Antogs 1810 26/10 vid AF; var 1814 nr 38 vid Tygmästarens komp av Göteborgs eskader; rymde 1815. – SMts 1814.
- Willman, Johan Josef, * Sthlm 1779, † 1817 17/6. – Antogs 1798 som nr 9 vid Livkomp av AF:s Volontärrgt i Sthlm; var 1815 katolik och sidenväware. – SMts 1808.
- Witting, Anders Andersson, * i Uppland 1769, † 18 . . (levde 1814). – Antogs 1798 som nr 20 vid 3. (Lilliehööks) komp av AF:s Volontärrgt i Sthlm; avsked 1814 1/3 för sjukdom. – SMts 1808.
- Wågstedt, Gustaf, * Sthlm 1748, † 18 . . (levde 1816). – Antogs 1810 som nr 18 vid 4. komp av AF:s Volontärrgt i Sthlm; civilyrke plåtslagare; avsked 1816 8/1. – SMts 1808.
- Wählberg, Carl Olsson, * på Väddö 1784, † 18 . . (levde 1831). – Antogs 1809 för nr 82 vid Norra Roslags komp:s 2. del av Arméns Flotta; i tjänst ännu 1823. – SMts 1 . . .; fick pension först fr. o. m. 1818.
- Wäppling, Peter, * i Uppland 1767, † 1830 27/11. – Antogs 1785 för nr 73 Väppeby vid Livskvadron av Livregementet till Häst, sedan 1815 Livregementsbrigadens Dragonkår; regementsprofoss där 1816 13/2. – SMts för Svensksund 1790, tilldelad av Konungen 1817 22/7; medaljpension fr. o. m. 1818.
- Åberg, Jan Jansson, * i Roslagen 1770, † 18 . . (levde 1831). – Antogs 1788 för nr 101 (Söderby sn) vid Norra Roslags komp:s 2. del av Arméns Flotta; gmstr 1816: ”sjöbefaren”; i tjänst 1818, men hade avsked 1821. – SMts 1 . . .; fick pension först fr. o. m. 1818.
- Åhl, Samuel Jansson, * i Roslagen 1770, † 18 . . (levde 1831). – Antogs 1788 för nr 33 (Ununge sn) vid Norra Roslags komp:s 2. del av Arméns Flotta; gmstr 1816: ”välbefaren”; var 1823 korpral; i tjänst

- ännu 1824. – SMts 1 . . . ; fick pension först fr. o. m. 1818.
- Ahlström, Peter, * i Södermanland 1772, † 18 . . (levde 1821). – Antogs 1807 som nr 65 vid 2. komp av AF:s Volontärregt i Sthlm; civilyrke bokbindare; i tjänst ännu 1821 men icke 1823. – SMts 1808 för Grönvikssund; fick icke medaljpension.
- Öfverdahl, Nils Jansson, * 1793, † 18 . . (levde 1823). – Antogs 1809 för nr 36 vid 2. Norrlands komp:s 2. del av Arméns Flotta; gmstr 1816: "obefaren". – SMts 1 . . . ; fick pension först fr. o. m. 1818.
- Ösare, Anders Jansson, * 1777, † 18 . . (levde 1831). – Antogs 1808 för nr 36 vid 1. Norrlands komp:s 1. del av Arméns Flotta; gmstr 1816: "befaren sjöman"; i tjänst ännu 1821. – SMts 1808 för Grönvikssund; fick pension först fr. o. m. 1818.

NOTER

- 1 Samtliga i detta arbete citerade författningsbestämmelser sökes under sitt datum i författningsförteckningen s. 32-44. Bestämmelserna beträffande medaljbanden sökes på samma sätt å s. 31-32. Till i dessa förteckningar redovisade författningar ha i regel inga källanvisningar gjorts i detta arbetes text.
- 2 De enda fall författaren lyckats hitta är generaladjutantens PM 1807 4/3 beträffande SMts och GO 1808 18/5 rörande SMtf.
- 3 I samtiden kallades detta förtjänsttecken aldrig annat än "Distinctionstecknet" eller "Distinctionstecken af Ankare" (så i 1813 års tryckta rulla), ibland i rullor förkortat till "Ankare", men oftast står "D.T. af A.". Den förstnämnda beteckningen har fått officiell prägel genom att den i form av förkortningen "D. T." sedan 1820-talets slut införts i de tryckta rullorna så länge det ännu fanns bärare.
Den av den moderne medaljforskaren Ernst Areen använda beteckningen "Hoglandstecknet" saknar sålunda täckning i arkivmaterialet. En artikel i Sveriges Flotta 1912, s. 121, av Hj. Sjöblom, "Ett numera sällsynt gammalt Heders- och Förtjänsttecken", lämnar en del upplysningar om Distinktionstecknet utöver Areens medaljhistoriska arbeten.
- 4 Om dessa se främst Areen (1938), s. 71-72. – Karl Lövströms arbete "Fredrikshamns- och Svensksundsmedaljerna", i Kungl. Armémuseum, Meddelande XXI (1960), s. 65-96, bör användas med försiktighet. Mycket är tyvärr ofta otillförlitligt i detaljerna.
- 5 Listorna på medaljerade *officerare* ligger i Överceremonimästareämbetets arkiv. Journaler vol 5, s. 21-36, RA. I skildringen av dekoreringsen i Stockholms slottskapell 1791 13/2 (s. 21-36) heter det uttryckligen: – – – "och undfingo af Hans Maj:ts Egen hand denna belöning för deras utmärckta tapperhet".
Listorna på de 230 tilldelade *underofficerarna* tjänstgörande vid Arméns Flotta finnas i not 15 nedan anförda källa, s. 131-135 (KrA). Från armén finns här endast 4 underofficerare från Livgardet (namnen ej utsatta), som tjänstgjort på skärgårdsfregatten Starkotter. Ingen av listorna har använts av Lövström.

- 6 Så t.ex. återlämnade under år 1791 6 underofficerare vid Arméns Flotta sina SMts vid utfärendet av "stora" tapperhetsmedaljen. De inlevererades till statssekreteraren överste Cronstedt, som. s. å. 23/10 överlämnade dem till Schützercrantz (i not 15 nedan anförda källa, s. 112; KrA).
- 7 Det Kgl. Brevet hade föregåtts av förberedelser genom Vitterhetsakademien, där vice sekr. Gabriel Lindblom 1789 5/5 anmält Konungens befallning att utarbeta förslag till de båda tapperhetsmedaljerna. Akademien tillsatte s.d. en kommitté bestående av kanslirådet von Engeström, kgl. sekr. Hallenberg samt akademisekr. Lindblom, vilken skulle å akademiens vägnar utarbeta och framlägga förslaget. Kommittén arbetade snabbt och framlade redan 12/5 förslag, som sedan också oförändrat fastställdes av Konungen, som därpå utfärdade Kgl. Brevet av 28/5 till Kammarkollegium och Statskontoret. Vid akademiens möte s. å. 9/6 anmälades att förslaget vidarebefordrats till medaljören Fehrman jämte Konungens order att så snart medaljstamparna var färdiga snarast slå 300 SMtf och lika många SMts (VHAA:s Dagbok 1773–1790; ATA). Fehrmans räkning å 66 rdlr, 32 skilling för de färdiga medaljstamparna är daterad Stockholm 1789 26/7 (betalningsorder till Statskontoret s. å. 18/8). Se: Skön konst, vol. 4; RA. Där ligger f.ö. också Fehrmans räkning för stamparna till de tre Fredrikshamns/Svenskundsmedaljerna, daterad 1790 9/9. – Det förtjänar påpekas att Fehrman året därpå praktiskt taget lånade sjötapperhetsmedaljens fränsida till baksidan av den äldsta typen av minnesmedalj över 1790 års Svenskundslag.
- 8 Areen har tyvärr fel uppgifter på sina bildsidor angående vilken sida som i verkligheten är åtsidan.
- 9 Hierta, F. G.: Journal öfver Kongl. Svenska Örlogsflottans Krigs = Rörelser uti Östersjön År 1789 (Sthlm 1790), s. 48; Westrin, C. P.: Försök til en historia öfwer namnkunniga – – fruntimmer (Sthlm 1793), s. 146, säger endast "häftad i et blått band".
- 10 Dir. f. Kgs Milhosp o. Mfonds arkiv, G I, nr 57 (1870), Kristianstads län.
- 11 Om Generaladjutantsämbetet, se Leijonhufvud, E.: Några anteckningar om generaladjutantsbefattningarna under tiden 1790–1840, i Kgl. Krigsvetenskaps = Akademiens Tidskrift 1912, s. 402–427. – Observeras bör dock att arbetets titel såtillvida är missvisande som det endast behandlar *arméns* generaladjutanter. Det får dock antagas, att Generaladjutantsämbetet för Flottorna i stort sett delat samma öden. Även av medaljmaterialet framgår dock, att Generaladjutanten för Armén i vissa fall hade förmansställning. Sålunda översände flottornas generaladjutant redan från början de årliga medaljpensionsrekvisitioner till Generaladjutanten för Armén. Denna insände i sin tur samtliga krigsmaktens rekvisitioner till den utbetalande myndigheten.
- 12 "Kriget i Tyskland 1813–1814", vol. 12–13 (Nordarméns orderjournaler och brevjournaler och brevkonceptböcker), vol. 52 (Sv. arméns GO-journaler) och vol. 246 (Brevkonceptböcker för kriget mot Norge 1814). Häri har dock icke ett enda sjömedaljärende påträffats.
- 13 Krigshandlingar 1808–1809, vol. 25, KrA. – Denna av högste chefen för Lemoföretaget generalmajoren baron Eberhard von Vegesack föredragna, å jakten Amadis "till Ankars vid Castelholm d: 21 Julii 1808" daterade "Underdånigste Pro Memoria" har sitt särskilda intresse, därför att den gäller den allra första tilldelningen av GM till officerare. Under hänvisning till sin s.d. daterade rapport över landstigningen vid Lemo föreslår Vegesack först 4 officerare till SO och sedan 4 officerare, 2

- underofficerare och 1 gardist "Till Tapperhets Medaillen". Med den ändringen, att ryttmästaren Adlerheim blev RSO (i stället för GMtf) och fänriken baron von Vegesack fick GMtf (i stället för att bli RSO), biföll Konungen förslaget. Flertalet dekorerades av honom själv i Grelsbys 30/7 i samband med en stor parad.
- 14 Krigshandlingar 1808–1809, vol. 243; KrA. – Sammanställningen upptager såväl SO som GM, men på skilda papper och med särskilda rubriker.
 - 15 Schützercrantz' här ofta citerade rapport är sammanbunden med en del andra handlingar i vol. 63 av "Krigshandlingar 1788–1790"; KrA.
 - 16 Observeras bör dock den engelska eskader under konteramiralen Sir Samuel Hood, som sensommaren och hösten 1808 intimt samverkade med svenska flottan. Hood föreslog därvid bevisligen svenskar till svenska tapperhetsutmärkelser, som de också hugnades med. Särskilt anträngen av ryska lineskeppet Wsevolod den 28 augusti bör ha givit anledning till medaljtilldelningar till engelsmän, allra helst som en hel rad engelska och svenska officerare fick SO för denna bedrift. Därav blev Hood och hans båda närmaste underbefälhavare t.o.m. RmstkSO.
 - 17 "Bulletiner under kriget mellan Sverige, Ryssland och Danmark åren 1808 och 1809" (Sthlm 1812), s. 437–438. Jfr anm. 13 ovan.
 - 18 GMsttilldelningar på GO 1814 22/3 och 17/8 (vid båda tillfällena även en del SMts); dekoreringar GO 1815 8/5 och 1816 5/8 (Karlskrona Station, Stationsbefälhavarens Militärexpedition, B II:1; KrA).
 - 19 Karlskrona station, Flottans 4:de arkiv, Medaljpensionärer; KrA.
 - 20 I den första bevarade rekvisitionssviten (Dir. f. Kgs Milhosp o. Mfonds arkiv, G I; KrA) för landshövdingarna – 2:dra halvåret 1817 – finns en enda flottist, nämligen den i Malmö bosatte f.d. underskepparen Jonas Sillman. För säkerhets skull påpekade landshövdingen dessutom, att denne dekorerats först vid avmönstringen i Stockholm 1809 9/11. Förhållandet kastar en blyxtbelysning över vårt materials brister. Här skedde troligen en massdekorerings. Men för de många, som samtidigt ryckte ut, kunde ju ingen anteckning i rullorna ske om medaljtilldelning. – Även år 1820 fanns det bara en flottist bland landshövdingerekvisitioner, nämligen musikanten vid Arméns Flottas Stockholmseskader Fredrik Löfgren. Han åtnjöt emellertid sin pension för en SMtf, då han tidigare varit sergeant vid Västmanlands rgt. – Sjöförsvarsdepartementets Kommandoexpedition kunde hösten 1871 definitivt lägga medaljpensionärerna till handlingarna i och med båtsman nr 48 på 1. Bohusläns Båtsmanskompani Ärligs död s. å. 31/1. Men landshövdingen i Gävleborgs län kunde först hösten därpå stryka f.d. förstärkningsbåtsman nr 15 vid Norra Roslags kompani Matts Ersson, † 1872 10/1 (bosatt i Söderhamn). Denne var dock "bara" 80 år gammal, varför det torde vara högst osäkert, om han verkligen var den sist kvarlevande innehavaren av SMts från Sveriges sista krig. Däremot var han den siste, som lyfte sjömedaljpension.
 - 21 Jfr Törnell, Birgitta: Om tapperhetsmedaljer till underofficerare och manskap, i "Uppsatser i Krigsarkivet 1963", otr. festskrift till Bertil Broomé, KrA:s bibliotek, s. 92–93.
 - 22 Sammanställning av uppgifter i Kgl. Brev 1789 28/5, 1790 25/3, 26/7, 11/10 och 26/10, 1791 1/2 och 24/4 (2 brev), 1792 11/5 och 13/7, 1793 14/3, 1796 12/12 och 1798 30/4 Kammarkollegii arkiv. Böndernas återtagande av Kvistrukanonerna skildras utförligt i Allmänna Tidningar nr 27/1789 (3/9).

- 23 Kgl. Brev 1806 26/8; Kammarkollegii arkiv.
- 24 Kgl. Brev 1807 10/3; Kammarkollegii arkiv.
- 25 Namnförteckning tryckt i Dagligt Allehanda nr 57/1807. Matrosen var nr 137 Burmeister vid Darss's (pommerska) kompani, som tjänstgjort på en kanonslup.
- 26 Kriget i Pommern 1805–1807, vol. 4, GO nr 109; KrA.
- 27 Sammanställning av uppgifter i Kgl. Brev 1808 18/5, 21/5 och 3/8 samt 1810 15/5.
- 28 Generaladj. för Flottornas arkiv, Utgående (justerade) Koncept 1812 25/4 (Uggla) respektive 1/7; KrA.
- 29 Hovjuvelerare åtminstone i Berlin och Hannover tillverkade under detta krig en mängd svärdsordnar och tapperhetsmedaljer åt Kronprinsen. Se bl.a. Kriget i Tyskland 1813–1814, vol. 13 (Nordarméns Högkvarters brevkonceptböcker 1813–1814), nr 1373 och vol. 27 (Nordarméns Högkvarter, Handl. fr. stabspersonal m.fl.) 1814 16/1 (rek. till envoyén i Berlin jämte 7 räkn. och kvitton på tillverkning hos fem olika juvelerare i Berlin).
- 30 Förteckn. på de därefter medaljerade 195 man ur Örlogsflottan och 111 ur Arméns Flotta, i Generaladj. för Flottornas arkiv E III (Rapporter 1808), längst bak i volymen (och med annan sidnumrering än i början), s. 599–607. Jfr förteckningen på sårade, samma ställe s. 609–611.
- 31 Förteckning på 17 underofficerare och 81 man ur Arméns Flotta och Lantvärnet, samma källa som föregående, s. 553–557
- 32 Förteckningar på medaljstamper, Myntverkets arkiv, D:16; RA.
- 33 Det gäller Nordarméns orderjournal 1813 21/7–1814 22/4, nu i "Kriget i Tyskland 1813–1814", vol. 12, KrA. Vid gallringen behölls av de inbundna renskrivna volymerna endast del I och del V. I stället för mellanliggande delar behölls koncepten, men så gallrade att endast handlingar rörande *svenskar* bevarats (!). Författaren har ej lyckats utröna, huruvida de felande renskriftvolymerna möjligen räddats på annat håll. I KrA finns de ej. Då renskriftband V innehåller 65 medaljtilldelningar till utlänningar (därav 28 GMtf) under tiden 1814 1/1–s.ä. 25/3, råder det intet tvivel om att ett avsevärt antal medaljtilldelningar under tiden 1813 17/9–28/12 undanröjts.
- 34 Enbart till ryska armén utgavs över 500 SMts åren 1814–1816 enligt författaren tillgängliga uppgifter. Vid ett tillfälle år 1817 tilldelades 37 ryska subalterner under audiens på Stockholms slott GMtf utan att generaladjutanten antecknat ett enda namn osv.
- 35 Generaladj för Flottornas arkiv, Koncept 1814 19/3 (Lillja) och "Kriget i Tyskland 1813–1814", vol. nr 408, 1815 16/8 (Löfvé). Sistnämnda volym innehåller här Generaladj. för Arméns utgående brevkonceptbok, vilket ej observerats vid samlingens ordnande. Volymen borde – liksom sin föregångare i vol. 246 – överföras till Generaladjutanten för Arméns arkiv.
- 36 Enligt pensionsrekvisitioner i G I, nr 1, Dir. f. Kgs Milhosp o. Mfondsarkiv, KrA.
- 37 Så t.ex. blev ljt Arméns Flotta Carl Gustaf Ulfspärre 1818 RRyS:tAO 3 kl. och volontären nr 21 Manlig vid Örlogsflottan tilldelades 1814 22/3 rätt bära preussisk tapperhetsmedalj. (Karlskrona Station, Stationsbefälhavarens Militärexp, B:II:1; KrA).
- 38 Hittills har förf påträffat 11 säkra fall vid armén.
- 39 Det torde vara föga känt, att de i sigillen fram till 1800-talets slut allestädes noggrant

- återgivna ordensinsignerna beror på ordensstatuternas stadganden (upphävda först år 1902), att de alltid skulle föras heraldiskt.
- 40 De förra se i not 15 anförda källa, s. 114–118, och Karlskrona Station, Stationsbefälhavarens Militärexp., B:II:1, 1816 8/8 samt Generaladj för Flottornas arkiv, Utgående Konzept, 1816 nr 223; KrA. – 1700-talsvärjorna hade (s. 116) inskriptionen: "För visad Mandom mot Rikets Fiender 1789–1790 under kriget mot Ryssland gifvit af Konungen till – – (namnet)." Observera att de i Svensksunds boken (1940; se not 57) publicerade båda hedersvärjorna ha helt annan inskription.
 - 41 Kgl. Brev 1807 10/3, Kammarkollegii arkiv och Dagligt Allehanda, nr 57/1807, s. 1, noten.
 - 42 Framgår av medaljeradelistor i Generaladjutantexpeditionens arkiv, E VIII:c och Generaladjutanten för Flottornas arkiv, Utgående koncepter 1816, nr 214; KrA.
 - 43 Generaladj för Flottorna, Utgående Konzept 1816, s. 121: Kgl. Maj:t befäller, att Dahns båda medaljer "fråntagas" honom för hans "begångna brott" samt återsändes.
 - 44 T.ex. tjänstgjorde ännu år 1816 vid Arméns Flottas Stockholmseskader de år 1808 sårade styckjunkare G. A. Schönstedt (miste vänster arm i Palvasund), sergeant Samuel Rehnström (illa tilltygad i foten å Sandöström) och underskeppare C. J. Åmansson (miste vänster ben, likaså å Sandöström); rullor över medaljerade vid AF 1815 i Generaladjutantexpeditionens arkiv, E VIII:a-e; KrA.
 - 45 Förf. har endast funnit ett enda omnämnande av tagna fanor till sjöss. Men det gäller här icke tjänstevägen av chef inlämnad grund för meritering utan enskild underofficers direkta medaljanhållan hos Konungen. Närmare härom i texten s. 71.
 - 46 "Kriget i Tyskland 1813–1814", vol. 32. Modenswärd begärde 1823 16/2 utfå handlingar ur KrA, vilka berörde hans eventuella tilldelning av GMTs. Bifogade 5 intyg (bl.a. ett från generalmajor de Suremains) om händelsen, senare sjukdom m.m. Befälhavaren på kanonslupen nr 40 ljt E. Christiernin t.ex. intygade 1809 25/2, att då slupen strandat i bränningarna ljt M. "med utmärkt courage och egen lifsfara, war den första som kastade sig i sjön och oagadt bränningarnes våldsamhet, med en träss uppnådde stranden och därigenom räddade hela besättningen". – Medaljtilldeln. i Kgl. Brev 1823 23/5 (nr 169) – i vitt band –; Kammarkollegii arkiv. – I M:s biografi i Hylltén-Cavallius, G.: Kongl. Kronobergs regementes officerskår 1623–1896 (Sthlm 1897), s. 204, anges ett felaktigt datum för händelsen och dessutom felaktigt att han fått GMTf. En tröst bör ha varit, att den civila medaljen ändock var av 12. storleken och således betydligt större än taperhetsmedaljen.
 - 47 Tidigaste kända exemplet är sergeanten J. J. Solanders anhållan om SMts, odaterad men troligen från år 1792, nedan närmare refererad i texten. Den ligger i den i not 15 angivna källan, s. 141.
 - 48 Från 1700-talet har förf. hittills icke påträffat något entydigt fall av detta slag. Det äldsta exemplet från 1808–1809 års krig torde vara ljt Dahlstedts anhållan hos Kgl. Maj:t, som gav till resultat att bokbindarlärningen och lantvärnisten Samuel Rehnström från Stockholm genom Kgl. Brev 1809 24/10 tilldelades SMts. Jfr Montgomery, G.: Historia öfver Kriget emellan Sverige och Ryssland åren 1808 och 1809 (Örebro 1842), II, s. 78–79. – Ett exempel på en hel stridsgrupp, som bortglömts, utgör major Nordbergs anhållan 1810 3/4 (GM beviljade 9/5, SM 21/5) om såväl GMTs som SMts för medlemmar av sin utanför Bohusläns kust opererande division av Arméns Flotta (Generaladj. för Flottorna, Utg. koncept 1810; KrA).

- 49 Jfr härom von Warnstedt, Ch.: Tapperhetsmedaljerade vid Kungl. Göta Artilleriregemente åren 1813–1820, i Västsvensk genealogi och personhistoria (Gbg 1971), s. 199. Observeras bör de där å s. 202 redovisade tapperhetsutmärkelserna till sjöss.
- 50 Generaladj. för Flottorna, Utgående koncept 1809, nr 496 (25/10).
- 51 Nyssnämnda källa 1815, s. 29 (21/1).
- 52 Nyssnämnda källa 1817, nr 227 (15/9).
- 53 Nyssnämnda källa 1817, nr 234 (26/9), generaladj. till landshövdingen i Sthlms län: Konungen har tilldelat förstärkningsbåtsman av Sthlms Läns 1:a kompani nr 160 Carl Larsson SMts. för Fredrikstads (Norge) belägring, där han 1814 4/8 miste högra armen. Landshövdingen ombesörjer dekoreringsen. Karlen bor på Ålsta ägor i Gottröra sn.
- 54 Nyssnämnda källa 1817, nr 175 (22/7). De belönade var dragon nr 78 på Livskv. Nils Ahrnberg, nr 81 på Majorens Carl Trogen, nr 122 på Roslags skv Carl Frolander samt livdragonprofossen Petter Wäppling. Medaljerna rekvireras "med Högstsallig H.M. Konung Gustaf den 3:es Bröstdbild försedd". De 4 dragonerna tilldelades också pension för dessa medaljer, dock först fr.o.m. år 1818 (Generaladj. för Flottorna, Utgående koncept 1817, nr 216).
- 55 Nyssnämnda källa 1814, s. 103 (19/3), där det om Lillja heter: „men genom glömska ej därtill i underdånighet blifvit föreslagen på samma gång, som de öfvriga Officerare, hvilka i denna affaire (Styrbjörns äntring) deltog". – Generaladj. för Armén, Utgående koncept 1815 16/8.
- 56 Karlskrona Station, Stationsbefälhavarens Militärexp., B II 1/2, efter nr 337. Redan här redovisas f.ö. de olika formerna för uoffs respektive manskaps dekoreringsen. Jfr not 18.
- 57 En sådan 1790 22/7 är utförligt beskriven i "Svensksund 1790–1940". En minnesbok utarbetad av Försvarsstabens krigshistoriska avdelning", (Sthlm 1940), s. 147–150. En annan utspelade sig i Stockholm 1791 13/2 (Hafström, G.: Fredrikshamns- och Svensksundsmedaljerna, i Meddelanden från Marinstabens sjöhistoriska avd., nr 4, Karlskrona 1933).
- 58 C. Fr. Röök berättar i sina anteckningar, tryckta i Ahnfelt, A.: "Ur Svenska hofvets och aristokratiens lif", IV, (Norrköping 1881), s. 113, hur Gustaf III 1790 7/8 på Amphion lät inkalla "en af sina sluproddare" och dekorerade honom – med Fredrikshamnsmedaljen (!). Detta är dock troligen minnesfel av Röök, då denna medalj ännu ej var tillgänglig. Det torde alltså ha rört sig om SMts, allra helst som Fredrikshamnsmedaljen i silver ju endast var avsedd för uoff. Intressant är att konungen här icke fäste avseende vid att roddaren i fråga blev tillfångatagen i sammanhanget. Tvärtom fick roddaren "några dukater" för att han haft sinnesnärvaro nog att hala konungens flagga innan man måste ge sig.
- 59 Befälhavande Generaladj för Arméns arkiv, B I:b (GO 1808 13/5); KrA. Säsom representativ för tidningarnas skildringar av ceremonien må anföras Stockholms Post = Tidningar 1808, nr 61 (21/5).
- 60 "Kriget i Tyskland 1813–1814", vol. 52, GO 1813 20/10, punkt 3.
- 61 Se generaladjutantens respektive chefernas för ÖF och AF följebrev till pensionsrekvisitioner, Dir. f. Kgs. Milhosp. o. Mfond, G I, åren 1816–1819; KrA.
- 62 Generaladjutantsexpeditionen, E VIII:a–c; KrA.
- 63 Pensionärslistorna 1816 i not 61 anförda källa jämförda med listorna i not 62 anförda

källa.

- 64 Generaladjutanten för Flottorna, Utgående koncept 1816, s. 4; KrA.
- 65 Samma källa som föregående, s. 214 ff.
- 66 Karlskrona station, Flottans 4. arkiv, Medaljpensioner, 1818 23/7.
- 67 Detta meddelade kompanichefen klart och tydligt redan år 1816 (Bilaga till 1816 års pensionsrekvisition, Dir. f. Kgs Milhosp o. Mfond, G I, nr 1; KrA).
- 68 Karlskrona, Station, Flottans 4. arkiv, Medaljpensioner 1818; KrA.
- 69 Detta framgår icke blott av samtliga till Medaljfonden återinsända pensionsbrev i original utan även av att båda generaladj., när nya pensionsbrev utfärdades fr.o.m. år 1817, varje gång i foljebrev till vederbörande militäre chef eller landshövding noga understryka, att pension icke får utbetalas utan att anteckning samtidigt göres på originalpensionsbrevet. Av en mängd kvitton i Medaljfondens arkiv framgår, att i de civila fallen sådan påteckning skedde i landskansliet, men att den verkliga utbetalningen mycket ofta förmedlades av vederbörande kronolänsman, kyrkoherde eller annan betrodd person, som personligen besökte residensstaden. – Anledningen till att den stora majoriteten pensionsbrev återsänts synes vara, att man lät dem åtfölja de stadseenligt återsända medaljerna. Med denna återsändning slarvades dock åtskilligt ju längre tiden led. Särskilt gäller detta medaljer, som ej åtföljdes av pension. Som ett exempel må nämnas majoren Widberg vid Hälsinge rgt, som omkring år 1900 systematiskt köpte upp tapperhetsmedaljer av kyrkor och enskilda inom rgts rekryteringsområde. År 1904 monterades så 38 dylika och 2 ryska S:t Georgskors på en särskild tavla och upphängdes på officersmässen, där den ännu finns kvar. Många av dessa medaljer hade hängts upp i kyrkorna som en erinran för menigheterna. Snart sagt varje hälsingebo visste därför ännu omkring år 1900 hur en tapperhetsmedalj såg ut. Hur många gör det i dag? Så sent som vintern 1972 övertalades ännu en medaljägare att ändra sin redan skedda medaljgäva till sockenkyrkan och i stället överlämna medaljen till regementet. Därvid gjordes emellertid från regementets sida något ovanligt lovvärt, som man gärna skulle vilja se efterföljt på andra håll. Regementet donerade till Arbrå kyrka en minnestavla med namn på samtliga då kända tapperhetsmedaljerade från socknen. Se Fernquist, G.: Svenska tapperhetsmedaljer och ryska S:t Georgskors (i Bocken 1963/64, s. 62–64, bild å s. 62) (medaljeradeförteckning på 70 man, tydligen kompillerad ur rullor, är dock ofullständig. Enligt lista: Generaladjutantexp:s arkiv, E VIII, fanns enbart 1816 1/1 85 medaljerade i livet, varav 29 i tjänst) samt Palm, Chr: Den trettonionde tapperhetsmedaljen (i Bocken 1972, s. 65–66, bild å s. 65).
- 70 Karlskrona station, arkiv 4. F:1d, nr 6, KrA.
- 71 Genadj. f. Flottornas arkiv, E III 1808 (Rapporter fr. AF); KrA.
- 72 Dir. f. Kgs Milhosp o. Mfond, G I, nr 59.
- 73 Generaladj. för Flottorna, Utgående koncept, 1808 24/12. Tilldelningsdatum i Kgl. Brev 1808 21/10, Kammarkollegii arkiv.
- 74 Ätminstone en kvinna har erhållit SMtf, nämligen hustrun (hennes eget namn nämnes icke i någon hittills påträffad källa) till soldaten nr 19 vid Livkompaniet av Drottningens (tyska) Livrgt Bernhard Sarvenius (gmstr. 1809 18/12), (i nästan alla övriga källor kallad Servenius), till börden katolsk holländare. Detta i litteraturen mycket omskrivna fall (t.ex. Hedvig Elisabeth Charlottas dagbok VIII: 439–440) behandlas i följande militära originalkällor: Biografika Servenius a) medaljförslag av

bataljonschefen 1809 5/9, b) utförligt motiverat förslag av brigadchefen 1809 6/9; Krigshandlingar 1809–1809, vol. 140 (ur Generaladjutantens arkiv), förslag (delvis på vers) av chefen för Kustarmén 1809 6/9; samma serie, vol. 241 (1809 22/9), redovisning av tilldelade 50 SMtf, varav 1 tilldelats den ”utmärckt tappra Soldat = Hustrun”; allt i KrA.

75 Biographica E. 14:b; RA.

76 Scharffs (som blev fången) skildring återgiven av Westrin, C. P.: *Försök til en Historia öfwer namnkunniga – – – fruntimmer* (Sthlm 1793), s. 146.

77 Huvudanledningen härtill är att födelsedatum icke någonsin angives och att födelseåret varierar avsevärt i olika husförhörlängder.

78 Belysande för vårt material är att denna medalj under Hagbergs 32-åriga tjänstetid endast en enda gång omnämnes i en rulla, nämligen 1802 års gmstr. Tyvärr är detta närmast en normal företeelse inom armén före år 1816.

79 Meddelande av arkivarie Rune Ferling, Falun, 1973 4/11.

80 Handelskollegii arkiv, D II:d:3 (Mönsterrullor på månglerskor 1786–1795 och 1796–1819)S: Sthlms StA.

81 Svea Livgardes församl. A I:b:6 samt födelseboken 1824 17/11; Sthlms StA.

82 Göta Livgardes församl. A:I:a:2 (Rudbecks kompani); Politi = Byggnings = och Ämbetskollegiets arkiv D II:a:1 (gmstr) och D II:a:2:2 (avlönrullor); Sthlms StA.

83 Intressant i sammanhanget är att åtminstone österrikiska Militärischer Maria Theresia-Orden och Kungl. bayerska Militär-Max-Joseph-Orden i diplomerna alltid angav utmärkelsedatum såsom tilldelningsdatum (alltså helt oavsett det verkliga tilldelningsdatum). För påpekandet härom liksom för korrekturläsningshjälp tackar jag min gamle vän skriftställare Leif Pahlsson.

Rättelser och tillägg

s. 80 *Löfwé*: Han begärde själv s.ä. 1/8 att tilldelas GMts.

s. 82 *Wessberg*: Han blev härigenom den ene, som under detta krig postumt tilldelades medaljen.

s. 84 *Hornstedt*: blev 1804 30/12 sergeant vid Svbg eskader.

s. 87 tillägges: *Dahlman*, Anders Gustaf (1775–1836). – Var 1808 fanjunkare vid Livgardet till Fot och utmärkte sig enl. sekundchefens medaljförslag synnerligen vid Lemo; förordnades därför till fänrik vid Lantvärnet, men återgick 1810 som fanjunkare till Gardet; här råkade han snabbt i en långvarig fejd med kompaniets officerare (den verkliga orsaken framgår ej), som trots upprepade medlingsförsök av sekundchefen och andra högre officerare icke kunde biläggas utan till sist ledde till, att D. ”af Sturskhet föraktligen af-lagdt och vägrat att bära Tapperhetsmedaillen”; sedan saken förts inför Konungen förklarades D. 1810 12/12 ovärdig någonsin mera tilldelas medalj samt vara ovärdig till rikets tjänst; sedan sekundchefen i särskild audiens understrukit, att D. i många år varit en av Gardets allra bästa underofficerare, fick D. dock av särskild nåd utstrykningen ut rullorna upphävd och erhöll i stället 1811 29/1 avsked i vanlig ordning; hans öden under de närmaste åren äro okända; 1816 antogs han som sergeant vid Arméns Flotta; även hans dödsorsak blev ovanlig: ”ihjelsparkad”. – SMtf 1808 för Lemo; medaljen förverkad 1810

12/12. – Han är veterligen den ende svenske tapperhetsmedaljerade, som vägrat bära sin medalj.

s. 89 *Jansson*: blev flaggkonstapel 1824 12/10.

s. 89 *Carlsson*: blev överskeppare 1824 12/10.

s. 107 *Sandström*, Anders Peter Olsson, levde 1829 i Kalmar län, varit extra roteringsbåtsman.

s. 113 *Frölander*: Fick medaljen "för bewistade affairer 1808 af den 18. ock 21. Juli samt den 2. Aug. ock den 16. Sept. uti Finska skären".

s. 119, not 3, tillägges: Distinktionstecknets statuter trycktes *dels* såsom allmän kungörelse, *dels* ingå de som bilaga i "Underdån. Berättelse af – – – Prins Carl – – – om Förloppet af Sjö = Slaget emellan Kongl. Svenska och Kajs. Ryska Flottorne, den 26 Juli 1789 – – –", (Sthlm 1789), s. 30-32.

Originalstatuterna ha däremot icke kunnat påträffas i någon ifrågakommande arkivserie vare sig i RA eller KrA.

s. 123, not 39. Ända till 1902 innehöllo ordensstatuterna faktiskt t.o.m. bestämmelsen, att man bleve orden förlustig, om man inte bl.a. brukade den heraldiskt.

Använda förkortningar

AF	= Arméns Flotta
ATA	= Antikvarisk-Topografiska Arkivet
Dir.f.Kgs Milhosp o. Mfond	= Direktionen för Konungens Militärhospital och Medalj-fonder
DTts	= Distinktionstecknet för Tapperhet till Sjöss (även Ankartecknet)
GenAdj	= generaladjutant
GMbg(vg)	= Guldmedalj för berömliga (vackra) gärningar
gmstr	= generalmönstring
GMts	= Guldmedalj för Tapperhet till Sjöss
GMtf	= Guldmedalj för Tapperhet i Fält
GMvg	= Guldmedalj för vackra gärningar
GO	= generalorder
Horn	= von Horn, L: Biografiska Anteckningar, III:1, Officerare, som tjänat vid Örlogsflottan (och de ur Arméns Flotta år 1825 kvarstående) åren 1825-1891 (Åbo 1934)
kir.	= kirurgie
komp	= kompani
konstit.	= konstituerad
KrA	= Krigsarkivet
ljt	= löjtnant
RA	= Riksarkivet
Reghi	= vederbörande regementes historia, den biografiska delen
RNO	= riddare av Nordstjärneorden
RSO	= riddare av Svärdsorden
RVO	= riddare av Vasaorden
SAÄ	= Den Introducerade Svenska Adelns Ättartavlor, edit. Elgenstierna
SMts	= Silvermedalj för Tapperhet till Sjöss
SMtf	= Silvermedalj för Tapperhet i Fält
SMtFredhmn/Svsund	= Silvermedalj för Tapperhet vid Fredrikshamn och/eller Svensksund 1790
Svbg	= Sveaborg
Svsund	= Svensksund
Tjg	= tjänstgörande
uljt	= underlöjtnant
VHAA	= Vitterhets-, Historie- och Antikvitetsakademien
Vrm	= Värmland
ÖF	= Örlogsflottan
Örnö.	= Svenska Ättartal, utg. av Viktor Örnberg

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Medaljerna för Tapperhet till Sjöss	s. 28–30
Sjömedaljens utseende	s. 30
Medaljbanden	s. 31–32
Viktigare författningsbestämmelser rörande Medaljen för Tapperhet till Sjöss t.o.m. år 1870	s. 32–44
Det viktigaste källmaterialet beträffande de medaljerade . .	s. 45–50
A. Generaladjutantens för Flottorna arkiv, s. 45–47;	
B. Örlogsflottans arkivalier i Krigsarkivet, s. 47–48;	
C. Arméns Flottas arkivalier i Krigsarkivet, s. 48–49;	
D. Direktionens för Konungens Militärhospitals- och Medalj- fonders Arkiv i Krigsarkivet, s. 49–50.	
Antalet utdelade medaljer	s. 50–56
Tilldelningsnormerna	s. 57–61
Dekorering m.m.	s. 61–63
Medaljpensionerna	s. 63–69
Några notiser om medaljerade	s. 69–71
Om medaljerades ålder	s. 71–73
Medaljerad läkare	s. 73–74
Medaljerade kvinnor	s. 74–77
Bilagor	s. 78–119
<i>Bilaga 1.</i> Guldmedaljerade för Tapperhet till Sjöss åren 1808–1809, s. 79–83; <i>Bilaga 2.</i> Guldmedaljerade för Tapperhet till Sjöss under 1813–1814 års krig, s. 83–86; <i>Bilaga 3.</i> Vid Örlogsflottan och Arméns Flotta åren 1816–1823 tjänstgörande medaljerade underoffi- cerare, s. 86–96; <i>Bilaga 4.</i> Medaljerade korpraler och meniga vid Örlogsflottan åren 1816–1821, s. 97–111; <i>Bilaga 5.</i> Medaljerade och pensionsberättigade korpraler och meniga vid Arméns Flotta åren 1816–1821, s. 111–119.	
Noter	s. 119–126
Rättelser och tillägg	s. 126–127
Använda förkortningar	s. 128
Innehållsförteckning	s. 129

Medlemsförteckning över Sjöhistoriska Samfundet 1.10.1974

Stödjande medlemmar

Fahlström, Rune, verkställande direktör, Zeiss Svenska AB, Stockholm
Kockums Mekaniska Verkstads AB, Malmö

Övriga medlemmar

(tecknet * innebär att vederbörande är ständig ledamot)

HKH Hertigen av Halland

Ahlberg, Sten, ingenjör, Farsta

Ahlström, Christian, civilekonom, Helsingfors

Ahldin, Lars, redaktör, Stockholm

Anderberg*, Erik, viceamiral, Stockholm

Ankarcrona*, Sten, advokat, Stockholm

Appelgren, Fingal, Visby

v. Arbin, Claës M, direktör, Milano, Italien

Aspegren*, Ebbe, redaktör, Stockholm, *styrelseledamot*

Bachér, Gunnar, kommandör, Visby

Barfod, Jörgen, lektor, Lyngby, Danmark

Beckman*, Yngve, direktör, Stockholm

Berg, Gösta, professor, Stockholm, *styrelseledamot*

Berg, Jonas, 1:e intendent, Ektorp

Berg*, Lars O., landsarkivarie, Uppsala

Berga örlogsskolor, Hårsfjärden

Bergelin, Stig, konteramiral, Nättraby

Bergens sjöfartsmuseum, Bergen

Bernström, Göran, kommandörkapten, Djursholm

Berthelsson, Bertil, viceamiral, Västerhaninge

Bjerg, Hans Chr, arkivarie, Lyngby, Danmark

Bjerknekull, Stig, överstelöjtnant, Täby

Bjurling, Oscar, professor, Lund, *styrelseledamot*

Bjurman, Christer, kapten, Vendelsö
 Bjurö, Thorvald, docent, Mölndal
 Bjärsjö, Hans, disponent, Bromma
 Björklund, Sven, kommendörkapten, Lidingö
 Björkqvist, Karl-Axel, stud., Ronneby
 Blekinge museum, Karlskrona
 Blidberg, Einar, viceamiral, Bromma, *ordförande*
 Boldt-Christmas*, Gösta, kommendörkapten, Västra Frölunda
 Borgenstam, Curt, marindirektör, Täby
 Borås stadsbibliotek, Borås
 Brigge, Gösta, överingenjör, Lidingö
 Broomé, Bertil, krigsarkivarie, Stockholm, *vice ordförande*
 Broström, Olle, byrådirektör, Stockholm
 Brännström, Edvin, lokförare, Spånga
 Bäckman, Johan Olof, fastighetsingeniör, Lidingö

Cederlund, Carl Olof, 1:e intendent, Tyresö
 Cederlöf, Olle, styresman, Stockholm
 Celsing, Gustaf, kommendörkapten, Stockholm
 Christiansson*, Eric Th., civilingenjör, Göteborg
 Claus, Gillis, byråchef, Stockholm
 Croneborg, Rutger, kommendör, Lund

Daggfeldt, Bertil, kommendörkapten, Täby
 Dahl, Claes-Göran, kapten, Handen
 Davison, Paul, civ. ing., Göteborg
 Degerström, Anders, fil. kand. Stockholm
 Du Rietz, Rolf, skriftställare, Uppsala

Edström, Torsten, tandläkare, Vällingby
 Ekensbergs varv*, aktiebolag, Stockholm
 Ekman*, Gustaf Henrik, fil. kand., Göteborg
 Ellsén, Jarl A. A:son, kommendörkapten, Farsta
 Engdahl, Roland, gränschef, Stockholm
 Englund, Fritz, bankkamrer, Solna, *skattmästare*
 Englund, Maj, fru, Solna
 Ericson, Stig H:son, riksmarskalk, amiral, Stockholm
 Ericsson, Christoffer, fil. mag., kaptenlöjtnant, Helsingfors
 Ericsson, Göran M., civilekonom, Stockholm
 Eurén, Erik, örlogskapten, Skärholmen

Fagerholm, Per Olof, sjöfartsråd, Stockholm
 Fahlström, Jan Magnus, redaktör, Stockholm, *styrelseledamot*
 Falk, Sven, aukt. revisor, Stockholm
 Falkman, Hans, herr, Stockholm
 Finnboda varv*, aktiebolag, Stockholm

Florman, Gösta E., direktör, Stockholm
 Forsgren, Christer, tekn. stud., Älvsjö
 Fredborg, Lars Eric, byrådirektör, Bangkok, Thailand
 Frölich, Janos, intendent, Stockholm
 Gerentz, Sven, chefredaktör, Stockholm
 Gjöres, Axel generaldirektör, Bromma
 Glete, Jan, fil. kand., Stockholm
 Gradelius, Erik, örlogskapten, Stockholm
 Grisell, Bengt, herr, Stockholm
 Grundström, Torsten, arkivarie, Uppsala
 Gruvberger, Nils, lektor, Jönköping
 Grönstrand, Lars, lektor, Åbo, Finland
 Gustafsson, Bengt, fil. stud., Uppsala
 Gävle museum, Gävle
 Gävle stads- och länsbibliotek, Gävle
 Göransson, Henrik, byråchef, Stockholm
 Göteborgs bogserings- och bärgnings AB*, Göteborg
 Göthammar, Hugo, löjtnant, Södertälje

Hafström, Georg, kommendörkapten, Saltsjöbaden, *styrelseledamot*
 Hafström, A. Gerhard G:son, professor, Stockholm
 Haglund, Egon, folkskollärare, Henån
 Hahr, Gösta, överste, Hägersten
 Hahr, Henrik, programdirektör, Stockholm
 Hallands museum, Halmstad
 Hallström*, Sten G:son, sjökapten, Täby, *styrelseledamot*
 Hammar, Maja, fru, Stockholm
 Hammargren*, Henning, kommendör, Stockholm
 Hammarskjöld, Carl-Gustaf, kommendörkapten, Stockholm
 Hedin, Sören, kommendörkapten, Stockholm
 Heijne, Lennart, advokat, Saltsjöbaden
 Helmersson, Claes, amanuens, Uppsala
 Helsingborgs stadsbibliotek, Helsingborg
 Henriksson, Bertil, Herr, Trelleborg
 Henriksson, Ingemar, redaktör, Stockholm
 Hjerner, Evald, godsägare, jur. kand., Solna
 Holm, Nils F., 1:e arkivarie, Bromma
 Holmberg, Svante, byråassistent, Solna
 Holmquist, Åke, fil. doktor, Sigtuna
 Holmsunds aktiebolag*, Holmsund
 Holtze, Bengt, arkivchef, Solna
 Hållenius, Bo R., advokat, Stockholm
 Häggmark, Gunnar, fil. stud., Stockholm
 Härlin, Axel, civiling., Göteborg

Högberg, Staffan, fil. doktor, Solna
 Högström, Per Olof, kommendörkapten, Stockholm
 Hörgren, Karl Gösta, direktör, Stockholm

Insulander, Ivar, krigsråd, Stockholm
 Isidorsson, Håkan Isidor, sjökapten, Tollered

Jakobsson, Carl-Axel, postmästare, Visby
 Jedeur-Palmgren, Gunnar, viceamiral, Onsala
 Jensen, Ole Lisberg, intendent, Karlskrona
 Johannesson, John, kassör, Borlänge
 Johansson, Eric, herr, Solna
 Johnson, Alfred, herr, Sölvesborg
 Jonson, Knut Per-Olov, kommendörkapten, Johanneshov
 Johnsonkoncernens arkiv och bibliotek, Stockholm
 Jägerskiöld, Olof, arkivråd, Bromma

Kalmar läns museum, Kalmar
 Kalmar stadsbibliotek, Kalmar
 Karlskrona stadsbibliotek, Karlskrona
 Karlskronavarvet, AB, Karlskrona
 Karlzon, Arthur, finmekaniker, Oskarström
 Kemmer, Gunnar, förste marindirektör, varvschef, Bromma
 Klingarddt, Birgitta, fil. mag., Stockholm
 Klingborn, Iwan, ingenjör, Farsta
 Klingspor, Carl-Arvid, ing., Sköldinge
 Klingspor, Carl-Arvid, A:son, löjtnant, Sköldinge
 af Klint, Erik, viceamiral, Stockholm
 Kramfors aktiebolag*, Kramfors
 Krigsarkivet, Kungl., Stockholm
 Krokstedt, Oscar, viceamiral, Stockholm
 Kromnow, Åke, riksarkivarie, Stockholm
 Kull, Allan, kommendörkapten, Stockholm, *styrelseledamot*
 Kullenberg, Börje, professor, Göteborg, *styrelseledamot*

Landström, Björn, konstnär, Saltsjöbaden
 Larsander, Lennart, överste, Stockholm
 Larsson, Erik, direktör, Hälsingborg
 Lehmann, Erik, skriftställare, Gamleby
 Liljekvist, Gösta, marindirektör, Stocksund
 Lind, Pär, civ.ing., Mölndal
 Lindemalm, Åke, amiral, Stockholm
 Lindgren, Lennart, kommendör, Stockholm
 Lindgren, Torsten, kommendörkapten, Solna
 Lindkvist, Olof, annonschef, Djursholm

Lindström, Allan, lektor, Lerum
 Lindwall, Åke, byrådirektör, Hägersten
 Ljungqvist, Lennart, inköpsdirektör, Stocksund
 Lundström, Per, museidirektör, Stockholm, *styrelseledamot*
 Lundvall, Bengt, viceamiral, Brottby
 Löw, Bengt, 1:e arkivarie, Enskede

Malm, Torsten, kommandörkapten, Täby
 Malmros, Lennart, advokat, Göteborg
 Malmsten, Bror, sjökapten, Viken
 Malmö stadsbibliotek, Malmö
 Marinens bibliotek, Köpenhamn
 Marinmuseet och modellkammaren, Karlskrona
 Marinstabens bibliotek, Stockholm
 Mattsson, Paul, kapten, Enskede
 Militärhögskolan, Kungl., Stockholm
 Motala stadsbibliotek, Motala
 Müller, Lennart, överläkare, Hudiksvall

Nisser, Marie, fil. lic., Bromma
 Norberg, Erik, fil. doktor, Wien
 Nordfelt, Lennart, herr, Lomma
 Nordiska museet, Stockholm
 Nordström, Anders, herr, Stockholm
 Nordström, Ebbe, herr, Visby
 Nordström, Elsa, 1:e arkivarie, Stockholm
 Norman, Olof, laborator, Lund
 Norrköpings stadsbibliotek, Norrköping
 Norrtälje stadsbibliotek, Norrtälje
 Norsk Sjöfartsmuseum, Oslo
 Notini, Stig, kommandörkapten, Göteborg, *styrelseledamot*

Odelberg, Wilhelm, överbibliotekarie, Stockholm, *ledamot av Samfundets råd*
 Ohrelius, Bengt, 1:e intendent, Farsta
 Oldenburg, Ivar, marinöverdirektör, Stockholm
 Olofsson, Jan, 1:e arkivarie, Vallentuna
 Olsson, May, fru, Göteborg
 Olsson, Martin, professor, Stockholm, *ledamot av Samfundets råd*
 Olsson, Mats, civilingenjör, Karlskoga
 Olsson, Nils William, doktor, Minneapolis, Minnesota, USA
 Oskarshamns varv*, Aktiebolag, Stockholm
 Oxenstierna, Johan Gabriel, kommandör, greve, Norrtälje

Palm*, Lennart Th., fil. kand., Stockholm
 Palme, Sven Ulric, professor, Uppsala
 Palmstierna, Christer, friherre, Stockholm

Papp, David, intendent, Stockholm
 Persson, Stig-Gunnar, tjänsteman, Stockholm
 Reichenberg, Olof, lektor, Djursholm
 Ringdahl, Ove, utredningssekr., Sollentuna
 Rosell, Folke, advokat, Partille
 Rosell, Gustaf, stud., Danderyd
 Rosell, Lennart, 1:e arkivarie, Danderyd, *sekr. och redaktör för Samfundets skriftserie*
 Rothfjell, Eric, ingenjör, Stockholm
 Rudling, Lennart, kommendörkapten, Solna
 Rumenius, John, örlogskapten, Göteborg
 Rundquist*, Erik, direktör, Lidingö

Sandberg, Per, rektor, Stockholm
 Sandvall, John, överstelöjtnant, Täby
 Schoerner, Gunnar, marindirektör, Stockholm, *ledamot av samfundets råd*
 Schröder, Karl, civilingenjör, Stockholm
 Segrell, Karl, viceamiral, Stockholm
 Severin, Erik, generaldirektör, Vällingby
 Sjöberg, Gustav, 1:e arkivarie, Stockholm
 Sjöblom, Ragnar, aukt. revisor, Göteborg
 Sjöfartsmuseet, Göteborg
 Sjökrigsskolan, Kungl., Täby
 Sjöofficerssällskapet, Västra Frölunda
 Sjöofficerssällskapet, Stockholm
 Skantze, Leif, lektor, Östersund
 Soop, Hans, intendent, Tyresö
 Staf, Nils, teol. o. fil. doktor, Hägersten, *styrelseledamot*
 Starck, Magnus, kommendör, Stockholm
 Statens sjöhistoriska museum, Stockholm
 Stendahl, Arne, direktör, Stockholm
 Stetler, Emil, avdelningsdirektör, Farsta
 Stifts- och landsbiblioteket, Linköping
 Stifts- och landsbiblioteket, Västerås
 Stille, Åke, rektor, Uppsala, *ledamot av Samfundets råd*
 Stjernström, Bo, ingenjör, Tyresö
 Stockholms stadsarkiv, Stockholm
 Sundström, Göran, intendent, Västerhaninge
 Swartz, Carl, bankdirektör, Stockholm
 Svenska Amerikalinjen*, Aktiebolag, Göteborg
 Svenska Amerika-Mexiko linjen*, Aktiebolag, Göteborg
 Svenska Cellulosa Aktiebolaget*, Stockholm
 Svenska Lloyd, Rederiaktiebolag*, Göteborg
 Svenska Sockerfabriksaktiebolaget*, Malmö
 Svenson, Stig, arkivarie, Bromma
 Svensson, Göran, herr, Örebro

Sveriges Flotta, Föreningen*, Stockholm
 Söderkvist, Göthe, herr, Linköping
 Söderlund, Carl Axel, direktör, Djursholm
 Söderwall, Lars Axel, kyrkoherde, Norrsundet
 Taube, Fredrik, kommandör, greve, Lidingö
 Tellander, Folke, ingenjör, Stockholm
 Tengzelius, Rutger, kommandör, Stockholm
 Thorburn, Thomas, professor, Tumba
 Traung, Björn, ingenjör, Hisings Kärra
 Törnbom, Olle, studierektor, Stockholm

Uggla, Hans C:son, konteramiral, Lidingö, *styrelseledamot*
 af Ugglas, Oscar, kammarherre, Stockholm
 Ullberg, Sven, antikbokhandlare, Uppsala
 Umeå stadsbibliotek, Umeå
 Universitetet i Göteborg, Kungl., Historiska institutionen, Göteborg
 Universitetet i Lund, Kungl., Historiska institutionen, Lund
 Universitetet i Stockholm, Kungl., Humanistiska biblioteket, Stockholm
 Universitetsbiblioteket, kgl., Oslo
 University of Washington, Seattle 5, Wash., USA
 Uppsala stadsbibliotek, Uppsala
 Utterström, Gustaf, professor, Umeå

Wallberg, Evabritta, 1:e arkivarie, Enebyberg
 Wallenberg, Berit, fil. lic., Stockholm
 Wallenberg*, Henry, generalkonsul, Stockholm, *styrelseledamot*
 Vallerö, Rolf, 1:e arkivarie, Enskede
 Wallin, Olle, civilekonom, Stockholm
 Wallman, Åke, A, fil. kand., kapten, Södertälje
 Webe, Gösta, 1:e intendent, Stockholm
 Wedin*, Folke, amiralitetsråd, Stockholm
 Wentus, Per-Erik, herr, Göteborg
 Westerlund, Karl Erik, stabsredaktör, Stockholm
 Wetter, Erik konteramiral, 1:e hovmarskalk, Solna
 Wetterblad, Ragnar V., konteramiral, Sparreholm
 Wettergren, Nils, krigsråd, Stockholm
 Wiberg, Stig, ingenjör, Solna
 Wichman, Holger, 1:e arkivarie, Bromma
 Wickberg, Ingmar, kommandör, Lidingö
 Wiklund, Bo, leg. tandläkare, Solna
 Visby stadsbibliotek, Visby
 Vitterhets-, Historie- och Antikvitets-akademien, Kungl., Stockholm
 Wängberg, Hans Åke, byråchef, Stockholm
 Västerbottens läns museum, Umeå

Zedén, Rolf, direktör, Gävle
Zingmark, Bengt, leg. tandläkare, Sollentuna

Åhlund, Gustaf Bertil, kommendörkapten, Täby
Åkerman, Rolf, plåtslagare, Glumslöv
Åkerström, Bengt, ingenjör, Lidingö
Åkesson, Arne, kommendör, Stockholm
Ångfartygsaktiebolaget Tirfing*, Göteborg
Århus stadsbibliotek, Århus, Danmark
Åström, Johan Erik, herr, Uttran

Ödman*, Nils Erik, kommendör, Täby
Ödman, Tor, överingenjör, Stockholm
Örlogsmannasällskapet, Kungl., Karlskrona
Örtendahl, Stig, kommendörkapten, Vällingby
Örtendahl, Sune, örlogskapten, Enebyberg

FÖRENINGEN
SVERIGES
SJÖFARTSMUSEUM
I STOCKHOLM

stöder
Sjöhistoriska
museets
verksamhet

STÖD FÖRENINGEN
GENOM ATT
GÅ IN SOM MEDLEM

TELEFÓN 08/22 39 80
Djurgårdsbrunnsvägen 24
115 27 STOCKHOLM
POSTGIRO 15 46 10-0

PHILIPS

Philips Elektronikindustrier AB

En modern industri, som utvecklar och tillverkar elektroniska utrustningar för telekommunikation, försvar och industri.

Fack, 175 20 Järfälla 1. Gatuadress: Nettovägen 6. Tel: 0758-100 00. Telex: 109 43

SJÖHISTORISKA SAMFUNDETS STYRELSE

Ledamöter
av Samfun-
dets råd

Viceamiral Einar Blidberg, Bromma, ordförande
Krigsarkivarie Bertil Broomé, Stockholm, vice ordförande,
Förste arkivarie Lennart Rosell, Danderyd, sekreterare och redaktör för
samfundets skriftserie,
Bankkamrer Fritz Englund, Solna, skattmästare,
Överbibliotekarie Wilhelm Odelberg, Stockholm,
Professor Martin Olsson, Stockholm
Marindirektör Gunnar Schoerner, Stockholm,
Rektor Åke Stille, Uppsala,

Redaktör Ebbe Aspegren, Stockholm
Professor Gösta Berg, Stockholm,
Professor Oscar Bjurling, Lund,
Byråchef Gillis Claus, Stockholm,
Redaktör Jan Magnus Fahlström, Stockholm
Kommendörkapten Georg Hafström, Saltsjöbaden,
Sjökapten Sten G:son Hallström, Täby,
Kommendörkapten Allan Kull, Stockholm,
Professor Börje Kullenberg, Göteborg
Museidirektör Per Lundström, Stockholm
Kommendörkapten Stig Notini, Göteborg
Konteramiral Hans C:son Uggla, Stockholm,
Generalkonsul Henry Wallenberg, Stockholm.

Innehåll

Arne Forsell (1887–1974). Av Bertil Broomé.	4
Lars Grönstrand, Ankarspel i seglare	7
Christopher von Warnstedt, Medaljerna för Tapperhet till Sjöss . . .	28
Medlemsförteckning över Sjöhistoriska Samfundet 1 oktober 1974	130

ÖSTERVÅLA 1974
TOFTERS TRYCKERI AB

Pris c:a 30 kronor

Innehåll

Arne Forsell (1887-1974). Av Bertil Broomé	4
Lars Grönstrand, Ankarspel i seglare	7
Christopher von Warnstedt, Medaljerna för Tapperhet till Sjöss	28
Medlemsförteckning över Sjöhistoriska Samfundet 1 oktober 1974	130

Omslag: Anders Djerf

ÖSTERVÅLA 1974
TOFTERS TRYCKERI AB

Pris c:a 30 kronor